

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑΣ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 3.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

21 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1893.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Αι ἐν τῇ ἑλληνικῇ Βουλῇ συζητήσεις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς εἰς τὸν βασιλικὸν λόγον ἀπαντήσεως, τῇ προπαραελθούσῃ τετάρτῃ ἀρξάμεναι, τῇ παρελθούσῃ παρασκευῇ ἔληξαν διὰ ψηφοφορίας, ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ἦν ἐπιψηφίσις τοῦ κυβερνητικοῦ σχεδίου δι' 110 ψήφων ἐξ 172 παρόντων βουλευτῶν μεθ' ἑνὸς λευκοῦ ψηφοδελτίου. — Κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περίοδον ἠγόρευσαν πάντες οἱ διαπρεπέστεροι τοῦ κοινοβουλίου ῥήτορες, ἐκτενέστερον δὲ οἱ ἠγέται τῶν διαφόρων μερίδων καὶ οἱ οὕτως ἢ ἄλλως δρόσαντες κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐκρήξεως τῶν οικονομικῶν δυσχερειῶν κρίσιμον τοῦ κράτους ἐποχὴν· ἀλλὰ τὸ μέγιστον ἐνδιαφέρον ἐπέστυραν ἡ τοῦ κ. Ράλλη, ἐξηγουῦντος τὴν πολιτικὴν τῆς προκατόχου κυβερνήσεως καὶ καταμεμφομένου τοῦ κ. Τρικούπη, ἀγόρευσις καὶ ἡ τοῦ Γροῦδρου τῆς ἐνεστῶσης κυβερνήσεως, ὑπεραπολογουμένου τῆς παραιτήσεως αὐτοῦ τὴν 27ν Ἀπριλίου καὶ ἀντιμεμφομένου τὴν κυβερνήσιν Σωτηροπούλου — Ράλλη ὡς ἀσυνήθως καὶ ἀντικρινοβουλευτικῶς προσενεχθεῖσαν κατὰ τὸν ἐξάμηνον ὑπ' αὐτῆς χειρισμὸν τῆς ἀρχῆς. — Ἀτυχῶς οὐδὲ ἡ ἀφθονία αὐτῆ τῶν λόγων διεφώτισε τὸ ἑλληνικὸν περὶ τῶν ἀληθῶν αἰτίων τῆς πληξάσης τὸ ἔθνος οικονομικῆς καὶ ἠθικῆς συμφορᾶς, ἢν ὁ μὲν κ. Ράλλης ἀπέδωκεν εἰς τὴν σπάταλον καὶ παραχρηστικὴν κυβερνήσιν τοῦ κ. Τρικούπη, δεινότερα τὰ ἐπακόλουθα τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ἐκρήξεως τοῦ κακοῦ καταστήσαντος διὰ τῆς ἀπακρύψεως τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἀποπλανήσεως τοῦ δημοσίου διὰ κενῶν διαβεβαιώσεων περὶ συντελέσεως τοῦ δανείου, ὁ δὲ κ. Τρικούπης εἰς διαφωνίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ Στέμμα, ἐπενεγουῦσαν τὴν ματαιώσιν τῆς περὶ τοῦ δανείου συμβάσεως καὶ προκαλέσασαν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ. — Ἄν ἐν τοῦτοις θελήσωμεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαμειψθέντων λόγων νὰ διατυπώσωμεν γνώμην τινὰ,

αὕτη θὰ ἴτο βεβαίως ὅτι ὁ κ. Τρικούπης κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ κυβερνήσιν, μετὰ δυσχερείας προσεγγίσας εἰς τὴν διομολόγησιν συμβάσεως τινος, δὲν ἔσχεν ἐπὶ τέλους τὸ ἀναγκαῖον πολιτικὸν θάρρος πρὸς ὑπογραφήν αὐτῆς ἐπὶ κινδύνῳ τῆς δημοτικότητος αὐτοῦ, ἥτις ἠδύνατο ἐπὶ τινὰ καιρὸν νὰ εὐρεθῆ ἐκτεθειμένη διὰ τοὺς ὄρους τοῦ δανείου, μὴ συνάδοντας πρὸς τὴν τῶς δαψιλῶς ἐκδηλουμένην αἰσιοδοξίαν· ἀλλὰ, ἐπιλαβόμενος ὡς εὐκαιρίας γνώμης τινός, ἦν ἀπλῶς ἐξέφρασεν ὁ βασιλεὺς, περὶ συγκλήσεως τῆς Βουλῆς πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συμβάσεως, κατέλιπεν ἐν τῇ κρίσιμῳ ὥρᾳ τὴν ἀρχὴν, καίπερ πεποισθῶς ὅτι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐψηφισμένων ἤδη νόμων ἠδύνατο ἀνευ νέας κοινοβουλευτικῆς ἐτυμφορίας νὰ προβῆ εἰς τὸ ἔργον. — Ἀλλὰ τὰ γινόμενα οὐκ ἀπογίνονται. Ἴδωμεν νῦν, ὑπὸ πάντων πλεονόμοιολογηθείσης τῆς ἀνεπαρκειᾶς, κατὰ πόσον κατορθωθήσεται ἡ ἀσφαλῆς ἐφεξῆς διακανόνισις τῶν οικονομικῶν πραγμάτων τοῦ κράτους καὶ ταυτοχρόνως ἡ περιφρούρησις τῆς περαιτέρω ἐθνικῆς εὐθυμερίας, ἧς τὸ τε παρὸν καὶ τὸ μέλλον τό γε νῦν κεῖται αὐθις ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ πολιτικοῦ ἐκείνου ἀνδρός, ὃς ἔχει χρεῖαν ἀπόλυτον χάριν καὶ τοῦ ἰδίου πολιτικοῦ μέλλοντος νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ὁπωσδήποτε πεπλημμελῆμενα αὐτῷ.

Αἱ τυπικαὶ ἐνδείξεις, δι' ὧν ἡ Βουλγαρία περιέβαλε τὸν νεκρὸν τοῦ πρώην ἡγεμόνος αὐτῆς, θὰ συντελέσωσι βεβαίως εἰς μερικὴν τινα ἐπανόρθωσιν τῆς πρὸς τὸν εὐεργέτην τοῦτον συμπεριφορᾶς τῶν Βουλγάρων, παρ' οἷς ὁ ἐξωσθεὶς ἡγεμὸν οὐδὲ ἕνα εὐρεν ἐν τῇ κρίσιμῳ στιγμῇ ἀφωσιωμένον αὐτῷ ὅσον ἐκ τῶν ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας ἀγώνων αὐτοῦ ἑδικαιοῦτο νὰ προσδοκᾷ. — Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετὰ θάνατον ἀναγνωρίζεται ἡ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων ἐργασία, ἀλλὰ βέβαιοι ἐπίσης εἶνε ὅτι, ἂν συνήθως ἡ ἐθνικὴ ἀναγνωρίσις ὑστερῇ ἐν τοῖς τοιοῦτοις διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς ὑπὸ τῆς ὀλομελείας ἔθνους τινός ἐγκαίρου ἐκτιμήσεως τῶν ἀρετῶν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐργαζομένων ἀνδρῶν, ἡ ἰδιωτικὴ

πάντοτε ἐν καιρῷ ἐκδηλοῦται ἐν στενωτέρῳ ἢ εὐρυτέρῳ κύκλῳ, μᾶλλον ἢ ἥττον δὲ δραστηρίως, ὅπερ οὐδὲ τοῦτο παρετηρήθη ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἐξώσεως τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου. — Ὡς πρὸς τὸν νῦν ἀνάσσοντα πρίγκιπα, ἐλπίζομεν ὅτι ἡ εἰδησις περὶ σοβαροῦ νοσήματος αὐτοῦ κατὰ τὸν λάρυγγα ἐνέχει ὑπερβολὴν, ἥτις ἀπαλλάσσει τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ ἀνυψυχίας περὶ ἐνδεχομένης φροντίδος περὶ τοῦ μέλλοντος.

Αἱ σερβοαυστριακαὶ σχέσεις, τεταμέναι ἦδη δι' οὓς τῇ παρελθούσῃ κυριακῇ ἀνεφέρομεν λόγους, κινδυνεύουσι νὰ προσλάβωσι νέον στοιχεῖον ἐντάσεως, τὸ ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τῆς σερβικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν ἐξ Οὐγγαρίας εἰσαγομένων καρπῶν ἐπιβαλλομένου φόρου. — Ἐλπίζομεν ἐν τούτοις ὅτι διαλλακτικὴ ἀμψιτέρωθεν πολιτικὴ δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ ὅπως καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο προσλάβῃ τὰς διαστάσεις τῆς πολυκρότου ἐκείνης περὶ χοίρων οὐγγροσερβικῆς διαφοράς, εἰς σοβαρὸν κίνδυνον, ὡς γνωστόν, περιαγαγούσης καὶ τὰς πολιτικὰς σχέσεις τῶν δύο ὁμόρων κρατῶν. — Ἄλλως τε ἡ νέα σερβικὴ κυβερνήσις, ἂν τε ὑπὸ τὸν κ. Γροῦιτς, ἂν τε ὑπὸ τὸν κ. Πάσιτς συγκροτηθῇ αὐτῇ, ἥτις δὲ καταρτισθῆσεται κατ' ἀκολουθίαν τῆς διὰ τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν αὐτοῦ παραιτήσεως τοῦ κ. Δόκιτς, ἐπαγγέλλεται τὴν ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως.

Γνωστῆς οὖσης τῆς καταστάσεως, τῆς Ἰταλίας, ἀπειτούσης ἐπειγόντως μεταβολὴν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ κράτους, δεδομένης δὲ καὶ τῆς πρὸς τὴν κυβερνήσιν τοῦκ. Γιολιττι στάσεως τῆς κοινοβουλευτικῆς πλειονοψηφίας, ἡ ὀριστικῶς δεδομένη ἦν ἡ ἀπόκρουσις πάσης νέας ὀποιασδήποτε φορολογικῆς αὐξήσεως, ἠλπίσθη ὅτι ἡ τούτου ἀποχώρησις θὰ ἐχρησιμοποεῖτο ὡς κατάλληλος εὐκαιρία πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀπαραιτήτως ἐπιβαλλομένης λοξοδρομίας. — Ἡ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Οὐμβέρτου μάλιστα μετὰ τὴν παραιτήσιν τοῦκ. Γιολιττι πρός κλησιν τοῦ κ. Κρίστη, ἔτι μᾶλλον ἐνίσχυσε πρὸς στιγμὴν τὰς ἐλπίδας ταύτας. — Ἄλλὰ τάχιστα διεσκέδασεν αὐτὰς ἡ εἰς τὸ Κυρηνάιον πρός κλησιν τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς κ. Ζαυαρδέλλη, κατὰ τὰς ἐκ Βερολίνου εἰσνήσεις προτιμηθέντος ἀντὶ τοῦ κ. Κρίστη, ἅτε τούτου μὲν διατεθειμένου διὰ τῆς ἀντιθέτου πολιτικῆς νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ αὐτῷ πεπλημμελημένα, ἐκείνου δὲ ἐμμένοντος ἐν τῇ παρούσῃ πολιτικῇ ἐθελοκακίᾳ. — Καὶ δὲν εἶνε τοῦτο μόνον ὁ κ. Ζαυαρδέλλης ἀνεδέξατο τὴν ὑποχρέωσιν μηδεμίαν νὰ ἐπενέγκῃ ἐλάττωσιν ἐν τῷ στρατιωτικῷ προϋπολογισμῷ τοῦ κράτους. — Οὕτως οὐ μόνον ἡ περὶ ὀριστικῆς τροπῆς τῆς συμμαχικῆς πολιτικῆς τῆς Ἰταλίας ἐλπίς διασκεδάσεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ περὶ μικρᾶς οικονομικῆς ἀνακουφίδεως, ἡ γεννηθεῖσα ἐκ τῆς ἀποφάσεως τῆς πεπτωκυίας κυβερνήσεως, πειθεισῆς, ὡς γνωστόν, καὶ τοὺς συμμαχίους πεισάσης περὶ τῆς ἀναποδράστου ἀνάγκης τῆς ἐλάττωσεως τοῦ ἐν εἰρήνῃ καταστατικοῦ τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ. — Ἦδη ὑπολείπεται νὰ ἴδωμεν κατὰ πόσον ὁ κ. Ζαυαρδέλλης, οὐδεμίαν θαυματουργὸν δύναμιν κεκτημένος, θὰ κατορθώσῃ, ἂν ἐπὶ τέλους αἱ ἐπὶ ἡμέρας ἦδη παρατεινόμεναι προσπάθειαι αὐτοῦ εἰς ἀπαρτισμὸν κυβερνήσεως στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας, νὰ διαψύγῃ τὸν σκόπελον, καθ' οὗ ναυαγοῦσι πάσαι αἱ ἀπὸ τοῦ 1882,

ἐποχῆς τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐνεστώσης συμμαχικῆς πολιτικῆς, κυβερνήσεως.

Ἄλλὰ καὶ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ ὀκτῶ ἡδὴ ἡμέρας ὑπῆρχεν ὑπουργικὴ κρίσις. — Τὸ ἄκρως συντηρητικὸν πρόγραμμα τοῦ κ. Δουπουῆ προὐκάλεσε τὴν παραιτήσιν τῶν ριζοσπαστικῶν μελῶν αὐτοῦ, ταύτη ἐπικολούθησε σφοδρὰ τῶν ριζοσπαστικῶν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ ἐπιθεσις κατὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ ταύτη ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Δουπουῆ ὑποβολὴ τῆς παραιτήσεως τοῦ ὅλου ὑπουργείου. — Ἡ εὐκαιρία ἦν κατάλληλος πρὸς συγκρότησιν τῆς ὁμογενοῦς καὶ ἰσχυρᾶς κυβερνήσεως, ἦν ἡ χώρα ἀπὸ τοῦ νέου κοινοβουλίου ἀνέμενε· τούτου δ' ἔνεκα κατ' ἀρχὰς ἠλπίσθη ὅτι ἡ κρίσις θὰ ἔλγε δι' ἀπλῆς ἀντικαταστάσεως τῶν τριῶν ριζοσπαστικῶν μελῶν τοῦ ὑπουργείου δι' ἀνδρῶν λαμβανόμενων ἐκ τῆς τάξεως τῶν μετροπαθῶν δημοκρατικῶν ὑπὸ τὸν αὐτὸν αὐθις πρωθυπουργόν· ἀλλ' ὁ κ. Δουπουῆ δὲν ἐδέξατο τὴν ἐντολὴν τοῦ ἀνασχηματισμοῦ τούτου τῆς κυβερνήσεως ὡς μὴ εὐνοούμενος ὑπὸ τοῦ κοινοβουλίου· οὕτω δὲ ὁ σχηματισμὸς τοῦ νέου ὑπουργείου ἀνετέθη τῷ προέδρῳ τῆς Βουλῆς. Ὁ κ. Καζιμίρ Περιέ, πρὸ πολλοῦ ἐνδεδειγμένος ὡς ὁ ὑπὸ τῶν περιστάσεων ἐπιβεβλημένος ἀνὴρ, ἅτε δυνάμενος ὑπὲρ πάντα ἄλλον νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὸν τὰς μεγάλας συντηρητικὰς δυνάμεις τοῦ ἐνεστώτος κοινοβουλίου καὶ ν' ἀπαρτίσῃ τὴν ὁμογενῆ καὶ ἰσχυρὰν ἐκείνην κυβερνήσιν, ἥτις θὰ ἠδύνατο καὶ τὴν ριζοσπαστικὴν ἀντίδρασιν εὐχερῶς νὰ ἐξουδετεροῖ καὶ τὰς οἰκογενειακὰς τῆς μερίδος διαφανίας νὰ διασκεδάσῃ, δὲν ἐβράδυνε νὰ καταρτίσῃ τὸν κατάλογον τῶν συνυπουργῶν αὐτοῦ, μεθ' ὧν παρὰ πάντων ἐλπίζεται ὅτι ἀνταποκριθῆσεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν περιστάσεων.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κόμιντος Καπρίδη κατάθεσις τῶν νομοσχεδίων, δι' ὧν ἐπιβάλλονται νέα φορολογικὰ αὐξήσεις πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ σοβαρῶς τεταραγμένου ἰσοζυγίου τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ὁμοσπονδίας καὶ πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκαιῶν εἰς ἐφαρμογὴν τῶν στρατιωτικῶν μεταρρυθμίσεων προσθέτων ἐξ ἐξήκοντα τριῶν ἑκατομμυρίων μάρκων δαπανῶν, διήγειρεν ἀληθῆ ὄαλον παρὰ τῇ δημοσίᾳ γνώμῃ. — Ἄλλὰ καὶ ἐντὸς τοῦ κοινοβουλίου δὲν ἦτο ἀπληθαγμένη δυσχερειῶν ἡ γερμανικὴ κυβερνήσις. — Τὸ ζήτημα τῆς κυρώσεως τῶν ἐμπορικῶν συμβάσεων ἐπικολούθει ἐτι ἐπασχολοῦν αὐτήν, τῶν θιασῶτων τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς πεισματοδῶς πολεμούντων αὐτὰς· τῶν καθολικῶν δὲ, κρισίμου, ὡς γνωστόν, κοινοβουλευτικῆς δυνάμεως ἐν Βερολίῳ, ἀντὶ τῆς ἀνακλήσεως μόνον τοῦ περὶ ἐξώσεως τῶν Ἰνδοῦιτῶν νόμου ὑπὸ σφραγισμῶν τὰς ψήφους αὐτῶν, ἀμφίβολος ἀπέβαινε ἡ ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τούτῳ κύρωσις καὶ τῶν προειρημένων φορολογικῶν μέτρων. — Τὸ γεγονός ὅμως τῆς ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τοῦ κοινοβουλίου ἀποδοχῆς τῆς περὶ Ἰνδοῦιτῶν προτάσεως, ἐξασφαλίζον τῇ κυβερνήσει τὴν σύμπραξιν τῶν καθολικῶν, διευκολύνει λίαν τὴν θέσιν αὐτῆς, ἀποτρέπον τὴν πραγματώσιν τῆς περὶ διαλύσεως ἀπειλῆς.

M. E. ΜΙΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΟ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ.



Ἐπ' ἐσχάτων συνεκροτήθη ἐν Σικάγῳ πρωτοφανὲς θρησκευτικὸν συνέδριον, εἰς ὅπερ προσῆλθον ἀντιπρόσωποι δέκα ἐξ διαφόρων θρησκευτικῶν δογμάτων, ἀποσταλέντες ὑπὸ τῶν διαφόρων τῆς ὑψηλοῦ κρατῶν. Ἐν ταύτῳ ἐβλέπε τις παρὰ τοὺς ἀντιπρόσωπους τῆς ὀρθόδοξου Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας τοὺς ἰσραηλίτας ραββίνους καὶ παρὰ τοὺς ἀποσταλμένους τῆς ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς λουθηρανικῆς ἐκκλησίας, τοὺς βραχυμάνας καὶ τοὺς βουδδιστὰς ἱερεῖς περιβεβλημένους τὰς ἱερατικὰς αὐτῶν στολὰς. Τὴν ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀντιπροσώπευεν ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Διονύσιος Λάττας, διακριθεὶς μάλιστα ἐν τούτῳ διὰ τοὺς περὶ τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας λόγους αὐτοῦ. Τὸ ἐν λόγω λοιπὸν θρησκευτικὸν συνέδριον, ἀποτελοῦν εἰδὸς τῆς θρησκευτικοῦ Κοινοβουλίου ἢ Οἰκουμενικῆς συνόδου, εἰς ἣν παρίσταντο ἀντιπρόσωποι πάντων τῶν θρησκευμάτων, παρουσιάζει μέγα ἐνδιαφέρον καὶ ἕνεκα τῶν ἀποφάσεων, αἵτινες ἐν τούτῳ ἐλήφθησαν κατὰ τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς παχυλῆς εἰδωλολατρίας, καὶ ἕνεκα τῶν κατὰ τὰς διαφόρους συνεδρίας ἀνταλλαγείδων διαφόρων γνωμῶν. Ὡς ἐκ τούτου κατάλληλον ἡγοῦμεθα νὰ παραθέσωμεν λεπτομερεῖας τινὰς περὶ τούτου, ἀρούμενοι ταύτας ἐξ ἀνταποκρίσεως τῆς «Ἐφημερίδος τῶν συζητήσεων».

Τὸ θέαμα, ὅπερ ἐπαρουσίαζεν ἡ αἰθουσα τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου, ἐν ἣ ἐγένοντο αἱ συνεδρίαί, ἦτο ἑκτακτὸν ἕνεκα τῆς ποικιλίας τῶν χρωμάτων τῶν τε ἀμφιέσεων τῶν παρισταμένων ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων θρησκευμάτων καὶ τῶν μορφῶν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἀκροατήριον στρεφόμενον τὸ βλέμμα παρίστατο ἐνώπιον θεάματος οὐχ' ἦτον ἐξαιδίῳ. Ἄς φαντασθῆ ὁ ἀναγνώστης ἀχανὲς ἀμφιθεάτρον, ἔχον θεωρεῖα ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν, τὴν δὲ ἀπέναντι τῆς ἐξέδρας σειρὰν τῶν θεωρειῶν κεκοσμημένην διὰ σημαίων πασῶν τῶν ἐθνοτήτων· ἐν τῇ δεξιᾷ σειρᾷ τῶν θεωρειῶν, παρὰ τὴν ἐξέδραν ὄργανα ἐκκλησιαστικά καὶ θέσιν προσδιωρισμένην διὰ τὸν χρόνον, ἐπὶ δὲ τῶν ἐδωλίων καὶ τῶν βαθμίδων τοῦ ἀμφιθεάτρον πλήθος ἐκ τεσσάρων χιλιάδων ἀτόμων πάσης κοινωνικῆς τάξεως ἀποτελούμενον καὶ θὰ ἔχη ἀμυδρὰν εἰκόνα τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριῶν τῆς θρησκευτικῆς ταύτης συνόδου.

Μετὰ τὰ διάφορα δόγματα τῶν διαμαρτυρομένων, τὰ πλουσιώτερον ἀντιπροσώπευθέντα θρησκείματα ἦσαν τὰ τῶν ἐθνικῶν τῆς Ἀσίας. Μεταξὺ τῶν τεσσαράκοντα ἀντιπροσώπων τῶν τελευταίων τούτων ὑπῆρχον ἄνδρες ἔξοχοι, πλήρη κεκτημένοι γνῶσιν τοῦ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ πολιτισμοῦ. Οἱ ἀντιπρόσωποι οὗτοι πᾶσαν τὴν δυνατὴν κατέβαλον φροντίδα ἵνα τὸν ἰνδικὸν πολυθεϊσμὸν τῶν Παρσῶν¹ καὶ τὸ «νιρβανὰ» τοῦ βουδδιστικοῦ θρησκευματος παραστήσωσιν ὑπὸ τὴν ἐλκυστικωτέραν αὐτῶν μορφήν, ἐπιμελῶς ἀ-

1) Ἡ θρησκεία τῶν Παρσῶν, λαοῦ ἰνδικῆς καταγωγῆς, εἶναι πυρολατρική, ἀποτελοῦσα παραλλαγὴν τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου.

ποικρῦπτοντες καὶ ἐν σιγῇ παρερχόμενοι τὰ περὶ τῶν πολυκεφάλων εἰδώλων καὶ τῶν περιέργων δὸς δὲ καὶ σκληρῶν θρησκευτικῶν ἐθίμων. Οὕτως ὁ ἱκ. Δαγαμπάλας, γραμματεὺς τῆς ἐν Κεϋλάνῃ βουδδιστικῆς ἐταιρείας, πραγματευόμενος τὸ ζήτημα τοῦ «Τί ὀφείλει ὁ κόσμος τῷ Βούδδᾳ» διὰ μακρῶν ὠμίλων περὶ τῶν προσωπικῶν ἀρετῶν τοῦ Σακῦα-Μονῦ, ὡς καὶ περὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ δογμάτων πρὸς τὰς τοῦ Εὐαγγελίου ἀρχάς· περὶ τοῦ Θεοῦ ὅμως καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς προκειμένου ἐβάνη ἰχθύος ἀφωνότερος. Ἐτερος βουδδιστῆς ὁ πρίγκηψ Σαντιδράτ, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Σιάμ Χουλαλοκόν, τῷ αὐτῷ συστήματι χρώμενος, ἠρμίνευσε τὴν ἀρχὴν τῆς μετεμψυχώσεως. Οὗτος ὑπεστήριξεν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὅστις παρασύρεται μέχρι τῆς σφοδροτάτης ἐπιθυμίας πραγμάτων τινῶν, ἢ ὅστις παραδίδεται εἰς μανιώδη ὀργὴν, δικὴν τίγρεως, καταντᾷ ἐπὶ τέλος μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῇ συνήθει αὐτοῦ πολιτεία ἐπιτελεῖ πράξεις ἰδιαζούσας ταῖς τίγρεσιν, οὕτω δὲ βαθμῶν περιβάλλεται πράγματι τῶν φύσιν τοῦ ζῴου τούτου. Τούναντίον ὅταν ἄνθρωπός τις κύριος τῶν παθῶν αὐτοῦ καθιστάμενος, κατορθῶ νὰ ἐμφορῆται ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν καὶ οἱ «Δέβα», ἦτοι οἱ ἄγγελοι, θὰ ἐθισθῆ εἰς τὸ νὰ ἐνεργῆ πάντοτε ὅπως καὶ οὗτοι, καὶ ἐπὶ τέλος θὰ ἀφομοιωθῆ καὶ φύσει πρὸς τούτους.

Καθόσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τὸ «Νιρβανὰ», τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν μετὰ τοῦ «Δάρμα» ἔγνων ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῇ τῆς φύσεως αὐτοῦ· πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τῆς μακαριότητος ταύτης ὁ Βούδδας συνιστᾷ τὴν εὐεργεσίαν καὶ τὴν παντελεῖα τοῦ ἰδίου ἀτόμου, ἦτοι τοῦ ἐγὼ λεγομένου, λήθην.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ὑπὸ τῶν βουδδιστῶν περὶ τῆς θρησκείας αὐτῶν λεχθέντα ἐγκώμια. Ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Μαζδεϊσμοῦ ἀντιπρόσωπος Ζινατζῆ Μοδῆ, ἐκτιθέμενος τὸ δογματικὸν τῆς θρησκείας ταύτης μέρος, ἰσχυρίσθη ὅτι ὁ διθεϊσμὸς εἶναι ἀπλῆ παραλλαγή τῆς θρησκείας τοῦ Ζωροάστρου, ἦτοι τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Περσῶν πυρολατρῶν, [ὅτι δὲ ὁ σοφὸς οὗτος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀχουραμαζδᾶ ἀνεκέρησε τοῦτον τὸν ἀνώτατον τοῦ Σύμπαντος Θεόν, ἔχοντα ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ δύο ἀρχαγγέλους, οἵτινες διὰ τῆς ἀντιζηλίας αὐτῶν ἐγένοντο ἡ ἀρχὴ τῆς πάλης τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ, τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους]. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος τῶν λόγων τῶν ἐθνικῶν εἶναι ἐκεῖνο, ἐν ᾧ οὗτοι ἐπικρίνουσιν ἢ μᾶλλον κατακρίνουσι τὰ ὑπὸ τινῶν ἱεραποστόλων χρησιμοποιούμενα μέδα. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐθνικῶν κατεμύσαντο τοῖς ἱεραποστόλοις ὡς

1) Ὡς γνωστὸν, ἐν τῷ θρησκευτικῷ συστήματι τῶν ἀρχαίων Ἀριανῶν, ἦτοι τοῦ Μηδοπερσικοῦ ἢ Ζενδικοῦ ἔθνους, κατὰ τὰ ἐν τῇ Ζενδαβέστα (ἱερᾷ βίβλῳ) ἐκτιθέμενα, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ δύο ἀρχαὶ ἢ βασιλεῖς, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀγνοῦ καὶ οὐσίῳ ἢ τὸ βασιλεῖον τοῦ φωτός, ὅστινος ἀρχεὶ ὁ Ἄρομαζης, ὁ αἴτιος δηλαδὴ καὶ προστάτης παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἡ τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοσίῳ ἢ τὸ βασιλεῖον τοῦ σκότους, ὅστινος ἀρχεὶ ὁ Ἀριμάνιος, ὁ αἴτιος δηλαδὴ καὶ πατήρ παντὸς φυσικοῦ κακοῦ. Αἱ δύο αὐτῶν πνευματικαὶ δυνάμεις, ἔχουσαι ὑπ' ἐαυτὰς στρατιὰν ὁμοίων πνευμάτων, εὐρίσκονται εἰς προαιώνιον καὶ ἀκατάπαυστον πρὸς ἀλλήλας πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τέλος θέλει νικήσει ποτὲ ὁ Ἄρομαζης, ἐπικρατοῦντος κατὰ συνέπειαν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

στερουμένων τῶν ἀρετῶν τῆς ταπεινώσεως, τῆς ἀνεκτικότητος καὶ τῆς ἀφιλοκερδείας, φυσικῶ δὲ τῷ λόγῳ κατέκριναν τὴν ἀντίθεσιν, ἥτις παρατηρεῖται μεταξύ τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν ἐν ξέναις χώραις καὶ τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ διδαγμάτων. Εἷς ἐκ τῶν Βραχμάνων πικρὰ ἐξέφρασε παράπονα ἐπὶ τῷ ὅτι εἰς τοὺς κατηχουμένους ἐπεβάλλετο ἡ βρώσις κρέατος πρὸ τῆς παραδοχῆς αὐτῶν εἰς τὸ βάπτισμα, ἡρώτησε δὲ εἰρωνικῶς ἂν οἱ ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος εἶχον τὰς αὐτὰς ἀπαιτήσεις, προσθεὶς συγχρόνως ὅτι, τό γ' ἐπ' αὐτῷ, θὰ προὔτιμα μυριάκις νὰ κατατιμηθῇ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τμήματα ἐλάχιστα παρὰ νὰ δεχθῆ ὡς τροφήν ὃν ζῶν. Πλείστοι ἱεραπόστολοι, καθολικοὶ τε καὶ διαμαρτυρούμενοι, ἀπαντῶντες αὐτῷ, ἀπεδοκίμασαν μὲν τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπαιτήσιν, διὰ τῆς σιωπῆς ὅμως αὐτῶν ὡμολόγησαν τὸ βάσιμον τῶν ἄλλων παραστάσεων.

Τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συζητήσεις ἐπεράτωσεν ὁ σεβ. G. T. Dandlin, ἱεραπόστολος ἐν Τίεν-Τσὴν ἀπὸ πεντεκαίδεκα ἐτῶν, γνωμοδοτήσας ὅτι βεβαίως πολλὰ τὰ διορθωτέα ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου ἐνεργεσίαις, ὅτι δὲ πρῶτιστος πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ ἐν τῇ Ἑσπέρῳ ἄρα εἶναι τὸ νὰ συνεννοηθῶσι τὰ διάφορα χριστιανικὰ δόγματα περὶ κοινοῦ προγράμματος ἐνεργείας. Τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου τοῦ ἱεραποστόλου τούτου τοσοῦτον καλῶς ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰ καθόλου αἰσθήματα τοῦ Συνεδρίου, ὥστε οὗτος ἐχειροκροτήθη φρενυτιωδῶς.

Τέλος δὲ ῥήτορες τινες τῶν ἐθνικῶν θρησκευμάτων προέβησαν εἰς σπουδαίας παραχωρήσεις τῷ χριστιανισμῷ, ἰδίᾳ δὲ ἐν ἄλλοις ὁ Ἰνδὸς Μοζουμδάρ καὶ ὁ ἐξ Ἰάβας Σιμπάτα - Ρεούκης. Τούτων ὁ πρῶτος, εἷς ἐκ τῶν εὐγλωττῶν ἀποστόλων τοῦ βραχμανισμοῦ τυγχάνων, ἀνεγνώρισε τὴν Ἁγίαν Γραφήν ὡς τὴν κατ' ἐμπνευσιν ἐπίστευιν τῆς βεδικῆς ἀποκαλύψεως, ἐν δὲ τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐχαίρεισε τὸν μᾶλλον ἔθνεον ποδηγέτην τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ δὲ δεύτερος, μέγας ἱερεὺς τοῦ διντοῖσμοῦ ὢν, ἐγκαρδίως νύξαστο τὴν ἐπίτευξιν τῆς θρησκευτικῆς ἐνότητος καὶ ἐζήτησε τὴν ἰδρυσὶν διεθνῶς διαιτητικοῦ δικαστηρίου πρὸς κατάργησιν τοῦ πολέμου, τοῦ ἐχθροῦ τούτου τοῦ πατρὸς παδῶν τῶν φυλῶν Θεοῦ.

Περὶ παραχωρήσεων τῷ Χριστιανισμῷ προκειμένου οἱ ῥαβδίνοι ὑπερέβησαν καὶ βραχμᾶνας καὶ διντοῖστας. Ἐν τῷ κοινοβουλίῳ τῶν θρησκευμάτων ὁ ἰουδαϊσμός ἀντεπροσωπεύετο ὑπὸ δεκάδος ῥαβδίνων καὶ ὑπὸ δύο λίαν διακεκριμένων κυριῶν, τῆς μίς Ἰωσηφίνης Λαζάρου καὶ τῆς μίς Ἐριέττας Σόλδ. Παρὰ τοῖς ἰουδαίοις τούτοις ἀντιπροσώποις διεκρίνοντο εὐχερῶς δύο ρεύματα, τὸ τῶν ὀρθοδόξων ἢ συντηρητικῶν καὶ τὸ τῶν φιλελευθέρων ἢ νεωτεριστῶν. Ἀπαντες οἱ Ἰσραηλίται ῥήτορες ὡς βᾶσιν ἔλαβον τὴν Γραφήν· καὶ οἱ μὲν τούτων ἠμύνησαν ταύτην κατὰ γράμμα καὶ ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐθίμων, οἱ δὲ, ὄντες καὶ πολυαριθμότεροι, ἐξήγουν ταύτην ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν προφητῶν. Ἐλλείπει χώρου δὲν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰ μὴ μόνον τοὺς λόγους τοῦ καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Χαρθάρδης κ. Λάϋον. «Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἴτω ἰουδαῖος, ἀλλ' ἐλιθισμένη ὑπεράγαν.

Προσωπικότης ὅμως τοσοῦτον ὑπέροχος, εἶναι τὸσον παγκόσμιος, ὥστε δὲν πρέπει νὰ περιορίζηται ἐν τοῖς ὅροις ἐνὸς ἔθνους. Δὲν ἐπιχειρῶ νὰ ἐξετάσω τὴν ἐπὶ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος ἐπιρροὴν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Ἰησοῦ, διότι πρὸς ἐπιτέλεσιν τούτου δεόν νὰ ἴναι τις πανεπιστήμων. Ἄρκει ἵνα ὑπομνήσω τὴν ἐθνικότητα ἐκείνου, ὃν δημῶντικὸν μέρος τοῦ κόσμου θεωρεῖ ὡς τὸν μέγιστον καὶ ἄριστον ἄνδρα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τοσοῦτον ἠθικῶν ἔψος καὶ τοιαύτη πηγὴ εὐλογίας ἐνυπάρχει ἐν τῇ προσωπικότητι αὐτοῦ καλῶς κατανοουμένη, ὥστε δὲν βλέπω τὸν λόγον, δι' ὃν οἱ Ἰουδαῖοι δὲν θέλουσι νὰ θεωρῶσι τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν μέγιστον καὶ τὸν ἀγαπτότατον πάντων τῶν διασημοτέρων αὐτῶν διδασκῶν».

Μετὰ τοιοῦτον φόρον σεβασμοῦ ἀποδοθέντα ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν τῷ Ἰησοῦ καὶ τῇ ὑπεροχῇ τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπολειφθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς φιλοφροσύνης καὶ τῆς ἀνεκτικότητος. Τὸ χρέος τοῦτο ἐξεπλήρωσαν οἱ ἱερόχαί τῆς Ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς ἐκκλησίας. Οὕτως ὁ μὲν ἀντιπρόσωπος τῆς πρώτης ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ζακύνθου Σεβ. Διονύσιος Λάτας ἐνθουσιωδῶς ἐπευφημήθη ὅτε ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ διέψευσε τὸν ἐν Ἑσπέρῳ διαδεδομένον μῦθον, καθ' ὃν οἱ Ἰουδαῖοι θυσιάζουσι χριστιανόπαιδα διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα αὐτῶν. «Ζητῶ παρὰ τοῦ Συνεδρίου, εἶπε, νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν πεποιθῆσιν ἡμῶν, ὅτι ὁ ἰουδαϊσμός ἀπαγορεύει πᾶν εἶδος φόνου· οὐδὲν τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Ἰουδαίων, οὐδεμία αὐτῶν ἀρχὴ ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος ἐν ταῖς θρησκευτικαῖς τελεταῖς. Ἡ διάδοσις τοιαύτης στυφάνειας ἐναντίον τῶν ὀπαδῶν μονοθεϊστικῆς θρησκείας δὲν εἶναι ἔργον χριστιανικόν.» Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἁγίου Παύλου Σεβ. Ἰρελανδ, ἀγορεύων περὶ τῶν σχέσεων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν Γραφήν, εἶπεν ὅτι ὁ Χριστιανισμός ἴτω ἡ ἀνάπτυξις τῆς θρησκείας τοῦ Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν, ὅτι δὲ τοῦτο καὶ μόνον δεόν νὰ ἐμπνεύσῃ τοῖς χριστιανοῖς πλείονα πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀνεκτικότητα. Τὸ πρὸς τοῦτο δὲ παράδειγμα ἔδωκεν αὐτὸς οὗτος, μεταβὰς εἰς τὸ ἐν Σικάγῳ συνελλθὸν ἰσραηλιτικὸν συνέδριον καὶ εἰπὼν αὐτόθι συμπαθεῖς τινας λόγους. Ἄφ' ἑτέρου ὁ κ. G. Washburne, διευθυντὴς τῆς ἐν Βεβεκίῳ Ροβερτείου σχολῆς, ἐπήνεσε τὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς τῶν πεπαιδευμένων μουσουλμάνων. Σημειώτεον πρὸς τοῦτοις καὶ τὸ ὑπόμνημα τοῦ Σεβ. Γιόβωνος, ἀρχιεπισκόπου Βαλτιμόρης «περὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, σπυδουσίης πρὸς πλήρωσιν παδῶν τῶν ἀναγκῶν καὶ πρὸς βοήθειαν πάντων τῶν δυστυχῶν τῆς ἀνθρωπότητος.» Ἐν τούτῳ ὁ ρηθεὶς καρδιάλιος, ἀπαριθμήσας ἅπαντα τὰ φιλανθρωπικὰ ἔργα, ἅτινα αἱ «ἀδελφαὶ τοῦ ἔλεους» καὶ αἱ «μικραὶ ἀδελφαὶ τῶν πτωχῶν» ἐπιτελοῦσι καὶ πλέξας τὸν δίκαιον τοῦτον ἔπαινον, ἐξέφρασε τὸν σεβασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν μίς Nichtingale καὶ τὰς διαμαρτυρούμενας διακονίσσας ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἀμερικανοὺς φιλανθρωπούς.

Ὁ Σεβ. Κίαν, πρύτανης τοῦ καθολικοῦ πανεπιστημίου τῆς Οὐασιγκτόνης, πραγματευόμενος τὸ ζήτη-

τημα «Ποῖον ἔσεται τὸ κέντρον τῆς μελλούσης θρησκευτικῆς ἐνόητος τῆς ἀνθρωπότητος;» δὲν ὑπέδειξεν ὡς τοιοῦτο τὴν Ρώμην καὶ τὸν πάπαν, ὡς θ' ἀνέμενον βεβαίως οἱ δυτικοί. Ὁ κύριος ἡμῶν εἶπεν, εἰς οὐδένα ἔδωκε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ἀναμαρτήτου, οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ θεσπ. διὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ μέλλοντος βᾶσιν ἄλλην παρὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων τεθείσαν καὶ κατὰ συνέπειαν ἅπασαι αἱ θρησκευτικαὶ τῆς ἀνθρωπότητος προσπάθειαι κατατείνουσι καὶ συγκεντροῦνται ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τῷ Σταυρῷ αὐτοῦ.

Μακρὸν ἔργον θὰ ἀνελαμβάνομεν καὶ τῶν ἀναγνωστῶν τὴν ὑπομονὴν θὰ ἐξηντλοῦμεν, ἂν ἀπεπειρώμεθα νὰ ἐκθέσωμεν ἐν περιλήψει τοὺς λόγους τῶν ἐννεμήκοντα ρητόρων τῶν διαμαρτυρουμένων. Μεταξὺ τούτων ὅμως ὑπάρχουσι τρεῖς ἢ τέσσαρες, οὓς δὲν δυνάμεθα νὰ παρελθῶμεν ἐν σιγῇ. Οὕτως ὁ συνταγματάρχης Th. W. Higinson (τῆς Καμβριδγης), ὅστις ἦτο ἀρχηγὸς ἐνὸς τῶν συνταγμάτων, ἄτινα ἠγωνίσθησαν κατὰ τὸν ἐναντίον τῶν δούλων πόλεμον καὶ ὅστις μετ' ἰσῆς ἰκανότητος χειρίζεται τὸ τε ξίφος καὶ τὸν κάλαμον, ἔτυχε τῆς ὁμοψόφου τοῦ συνεδρίου ἐπιδοκιμασίας ὅτε τιθέμενος ὑπεράνω πάντων τῶν θρησκευτικῶν διαρρέσεων, ὑπεστήριξεν ὅτι «ἡ συμπάθεια τῶν διαφόρων θρησκειῶν» δύναται νὰ ἐδρεωθῇ μόνον ἐπὶ τῇ βᾶσει ἀφ' ἐνὸς μὲν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν κοινῶν πόθων καὶ ἀγώνων πρὸς ἐπίτευξιν ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἰδεώδους, κρείττονος τῆς ἐνεστώσης τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Ὁ Σεβ. Λάιμαν Ἀμπουτ ἀπέδειξεν ὅτι «ἡ θρησκεία δὲν ἐνεπνεύσθη τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἔξω, ἀλλὰ τυγχάνει οὕσα δύναμις ἐμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ». Ἀφ' ἑτέρου καὶ ὁ καθηγητὴς Δροῦμονδ (τῆς Γλασκώθης) ἐξήγησε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι μόνη ἡ δαρβίνειος θεωρία τῆς ἐξελιξέως τῶν ὄντων ἐρμηνεύει ἐπαρκῶς τὴν γένεσιν τοῦ κόσμου, τὴν Γραφὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. «Ὁ ἰταλὸς προφήτης Γαλιλαῖος, εἶπεν, ἀνεκάλυπεν ὅτι ἡ Γῆ κινεῖται ἐξ Ἀνατολῶν πρὸς Δυσμᾶς· ὁ δὲ ἄγγλος φιλόσοφος Δαρβίνος ἀπεφάνθη ὅτι ὁ κόσμος ὑπακούει εἰς αἰώνιον ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω κίνησιν».

Ἡ τελευταία συνεδρία τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου Κοινοβουλίου γενομένη τῇ 15|27 Σεπτεμβρίου κατὰ τὴν 8ην ὥρα τῆς ἑσπέρας, ἦτο πράγματι ὡραία καὶ ἐπαξία τῆς ἐναρκτηρίου συνεδριάσεως. Ὅπως παραστῆ κατὰ ταῦτα ὡς οἷόν τε περιδότερον πλῆθος, ἠνεψήγησαν δύο αἰθουσαί, ἡ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου καὶ ἡ τῆς Οὐασιγκτόνος, δυνάμεναι νὰ περιλάβωσιν ἐκάστη 3000—4000 προσώπων, αἵτινες δὲ ἐφωτισθῆσαν διὰ μυριάδων ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀχανῶν αἰθουσῶν ὑπῆρχε θύρα, δι' ἧς οἱ ῥήτορες διερχόμενοι ἠδύναντο νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τὰς ἀγορεύσεις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἐτέρας τῶν αἰθουσῶν.

Τοῦ προέδρου διδάκτορος I. Μάροους δόντος τὸ σύνθημα, τὸ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς αἰθούσαις μυριοκέφαλον ἀκροατήριον ἠγέρθη ὅπως νοερώς προσειρηθῆ, ἡ ἀπόλυτος δὲ αὐτῇ σιγῇ 8000 ἀνθρώπων, διαρκέσασα ἐπὶ δύο ἢ τρία λεπτά, ἦν ἐπιβλητικωτάτη. Μετὰ τοῦτο ἅπαντες, ἠγουμενῆς τῆς λέσχης τοῦ

Ἀπόλλωνος ἐμελῆσαν τὸν ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Νιουμαν τονισθέντα ὡραῖον ἕμνον, ὅστις ἄρχεται διὰ τῶν λέξεων «Ζεῖδωρον φῶς, καθοδήγησόν με ἐν μέσῳ τοῦ περικυκλοῦντός με σκότους». Εἶτα πεντεκαίδεκα ἀντιπρόσωποι διαφόρων ξένων θρησκευμάτων λαμβάνουσι τὸν λόγον ὅπως ἐκφράσωσι τὰ αἰσθήματα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης, ὧν ἐμφοροῦνται, ὁ δὲ πρόεδρος εὐχαριστεῖ τοὺς ξένους, οἵτινες τοσαύτην διέτρεξαν ἀπόστασιν ὅπως προσέλθωσιν εἰς τὸ συνέδριον καὶ προστίθην. «Ἄν ὑπάρχη τι, εἰς ὅπερ ὀφείλεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τούτου, τοῦτο εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ εἶναι πνεῦμα ἐλέους. Ἐπιθυμῶ ἵνα τὸ τελευταῖον ὄνομα, ὅπερ προσφέρω ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ τούτῳ, ἦναι τὸ ὄνομα ἐκείνου, εἰς ὃν ὀφείλω τὴν ζωὴν, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐλπίδα, ἐκείνου, ὅστις δύναται νὰ συμφιλώσῃ, πάντας τοὺς ἀνταγωνιζομένους, καὶ ὅστις ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ θρόνου αὐτοῦ διευθύνῃ τὴν ἀποδόκωσιν καὶ θριαμβικὴν πορείαν τῆς σωτηρίου Ἀγάπης, ἥτοι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ σωτῆρος τοῦ κόσμου».

Μετὰ τοῦτον ὁ κ. Κάρολος Μπόνεϋν ἀπύθυνεν ἐνὶ ἐκάστῳ τὸν ἀντιπρόσωπον εὐχὰς εὐπλοΐας, ὑψώσας δὲ τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶπε: «Τὸ Κοινοβούλιον τῶν θρησκευμάτων ἀναβάλλει τὰς ἐργασίας αὐτοῦ. Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εὐρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία!» Αἱ τελευταῖαι αὗται λέξεις ἐπανελήφθησαν ὑπὸ τοῦ χοροῦ, τὸ δὲ ἀκροατήριον, συνοδεύοντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁργάνων, ἔψαλε τὸ ἐθνικὸν ἕσμα «Ἀμερικῆ! Ἀμερικῆ!».

Οὕτως ἔληξε τὸ πρῶτον παγκόσμιον θρησκευτικὸν συνέδριον, ἡ πρῶτη παγκόσμιος οἰκουμένην σύνοδος, ἐν ἣ παρίσταντο ἀντιπρόσωποι πάντων τῶν θρησκευμάτων. Ἐν τῷ συνεδρίῳ τούτῳ ἐπὶ δεκαεπτὰ ἡμέρας οὐδεμία σύγκρουσις προεκλήθη, οὐδεὶς προσβλητικὸς ἢ καὶ ἀπλῶς πικρὸς λόγος διημεΐθη, ἐλαχίστων μόνον διαστάσεων γνημῶν παρατηρηθειῶν. Ἰδοὺ τὸ πρῶτον τοῦ ἐν Σικάγῳ θρησκευτικοῦ συνεδρίου ἀποτέλεσμα. Τὸ συνέδριον τοῦτο ἔδωκε τὸ πρῶτον σωτήριο παράδειγμα τῆς ἀνοχῆς, οὐχὶ ὅμως τῆς ἀνοχῆς ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς ἀδιαφορίας, ἢ τοῦ σκεπτικισμοῦ, ἀλλ' ἐκείνης, ἥτις βασιζέται ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν εὐλακρινῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ ἐπὶ τῆς προθυμίας πρὸς συνεννόησιν ἐπὶ κοινῷ ἐδάφους.

Τὸ δεύτερον ὅμως, ἴσως δὲ καὶ τὸ κυριώτερον ὠφέλημα, ὅπερ ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου συνεδρίου πηγάζει εἶναι ὅτι διὰ τούτου προεκλήθη ἡ προσοχὴ ἐπὶ τῶν ἀφανῶν πηγῶν τῆς παγκοσμίου θρησκείας, ἢς αἱ μερικαὶ θρησκείαι εἶναι ἀπλᾶι θυγατέρες, καθότι ἐν ἀπάσαις ταῖς μερικαῖς θρησκείαις ἐνυπάρχουσι τὰ κοινὰ στοιχεῖα, ἥτοι ἡ τάσις πρὸς ἀνώτερον τι ἰδεῶδες τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγαθότητος, ἡ περὶ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν δυστυχῶν μέριμνα καὶ ἡ ἐπαγγελία μελλούσης κρείτονος ζωῆς.

N. ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΛΗΜΑΝ ΚΑΙ ΜΠΑΙΤΤΙΧΕΡ¹

B'.

Ἐν Βερολίῳ, τῆ 6 νοεμβρίου 1893.

Τῆ ἐριτίμῳ Σνττάξει,

Ἄρτι ἔλαβον τὸ φύλλον τῆς ἀξιολόγου ἡμῶν ἐφημερίδος, ἐν ᾧ ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ ἐπαναφαίνεται, ὡς δυνάμενος χάριν τῆς βερολίνεϊου ομάδος νὰ εἴπῃ ὀλιγώτερα παρ' ὅσα ἐξέφηρασε. Προσεχῶς θὰ καταδείξω ἡμῖν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Σραϊδερ γραφέντων ὅτι αἱ διαβεβαιώσεις μου δὲν ἦσαν ὑπερβολικαί. Ὁ στρατηγὸς ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ ἐν τῆ Bauzeitung (Ἐφημερίδι τῶν ἰδρυμάτων) δημοσίευμα αὐτοῦ κατὰ μάτιον τοῦ 1891. Παράδοξον ὅτι λησμονεῖ ἐνταῦθα ἀκριβῶς τὰ προηγούμενα δημοσιεύματα αὐτοῦ ἐν τοῖς « Ἀρχείοις τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ πυροβολικοῦ » (Archiv f. Artillerie-offiziere) τοῦ 1892 καὶ ἐν τῷ « Βορρά καὶ Νότῳ » (Nord und Süd) 1893. Ἐν τούτοις ὀφείλει ἐπὶ παραδείγματι νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν γνώμην τῶν ἀναγνωσάντων τὸ ἐν λόγῳ τελευταῖον αὐτοῦ δημοσίευμα, καθ' ἣν: « Κατὰ τὴν ἐπιγινομένην ἐντύπωσιν ὁ στρατηγὸς πληρέστατα πέποιθεν ὅτι ἔχετε δίκαιον, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκφράσῃ αὐτό ».

Προεῖπον ἦδη ἡμῖν ὅτι οἱ βερολίνεϊοι κύκλοι τὸ πᾶν θὰ ἐπραττον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ κατασιγῶσιν τὴν ἐν τῆ τρωϊκῇ ἀγυρτεία κολοσσίαϊαν μου-

1) Μετὰ τὴν ἐν τῷ ἡγουμένῳ φύλλῳ δημοσίευσιν τῆς εἰς τὰς ἐν Τροίᾳ ἀνασκευῆς καὶ τὰς κατόπιν αὐτῆς συζητήσεις ἀναγομένην ἐπιστολὴν τοῦ ἀντιστρατήγου Σραϊδερ, παρατιθέμεθα ἔδῃ καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ « Ὀθωμανικῷ Ταχυδρομίῳ » (ἀρ. 248) δημοσιευθεῖσαν τοιαύτην τοῦ κ. Μπαίττιχερ.

Ε Π Ι Φ Υ Λ Λ Ι Σ.

ΠΟΙΚΙΛΗ ΔΙΑΛΕΞΙΣ.

Ἡ ἀνακρινώσικων τὴν πρώτην σελίδα τοῦ Figaro, τῆς Echos de Paris καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐφημερίδων, βλέπει ἐν αὐταῖς καθ' ἑκάστην ἀναγραφομένης ἐσπερίδας, ὧν ἐρασιτέχναι καὶ καλλιτέχναι μετέχουσι, μεταβάλλοντες αὐτὰς εἰς ἀληθῆ καλλιτεχνικήν ἐστίασιν, προσομοιάζουσαν τοῖς τῶν ἀρχαίων συμποσίαις. Τὰ δαιτὸς ἀναθήματα, τὰ σκόλια, τὰ αἰνίγματα καὶ οἱ γέρφοι, τὰ ἄσματα καὶ αἱ παιδιὰ καὶ αἱ ἔστιν ὅτε διάφοροι ζητήσεις περὶ τε φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν θεμάτων διακρίνονται δυνάταί τις εἰπεῖν, ἐν ταῖς ἐσπερίσι ταύταις. Ἡ Ἀδριανὴ Λεκρουβέρ ἄλλοτε ἢ δεσποινὶς Bartet σήμερον καὶ ἄλλοι καλλιτέχναι, προσκαλούμενοι λέγουσι διάφορα ποιήματα ἢ ἀποσπάσματα τραγωδιῶν ἢ δραμάτων, ἐρασιτέχναι δὲ διδάσκουσι θεαμάτια ἢ κωμωδίας, τὰς λεγόμενας comedies intimes, μουσικοὶ δὲ διάφοροι ἐκτελοῦσι διάφορα μουσικὰ συνθέματα τῆς

ἦν κατ' αὐτῶν, κρίμα δ' ὅτι ὁ στρατηγὸς Σραϊδερ ἐπικουρὸς ἐν τούτῳ προσέρχεται, ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἠκολούθησε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀνεξάρτητον κρίσιν. Περὶ τὴν ἐποχὴν τοῦ προμνημονευθέντος ἐν τῆ Bauzeitung δημοσιεύματος αὐτοῦ, ὁ στρατηγὸς ἔγραψεν ἐν τῆ « Ἐφημερίδι τοῦ φῶς » τῆς 10 ματίου 1894, κατόπιν σταθμίσεως τῶν ὑπὲρ καὶ κατὰ γραφέντων, ὅτι τὰ ἐρεῖπια εἶναι ἀχαρακτῆριστα καὶ ἥμιστα ἐπιδεκτικὰ καθορισμοῦ: « Ἄν οὔτοι (οἱ μάρτυρες τοῦ Σλήμαν) ἀναγνωρίζωσι τοῖς ἐν Χιδαρλίκ ἐρεῖπιαῖς χαρακτῆρα ὀχυρωματικοῦ ἰδρυματος, ἐκρίναν τὰ πράγματα κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν ἰδίων πόθων καὶ τῆς ἰδίας φαντασίας, τῷ 1892 κατὰ φεβρουάριον ἀπαλείψει τὰ ἀχαρακτῆριστα καὶ ἥμιστα ἐπιδεκτικὰ καθορισμοῦ ἐρεῖπια ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων τῆς περὶ τὴν Ἰδρυσιν φρουρίων τέχνης, τῷ 1893 δὲν ἀλλάσσει τὴν ἐν τούτῳ γνώμην αὐτοῦ, σήμερον δὲ μετὰ πέντε μῆνας ἀναμνησθεῖται μόνον τοῦ ἐν τῆ Bauzeitung δημοσιεύματος τοῦ 1894 καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι δὲν ἐθεώρησεν ὡς ἀδύνατον τὸν ὡς ὀχυρώματος χαρακτῆρα τῶν ἐρεῖπιων, διότι κατὰ τὸ νεώτατον βερολίνεϊον σύνθημα: Κἂν ἔτι ἢ « δευτέρα πόλις » (καὶ αὐτὰ τὰ ἀνεπίδεκτα καθορισμοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ καταλόγου τῶν μνημείων ὀχυρωματικῶν ἰδρυμάτων ἀπολειφθέντα ἐρεῖπια, εἰς ἃ μόνον ὁ πόθος καὶ ἡ φαντασία δύνανται ν' ἀποδώσῃ χαρακτῆρα ὀχυρωμάτων) μὴ ἦναι ἡ Τροία, ἢ μετὰ ἑνδεκα ἦδη ἔτη ἐν τῷ βῶ στρώματι ἀνεγνωρίσασμεν, τότε τοιαύτη θὰ ἦναι — πρόσδεχε κηλῶς, ἀξίωτιμε ἀναγνώστα, — ἡ δευτέρα ἐκ πέντε ἀρχαίων τοιούτων πόλεων, τὰς ὁποίας ἀτυχῶς ὁ Ὁμηρὸς δὲν ἐγνώρισε. Πολλὰκις θὰ δινηθῶμεν εἰσεῖτι ἐν τῷ μελλοντι νὰ γελάσωμεν ἐπὶ τῆ μεγαλοπρεπεῖ ταύτῃ γελοιογραφίᾳ. Προσεχῶς θὰ λάβῃτε λεπτομερεστέραν ἀνάπτυξιν τοῦ περὶ ὀχυρώματος ζητήματος καὶ ἐν γένει

τε κλασικῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἐλαφροῦς. Οὕτω ζῶσιν ἐν ταῖς εὐδαίμοσιν ἐκείναις αἰθούσαις.

Ἡμῖν δὲ τί γίνεται; Ἐῖχε δίκαιον πρό τινας γράφων ὁ ἄλλοτε συμπαθὲς γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς πρεσβείας ἐνταῦθα κ. Trouber ἐν τῷ Figaro ὅτι κυρίως ζωὴ οὐκ ὑπάρχει παρ' ἡμῖν. Τὸ θέρος ἐν ταῖς ἑσπερίαις παρέρχεται τὸ πλεῖστον ἐν ἡσυχίᾳ, περιοριζόμενον τῶν εἰς αὐτὰς μεταβαίνοντων ἐν τῷ ἀναπνεῖν τὴν βροσποριάδα αἴραν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μάλιστα, ἐκ τὰς τῶν χορῶν τῶν κκ. Ἐθνευιδῶν καὶ τῆς ἀγροτικῆς ἐορτῆς τοῦ κ. Θ. Μκυρογορδάτου ἐν Θεραπείαις, σχεδὸν οὐδὲν ἐγένετο, ἐορτῆ δέ τις μετὰ πατάγου διοργανωθείσα ἐν Πριγκιπῶ μετὰ πατάγου ἐναυαγήσει. Πέρυσιν ἐγένετο μεζῶν κίνησις, φέτος ὀλιγωτέρα, τὸ ἐπόμενον ἴσως ὀλιγώτερα ἔτι. Ὁ χειμὼν ἐπέβλη, ὁ χειμὼν ὁ ἐν Σταχυοδρομίῳ ἄλλοτε ἐν μακαρίαις ἡμέραις τὴν ζωηρότητα προσκαμίζων εἰς πνευματικὴν ἐργασίαν, εἰς κοινωνικὴν ἀπολαυσιν. Οἱ Σύλλογοι δὲ καὶ διάφορα ἄλλα μέρη ἀπετέλουσιν κέντρα σπουδαϊότατα, ἐν οἷς καὶ πνευματικὴ καὶ ἐθνικὴ συνετελεῖτο ἐργασία, πάντων περὶ αὐτὰ συστρεφόμενων, ἀνυμνωμένων πρὸς ἀλλήλους ἐν εὐγενεῖ σταδίοις. Νῦν ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος, μόνος ἐναπομείνας, συγκεντροῖ μὲν πολλοὺς, ἄλλ' οὐχὶ πάντας ὡς ἔδει καὶ ὡς ἐγένετο ἄλλοτε, οὐδὲ παρίστανται πολλοὶ οἱ ἐργάται αὐτοῦ. Ἄλλα πνευματικὰ κέντρα δὲν βλέπομεν. Τὰ salons, καὶ

περὶ τῆς ἐκ μέρους τοῦ Βίχου ἀπαρνήσεως τῆς ἀνακαλύψεως τόπου, ἐν ᾧ ἐκαίοντο νεκροί· σήμερον περιορίζομαι εἰς τὰς ἐν βίᾳ γινομένης ταύτας παρατηρήσεις.

Δέξασθε τὴν ἐκφρασὶν τῆς ἐξόχου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως καὶ ἀφοσιώσεως

BOETTICHER

(Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ)

Γ. Κ. Λαζαρίδης.

Η Μ Π Ε Σ Α

Πρό τινων ἐτῶν ὁ γλυκὺς ποιητὴς ὠραίων ἁματιῶν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ἦπτον ἐν τοῖς ὄρεινοῖς τοιούτοις διαπρέπον κ. Χ. Σαμαρσίδης ἐγραψε συγγραμμικὸν ποιημάτιον, ἐπιγραφόμενον ἢ Μ π έ σ α, δι' ἧς τὸ φιλόξενον τῶν ὄρεινῶν δηλοῦται. Τὸ ποιημάτιον ὁ φίλος ποιητὴς ἐπεμψε τῷ ἑλληνιστῇ διοικητῇ Ἀγκύρας ἐξοχωτάτῳ Ἀμπετίν πασᾶ, ὅστις ἀναγνοὺς αὐτὸ τὴνδε ἐπεμψε τῷ κ. Σαμαρσίδῃ ἑλληνιστῇ ἐπιστολῆν.

Ἐν Ἀγκύρᾳ, τῇ 4 νοεμβρίου 1893.

Ἐλλογιμώτατε,

Ἀσμένως ἔλαβον τὸ ποίημα ὑμῶν τὸ ἐπιγραφόμενον Μ π έ σ α, ὅπερ εὐηρεστήθητε νὰ μοι πέμψητε μετὰ τῆς ἐπιστολῆς σας τῆς 28 ὁκτωβρίου. Ἀνέγνων δ' αὐτὸ μετὰ τοσούτῳ μείζονος ἐνδιαφέροντος ὅσῳ ἐγνώριζον ὅτι ἔχω πρὸ ἐμοῦ ποίημα λογίου διαπρεπῆ κατέχοντος θέσιν μετὰ τῶν ἑλλήνων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης. Δὲν δύναμαι νὰ σᾶς περιγράψω τὴν ἦν ἀπεχώμισα ἐκ

τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ λαμπρᾶν ἐντύπωσιν. Εἶνε πράγματι ἀριστοῦργημα, ἀντάξιον τῆς μεγάλης φήμης τοῦ ποιήσαντος καὶ σπεύδω νὰ διαβιβάσω ὑμῖν τὰ θερμὰ συγχαρητήριά μου.

Εὐχαριστῶν ὑμῖν πάνυ ἐπὶ τῇ ἀποστολῇ τοῦ ποιήματος, παρακαλῶ συνάμα ὅπως δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῶν ἐξαιρέτων αἰσθημάτων μου

(ὑπογρ.) ΑΜΠΕΤΙΝ.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης οὐ μόνον ἡ ἐκτίμησις πρὸς τὸν ποιητὴν καταφαίνεται, ἀλλ' ἅμα καὶ ἡ τελεία γνώσις τῆς ἑλληνικῆς ὑπὸ τῆς Α. Ἐξοχώτητος τοῦ ἄλλοτε ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ νῦν διαπρεποῦς διοικητοῦ Ἀγκύρας Ἀμπετίν πασᾶ. Ἐκ τοῦ ποιήματος τοῦ κ. Σαμαρσίδου, ὅτινι συγχαίρομεν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐνδειξῇ ἐκτιμῆσεως, παρατιθέμεθα τὰςδε τὰς στοφάς.

Πρόκειται περὶ ξένου ἀφικνουμένου εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Φλιώρα καὶ γινομένου δεκτοῦ :

... « Πέρσες ὅποιος καὶ ἂν εἴσαι μέσα ! »

— « Βάλε τὸ χέρι ἔς τὴν καρδίᾳ καὶ δός μου, γέρο, μπέσα. »

Βάνει τὸ χέρι ἔς τὴν καρδίᾳ ὁ γέρος καὶ ἠμιλεί :

« Μπέσα ! Ὁ Φλιώρας, ξένο μου, τὴ μπέσα του φυλάει. »

Μπαίνει ὁ ξένος καὶ σφαλᾷ τὴ θύρα, ῥίχνει πέρα τὴν κάππα, τὸ τουφέκι του, καὶ λέει : « Καλησπέρα ! »

Ἔχει τὴ φέριμε λη χουσή, ἔχει χουσό τὸ φέσι, χουσὰ κουμπούρια καὶ σπαθί, καὶ δακτυλίδι μέση.

Χαρὰ ἔς τὸ λεβεντόπουλο ! Χαρὰ ἔς τὸ παλληκάρι !

Τί μαῦρα φρύδια σπαθωτά, καὶ τί ματιῶν ζευγάρι !

« Ξένο μας, ἔλα ἔς τὴ γωνιά σιμὰ νὰ ξεποστάσης,

» νὰ ζεσταθῆς, λίγο ψωμί, λίγο φαγῆ νὰ πιάσης,

» καὶ ἔς τὴν καλύβα νὰ μᾶς πῆς πῶς βρέθηκας τοῦ Φλιώρα,

» ἐδῶ ἔς τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ, τὴν νύχτα, τέτοιαν ὥρα. »

ταῦτα ὀλίγιστα ἐναντι τῶν πολλῶν ἄλλοτε, εἶνε τ) πλεῖστον μονότονα. Σπανιώτατα παρατίθεται ἐν αὐτοῖς πνευματικὴ τις τροφή, σπανιώτατα φιλολογικὰ ὡς ἐν ἄλλαις χώραις ἐκτίθενται θέματα, σπανιώτατα ἢ μουσικὴ ἐκπέμπει τὴν γλυκεῖαν αὐτῆς αὐδὴν, καθηδύνοσα ἐρατεινὰς δεσποινίδας, ἀγαθὰς οἰκοδεσποινίδας, ζωηροὺς νεανίας καὶ εὐχάριτας ἄνδρας. Ἐν αὐταῖς συνδιὰλεξις ἐπικρατεῖ τὸ πλεῖστον τετριμμένη καὶ ψυχρότης ἐστιν ὄντως, συνοδευμένη ὑπὸ τοῦ Μορφώσεως. Εἰς ἄλλους κειροὺς πολλὰ salons ἦσαν ἀνοικτά, πολλοὺς ὑποδεχόμενα, τώρα, ταῦτα ἀραιούνται. Πλὴν τῶν πρεσβειῶν, ἐν αἷς δίδονται ἐνίοτε δεύπνα καὶ χορευτικὰ ἑσπερίδες ἢ καὶ γίνονται ὑποδοχαὶ (réceptions), οἱ ἄλλοι οἴκοι σπανιώτατα ἀνοίγουν τὰς αἰθούσας αὐτῶν. Comédies intimes σχεδὸν δὲν ὑπάρχουσι, διότι, πλὴν τῆς πέρουσι διδαχθεῖσης κομωδίας ἐν τῇ ἑλληνικῇ πρεσβείᾳ, οὐδαμῶς ἀλλαγῆ ἤκουσαμεν νὰ γίνῃ τι τοιοῦτον. Καὶ ὅμως ἀλλαγῆ καθ' ἐκάστην διδάσκονται κομωδία. Μὴ ἀποστρεφόμεθα ταύτας εἰσθεθέντες εἰς τὰς πραγματικάς ; Ἀναγνώσεις ποιημάτων ἐν αἰθούσαις σπανιώτατα ἤκουσαμεν, ἴσως διότι σπάνιο εἶνε παρ' ἡμῖν οἱ ὀρθῶς ὑποξήδηστε ἀπαγγέλλοντες, σπανιώτεροι δὲ οἱ ὀρθῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥρτον λέγοντες. Ἄν μὴ ριμθῆ ἢ λεγομένη πα τ σ έ τ α, ὅπερ εὐτυχῶς ἀπαντᾷ τις εἰς ἀπομακρυσμένης ἐποχᾶς, τὸ λοιπὸν ἐν τῇ περὶ κειροῦ διαλέξει παρεργεται.

Ἡ παρούσα χειμερινὴ περίοδος δὲν προσιωνίζεται ζωηρά. Τὸ θεάτρον εἶνε μονάχριστον· ἀλλὰ καὶ πόσοι ἐνδιαφέρονται περὶ αὐτοῦ ; Παρ' ἡμῖν οἱ ἀκραταὶ τῶν θεάτρων εἶνε ὠρισμένοι. Ἐντεῦθεν δὲν δύνανται νὰ γίνωσιν ἐπαναλήψεις, ἐντεῦθεν ἀπαίτουνται πάντοτε νέα ἔργα, ἐντεῦθεν ἐλλείψεις περὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐς ἄλλοτε. Ὀλίγοι αἰθουσαι θὰ ἀνοίξωσιν, ὡς φαίνεται. Ἦδη ἐγένοντο δύο συγκεντρώσεις, ἡ μία παρὰ νεκρῶ ζεύγει συμπαθεῖ, ἡ ἑτέρα παρὰ τῇ Λαϊκῇ Biceuf τῇ παιελθούσῃ πέμπτη, ἧτις εἶχεν ἔκτακτον χαρακτῆρα. Ἴδωμεν τί ἄλλο θὰ γίνῃ.

Ἡ ζωὴ ἐν γένει παρεργεται μονότονος, ἡ νεότης, ὡς λέγεται, δὲν διασκεδάζει, δὲν συνάπτει γάμους, οἷτοι ἀραιούνται, τὰ πάντα παρακμάζουσιν, ἡ κοινωνία μακραινεται, μακραινεται. Πόθεν ταῦτα ; Ὅθ ἴδωμεν.

* *

Κατὰ πίνακα δημοσιευθέντα ὑπὸ τῆς « Βελγικῆς Πανεπιστημιακῆς Ἐπιθεωρήσεως » ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν, τῶν φοιτησασῶν εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῶν Βρυξελλῶν ἀπὸ τοῦ 1880-81 μέχρι τοῦ 1892 ἀνῆλθεν ἀπὸ τριῶν κατὰ τὸ 1880 εἰς τεσσαράκοντα κατὰ τὸ 1889, κατῆλθε δὲ εἰς 19 κατὰ τὸ 1892. Φανεροῦ ἔχει γὰρ τοῦτο ὅτι ἐπῆλθε ταχέως ὁ κόρος :

Γρηά και γέρος κάθονται ε' τὴ στοίβα ἔς τὸ χορτάρι
 και πλάϊ, πλάϊ κάθετε μ' αὐτοὺς τὸ παλληκάρι
 και λέει· « Φτάνει ζεστασιά κι' ἀνάσα ! Δὲ θά φάω.
 • Ἐβόγηκ' ἀπὸ τὸ Δελθίνο και ἔς τὸ Πρεμέτι πάω.
 » Τρεῖς ἡμέραις ἔπερασα βουὰ και κάμπους και ποτάμια,
 » και σήμερα, ἐδῶ σιμά, ἔς τὸ βάλτο, ἔς τὰ καλάμια,
 » ἔμπροστά μου τρεῖς ἔπετάχθησαν, κ' οἱ τρεῖς ἀρματομένοι.
 » Μὴν τρέψης ! κάτω τάρματα ! φωνάζουν· τί μοῦ μένει ;
 » Νὰ βίξω κάτω τάρματα ἢ νὰ τραβήξω ἴσια,
 » κ' ἕνας μὲ τρεῖς νὰ μετρηθῶ ἐκεῖ παλληκάρισια.
 » Μάννα και σὰς ἐγέννησε, μάννα κ' ἐμέ. Καθίτε !
 » Ἄνοιγτε δρόμο ! Σὰς βαρῶ, τοὺς λέω, τραβηγῶτε ! . . .
 » Φωτιά ἐγώ, φωτιά κι' αὐτοί· ἔς τὸν τόπον ἕνας μένει . . .
 Σκύφτουν ὁ γέρος και ἡ γρηά βουβοὶ και δακρυσμένοι,
 και μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτὸ ὁ ξένος ἀπομένει . . .
 Πατημασιαὶς ἀκούονται. Παιὶς κουρταλεῖ τὴ θύρα ;
 — « Ἄνοιξε, μάννα ! μ' ἔφαγε, μ' ἔφαγε μαύρη μοῖρα !
 » Ἄνοιξε μάννα, πρόφθασε ! εἶν' ἡ ζωὴ μου ἄλιγη.
 » Ἐλα, πατέρα, κ' ἡ ψυχὴ κοντεύει νὰ μοῦ φύγη. »
 Πετιοῦνται γέρος και γρηά κι' ἀνοίγουνε τὴ θύρα.
 « Τζεφέρ ! » — « Πεθαίνω, μάννα μου ! Κατάστηθα τὸ πῆρα
 » τὸ βόλι ! . . . Δὸς τὸ χέρι σου, πατέρα, νὰ φιλήσω !
 » Μάννα ἔς τὸν κόρφο πάρε με τα μάτια μου νὰ κλείσω !
 » Ἀδελφια μου Ῥεσίτ, Ἄλῃ, ἔχετε γειά . . . παγόνω . . .
 » Τὸ αἶμά μου ! . . , ἔχετε γειά . . . Τὸ αἶμα . . . τελειόνω ! »

Και πέταξ' ἡ ψυχοῦλα του, και κλείσθηκε τὸ στόμα,
 και τοῦ θανάτου ἔχυθη ἔς τὴν ὄψι του τὸ χρῶμα.

Σφίγγει τὸ γυῖο ἔς τὴν ἀγκαλιὰ ἡ μάννα ἔπεθαμένο,
 και τὰ παιδιὰ τὰ ζωντανὰ τὸν ξένο ἔκαπλωμένο
 καλὰ, καλὰ κυττάζουνε· τὴ θύρα τους σφαινοῦνε
 και ἔς τοῦ πατέρα τους τ' αὐτὶ σκύφτουνε και ἔμιλοῦνε.

Βερολίνοιος, ὀνόματι Constant Salla, προσήνεγκε τῇ γερμα-
 νικῇ πρωτεύουσῃ 300,000 μάρκων, ὅπως αἱ πρόσδοι αὐτῶν
 χρησιμώσασιν πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἢ εἰς θαλασσίαν
 ἐκδρομὴν χάριν ἀποκαταστάσεως ἢ βελτιώσεως τῆς ὑγιείας αὐ-
 τῶν, παιδῶν ἀσθενῶν ἢ ἀδυνάτων, ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἄνευ
 διακρίσεως θρησκευματος.

Πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης και τῆς Ἀμερικῆς ὑφίστανται
 πλοῦσαι βιβλιοθήκαι πρὸς χρῆσιν τῶν περὶ τὰ γράμματα, τὰς
 ἐπιστήμας και τὰς τέχνας ἀσχολουμένων, διευκολύνουσαι τὰ
 μέγιστα αὐτοῦς. Ἐκ τῶν βιβλιοθηκῶν τούτων ἡ σπουδαιότητα
 πασῶν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τόμων οὐς ἔχει ἐστὶν ἡ γαλλικὴ
 Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη. Γενομένης ἀπογραφῆς ἔναγγος, ἀπεδείχθη
 ὅτι κέκτηται 2,150,000 τόμους, μὴ περιλαμβανομένων ἐν αὐ-
 τοῖς τῶν ἐφημερίδων. Οἱ ἐν Εὐρώπῃ εὐποροῦσι μέσων πρὸς
 πνευματικὴν ἐργασίαν, ἐνῶ ἡμεῖς προκειμένου και περὶ τῶν κυ-
 ριωτάτων πρέπει ν' ἀνατρεῖσθωμεν εἰς τὸ πτωχὸν βαλάντιον ἡμῶν
 πρὸς ἀγορὰν βιβλίων διὰ τὴν ἐλαχίστην ἐργασίαν. Καὶ ἔπειτα

Κι' ὁ γέρο-Φλιώρας ἔσηκωσε ἄψιχὰ τὴν κεφαλὴ του
 και λέει τότε ἔς τὸ Ρεσίτ, και λέει ἔς τὸν Ἄλῃ του.
 « Αὐτὰ του τᾶσπρα τὰ μαλλιά ὁ Φλιώρας δὲ ντροπιάζει !
 » Ποιὸς δὲν πιστεύει ; Εἴμ' ἐδῶ, κι' ἄν τοῦ βαστᾶ, κοπιάζει.
 » Ἐτὸν ἄνθρωπο ποῦ σκότωσε τὰδελφι σας, παιδιὰ μου,
 » ἔδωκα μ' ἐπέσα, κι' ἔβαλα τὸ χέρι ἔς τὴν καρδιά μου,
 » και μέσα ἔς τὴν καλύβα μου, ἔς τὸ σύνορό μας μέσα,
 » μὲ τὸ Θεό μου πιάνομαι, μὰ δὲν πατῶ τὴ μ' ἐπέσα.
 » Ῥεσίτ, παιδί μου, κύτταξε· Ἄλῃ, παιδί, θυμήσου !
 » Ξένε μου, γύρε, τριγὰ σου δὲν θάγγιχθῆ. Κοιμήσου ! »

« ὁ ἀρβανίτης ὁ καλὸς τὴ μ' ἐπέσα του φυλάει.
 » Ἐτὸ σύνορό μας σ' ἔφερα, δὲν ἄπτησα τὴ μ' ἐπέσα·
 » Ἐφθάσαμε· ἔς τοῦ Πρεμετιοῦ τὸ δρόμο εἴσαι μέσα.
 » Τόρα . . . τὸ γυῖο μου σκότωσες, δὲ θά γυρίσω πίσω
 » πρὶν βίξω τὸ τουφεκί μου, ξένε, νὰ σὲ κτυπήσω.
 » Μιας τουφεκούλας τράβηξε δρόμο, νὰ γονατίσω,
 » νὰ τουφεκίσω, τοῦ Τζεφέρ τὸ αἶμα νὰ ζητήσω.
 » Κι' ἄν σὲ σκοτώσω, ἔσχωρα με, κι' ἄν ὄχι, ξένε, σῦρε. »
 Ὁ ξένος τὸν κατήφορο τῆς βεμματιᾶς ἐπῆρε,
 μιὰς τουφεκούλας τράβηξε τὸ δρόμο, κ' ἐκεῖ στέκει·
 ὁ Φλιώρας ἐγονάτισε, βροντάει τὸ τουφεκί·
 ὁ ξένος δὲ ἔχτυπήθηκε· « Ξένε, καλὴ σου ὦρα ! »
 Κι' ὁ ξένος ἀποκρίθηκε· « Καλὴ σου ὦρα, Φλιώρα. »

ἀποροῦμεν ὅτι ὀλίγη πνευματικὴ κίνησις σοβαρὰ ὑπάρχει παρ'
 ἡμῖν.

Ἐν τῷ Figaro ἀναγινώσκουμεν ὅτι ὁ κ. Ἰωάννης Ψυχάρης,
 ὁ μονομαχίας και συζητήσεως προκαλῶν νῦν ἐν Ἀθήναις, ἐξακο-
 λουθεῖ νὰ κατατάσῃ τὰ ἀνέκδοτα χειρόγραφα τοῦ μεγάλου
 αὐτοῦ πενηθεροῦ Ἐρνεστού Renan. Ταῦτα δὲ ὑπερβήσονται τὸν
 δρισθέντα κατ' ἀρχὰς ἀριθμὸν. Πολλὰ δ' αὐτῶν, λίαν ἐνδιαφέ-
 ροντα, εἰσὶ προσωπικαὶ ἀναμνήσεις, αἵτινες θά προκαλέσασιν τὴν
 περιεργίαν. Ὁ κ. Ψυχάρης φρονεῖ ὅτι τὰ μετὰ θάνατον εὑρεθέντα
 τοῦ συγγραφέως τῆς *Histoire du peuple d'Israël* δὲν δύ-
 νανται νὰ ἐκδοθῶσι πρὸ τῆς παρελεύσεως ἔτους.

Ἡ Ἰσπανία ἀπώλεσεν ἕνα τῶν σπουδαιοτάτων αὐτῆς σα-
 τυρικῶν τὸν Garcia Santes-Teban, συγγραφεὴ δὲ κοιμωδιῶν.

Ἐν Βερολίνῳ ἀπέθανεν ὁ Henri Lange, διάσημος γερ-
 μανὸς χειρογράφος.

— Τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐὰν ἔχῃς ἀνάγκην προ-
τύπου . . .

Καὶ μετὰ τὸν ἀστεϊσμὸν τοῦτον, ὃν εἰπὼν ἔδειξε
μετὰ χλευαστικῆς χειρονομίας τὸν φίλον αὐτοῦ, ὁ
Χριστιανὸς ἀπεχώρησεν.

Ὁ Ἀλδέρτος, καθ΄ ἡσας ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς
τραπέζης, εἶπε μεγαλοφώνως·

— Γνωρίζετε, δεσποινίς, ὅτι ὁ κακὸς φίλος μου
μὲ ἐφόβισε πρὸ μικροῦ; Τόσον πενθίμως ὁμιλεῖ περὶ
ἐαυτοῦ, ὥστε τὸ κατ' ἀρχὰς κινδυνεύει τις νὰ τὸν
πιστεύσῃ. Περιεργον! μίᾳ ἀπλῇ καταρροῇ τόσον
πολὺ νὰ ἐπιδρᾷ εἰς τὴν φαντασίαν ἑνὸς ἀνθρώπου!
Δὲν ἔχει τίποτε, καὶ ὅμως πιστεύει σπουδαιότατα
ὅτι κινδυνεύει . . .

Καὶ ἐπὶ τινε λεπτῷ ἐξηκολούθησε λέγων περὶ τού-
του, ἕως οὗ ἠκούσθη ἐν τῷ παρακειμένῳ δωμάτιῳ
κρότος κλεισμένης θύρας καὶ ἦχος κωδωνίδου· εἶτα,
ταπεινῶν τὴν φωνήν·

— Μᾶς ἤκουεν, εἶπεν, ἤμην βέβαιος περὶ τούτου.
Ὁ ταλαίπωρος Χριστιανός!

— Καταδεδικασμένος, δὲν εἶναι ἀληθές; ἠρώτη-
σεν ἡ δεσποινίς Κιλλιανὴν εὐγλωττότερον διὰ τῶν ὀ-
φθαλμῶν ἢ διὰ τῆς φωνῆς.

Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμίαν ἐλάβανεν ἀπάντησιν·

— Ἐχετε, ἐξηκολούθησε, πᾶσαν τὴν περὶ τὸ ἀπα-
τῶν λεπτότητα τῆς ἀληθοῦς φιλίας. Πόσον τοῦτο μὲ
συγκινεῖ! Πόσον καλὸς εἶσθε θυσιάζων εἰς τὸν ἀδελ-
φόν μου ὄλον τὸν ὀλίγον καιρὸν, τὸν ὅποιον θὰ δι-
έλθῃτε εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Ἀληθῶς τὸν εὐεργε-
τεῖτε. Εἶναι τόσον δυστυχίς, μόνος, λησμονηθεὶς
παρὰ πάντων, αὐτὸς ὁ ἄλλοτε περικυκλούμενος καὶ
δεξιούμενος. Ὡ! τί φρικτὸς κόσμος!

— Ἐφ' ὅσον ὁ ἀδελφός σας, ἀπάντησεν ὁ Ἀλδέρ-
τος, θὰ σᾶς ἔχῃ πλοσίον του, δὲν πιστεύω ὅτι θὰ
ἔχῃ λόγους νὰ ποθῇ τὸν κόσμον καὶ νὰ λυπηῖται.

— Μάταιαι αἱ προσπάθειαι μου, τόσον πολὺ μὲ
θεωρεῖ νοσοκόμον του, ὥστε ἀδύνατον νὰ εὐρίσκῃ
εὐχαριστήσιν εἰς τὴν συναναστροφὴν μου.

— Στέργει εὐπειθῶς εἰς τὴν νοσηλείαν του;

— Μετὰ σπαραξικαρδίου εὐπειθείας. Αὐτὸς ὁ μέ-
χρι τοῦδε ἀγνωσθὲν πάντα κανόνα καὶ πᾶσαν προφύ-
λαξιν ὑπάγει καὶ κατακλίνεται ὡς παιδίον εἰς τὴν
ὀρισμένην ὥραν. Προσκολλᾶται εἰς τὴν ζωὴν διὰ
παντὸς μέσου. Ἐπεθύμουν μόνον νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν
ὑπακοήν, προκειμένου καὶ περὶ θεραπείας τῆς ψυχῆς
του. Ἀλλά, φεῦ! ἔχω τὴν φοβερὰν λύπην νὰ τὸν
βλέπω ἀποκρούοντα τὰ θεῖα! Ἴσως ὅμως ἀδυνατεῖτε
νὰ κατανοήσῃτε τὴν θλίψίν μου ταύτην. Ἴσως οἰ-
κτερετε τὸν Χριστιανὸν ὅτι ἔχει ἀδελφὴν οὐχὶ πολὺ
διασκεδαστικὴν, ὡς ὁ ἴδιος λέγει. Ἄ! κύριε, μὴ θε-
λήσῃτε, σᾶς παρακαλῶ, νὰ ἐργασθῆτε ἐναντίον ἐμοῦ!

— Δεσποινίς, ἀπεκρίνατο συγκεκινημένος ὁ Ἀλ-
δέρτος, ὅστις, ὡς ἐγώ, ἔσχε τὴν τύχην νὰ ἦναι υἱὸς
ἀγίας καὶ σεβαστῆς μητρός, διασώζει πάντοτε ἱερὸν
τι ἐν τῇ καρδίᾳ. Μὴ φοβεῖσθε ὅτι οἱ λόγοι μου θὰ
καταπολεμήσωσι ποτε παρὰ τῷ Χριστιανῷ τοὺς ἰδι-
οὺς σας. Τὴν ὑπερφυσικὴν γλῶσσαν ἐννοῶ καὶ ἐγὼ
ὡς ὑμεῖς. Ἴσως πλειότερον ἢ ὅτι φρονεῖτε κατανοῶ
καὶ τὰς θλίψεις καὶ τοὺς πόθους σας. Σᾶς ζητῶ ὡς
χάριν ποτὲ νὰ μὴ ἀμφισβᾶλλετε περὶ τούτου.

Εὐθὺς δὲ ἔστρεψε τὸν λόγον εἰς ἀντικείμενα ὀλι-

γώτερον σπουδαῖα. Ἡ μίστρας Κράου παρενέβη εἰς
τὴν συνδιάλεξιν, ἥτις ἦν ἐκλελυμένη ὡς ἐκ τῆς ἐπι-
φυλάξεως τῆς Θηρεσίας, καὶ εὐκόλως ἔφερε τὸν λό-
γον εἰς τὴν Ἰνδικήν, τὴν χώραν τοῦ κόσμου, ὡς ἔ-
λεγεν, ἐν ἣ ἐγνώρισε τὴν μεγίστην εὐτυχίαν καὶ τὰ
πικρότατα δάκρυα. Ἐδέησε δὲ ὥστε ὁ Ἀλδέρτος νὰ
ἐνθυμηθῇ ἑκὼν ἄκων ὅτι εἶδεν ἐν προαστείῳ τῆς Βομ-
βᾶνς οἰκίσκον τινά, ἐν ᾧ διπλῶν τὰ βραχέα μελι-
μνα τοῦ ἀτυχοῦς Κράου, ἀποθανόντος ἐντὸς τριῶν
ἡρῶν ἐκ χολέρας.

— Ἄλλως δέ, προσέθηκεν ὁ Ἀλδέρτος, εἶναι πι-
θανόν ὅτι τάχως θὰ ἐπιστρέψω ἐκεῖ, καὶ σᾶς ὑπό-
σχομαι, κυρία, νὰ σᾶς ἀποστείλω σχεδιαγράφημα τοῦ
οἴκου σᾶς ἐκεῖνον.

— Πῶς! εἶπεν ἡ δεσποινίς Κιλλιανὴν, θ' ἀρχίστητε
καὶ πάλιν τὰς μακρὰς περιηγήσεις σας;

— Ἐὰν ὁ Θεὸς μοι χαρίσῃ ζωὴν, ἀπάντησεν ὁ Σε-
νάκ, καὶ ἐὰν, προσέθηκε γελῶν, εὐδοκίῃσῃ νὰ κερ-
δίσω τὴν δίκην μου. Ἄλλως τε ἤρχισα ἐκεῖ σπου-
δαίως μελέτας, αἱ ὁποῖαι ἐπροχώρησαν τόσον πολὺ,
ὥστε δὲν στέπει νὰ τὰς ἐγκαταλείψω. Ἐπειτα εἶμαι
τόσον ἐλεύθερος, ὥστε οὐδεὶς, καθόσον γνωρίζω, θὰ
παρατηρήσῃ ὅτε τὴν ἀναχώρησίν μου, οὔτε τὴν ἐ-
πάνοδόν μου.

— Ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἐγώ, εἶπεν ἡ Θηρεσία με-
λαγχολικῶς μειδιῶσα. Ἀλλὰ τὰ πτερὰ τοῦ ἀγγέλου
μου ἐτελειώσαν. Καλὴν νύκτα, κύριε. Προγευματί-
ζομεν ἀκριβῶς τὴν μεσημβρίαν.

— Ὁ κόμης δε Σενάκ δὲν ὁμοιάζει κανένα ἐκ τῶν
Γάλλων ὅσους ἐγνώρισα, παρετήρησεν ἡ ἡμετέρα Κά-
θλειν, ἀπελθόντος τοῦ νέου. Καὶ νὰ φαντάζωμαι ὅτι
εἶδε τὴν οἰκίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀπέθανεν ὁ προσφιλέ-
στατός μοι Κολομβάν!

Ἡ Θηρεσία οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἐφαίνετο δὲ ὄλως
ἀπιστολημένη εἰς τὸ νὰ συγκαλύψῃ διὰ προφυλα-
κτικοῦ πέπλου τὸ κέντημα αὐτῆς. Καὶ ὅμως διελογί-
ζετο τὸν Σενάκ καὶ ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν:

— Τέλος πάντων εὐρέθη καὶ ἄνθρωπος μὴ θεωρῶν
με ἄφρονα διότι ἀπεφάσισα ν' ἀρνῶσθαι τὸν κόσμον·
τούναντιον μὲ ἐπιδοκιμάζει. Ἐν ἔτι φῶς ἀποστελλό-
μενόν μοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Μόνη ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτῆς ἐξεπλάγη ὅτι δὲν ἠ-
σθάνετο πλέον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Σενάκ καὶ ὅτι
εὐκόλως θὰ τῷ συνεχώρῃ, ἐὰν, ὡς οἱ ἄλλοι, ἀπέτρε-
πεν αὐτὴν τῆς ὁδοῦ, ἢν ἠθελε νὰ τραπῇ.

Γ'.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Κιλλιανὴν ἠγέρθη τῆς κλίνης διὰν
πρωί. Εἶχε κοιμηθῆ, καὶ αἱ μαῦραι ἰδέαι εἶχον ἐγ-
καταλίπει αὐτὸν σκεπτόμενον νῦν πῶς ν' ἀπολαύσῃ
τῆς ζωῆς. Ἡ Θηρεσία εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον αὐ-
τοῦ, ὡς ἔπραττε καθ' ἑκάστην πρωΐαν, φέρουσα αὐτῷ
κίμβην αἰγείου γάλακτος θερμοῦ ἔτι.

— Λοιπόν, ἠρώτησε πίνων, εἶσαι εὐχαριστημένην
ἀπὸ τὴν χθεσινῶν ἐσπέραν σου; Ὁ Σενάκ καὶ σὺ
θὰ συνεννοήσῃτε βεβαίως περίφημα, διότι, ἂν οὐ πε-
ρίφρονῃς τοὺς ἄνδρας, αὐτοὺς μισεῖ τὰς γυναῖκας.
Φαντάζομαι ὅτι ἡ συνδιάλεξις δύο τῶν ἀσπίλων
ὄντων θὰ ἐπλήρωσε χαρᾶς τὰ οὐράνια πνεύματα.

— Κατηύφραναν, ὡς ἰσθόποι, τὴν μίστρας Κράου,

ἵτις ἠδυνήθη νὰ ὀμιλήσῃ περὶ Ἰνδικῆς, Αὐτὴ ἐκράτει τὸ νῆμα τῆς συνομιλίας, εὐρίσκειτο δὲ ἐν ἐκστάσει.

— Πῶς! ὁ Ἀλδέρτος δὲν σε ἐπεισε νὰ ἐπιστρέψῃς ὅσον τάχος εἰς τὴν μονὴν σου; Σὺ δὲ δὲν τῷ ἐνέπνευσας τήφεις συνειδότης ὅτι ἐγκατέλιπε τὸ μοναστήριόν του;

— Τὸ μοναστήριόν του; Τί σημαίνει πάλιν ὁ ἀστεϊσμός οὗτος;

— Καλῶς! βλέπω ὅτι δὲν σε ἐθεώρησεν ἀκόμη ἀξίαν τῶν ἐκμυστηρευσέων του. Ἐγὼ εἶμαι εὐτυχέστερος.

Καὶ ἐπανελάβεν εἰς τὴν νεάνίδα ὅσα ὁ φίλος διηγήθη αὐτῷ τὴν προτεραίαν. Ἡ δεσποινὶς Κιλλιαν ἤκουε, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρός, ἢν κατεκάλυπτεν ὁ χρυσοῦς τῆς κόμης. Τὸ βλέμμα αὐτῆς ἀνεξίτηται εἰκόνα ἐν τῷ κενῷ, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ φαντασθῇ τὸν Σενάκ ἐντὸς τῶν πτυχῶν λευκοῦ γράσου, κεκαρμένῃ τὴν κόμην ἔχοντα καὶ προσευχόμενον παρὰ τοὺς πόδας σταυροῦ. Τὴν ὥραν ἐκείνην, παραδόξως πως, ἐπανεβλέπε χρυσοχρουν δαμασκηνὴν πανοπλίαν, ἵτις ἐφθόρουε ὑπερηφάνως τὴν μεγάλην κλίμακα τοῦ οἰκογενειακοῦ μεγάρου, ἐν ᾧ ἐγεννήθη. Καθ' ἅπασαν τὴν παιδικὴν αὐτῆς ἡλικίαν ἢ πανοπλία αὕτη ἐπροσωποποιεῖ δι' αὐτὴν μυστηριώδη κόσμον, ἰδανικῶς κεκοσμημένον δι' ὑπερανθρώπων ἀρετῶν. Εἶχεν ἐγκλείσει ἀλληλοδιαδόχως ἐντὸς αὐτῆς τοὺς ἥρωας πάντων τῶν αἰώνων, ὧν ἡ ἱστορία τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἐξήνεψε φαντασίαν. Ποσάκι διαλαθοῦσα τὴν τροφὸν ἢ τὸ σπουδαστῆριον καταλιποῦσα, ἐλθοῦσα συνωμίλει μετὰ τοῦ «ἰππότου», τοῦ ὅτε μὲν ξανθοῦ καὶ γαλιανοφθάλμου, ὅτε δὲ μελαγχροῖνου μετὰ φθοεροῦ μύστακος καὶ ἀστραπυβόλων ὀμμάτων, ὅτε δὲ τέλος λευκάζοντος τὴν κόμην, πτυχῶν πλῆρες τὸ πρόσωπον ἔχοντος καὶ πεπρωμένου τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν. Ἄλλ' οἰαδίποτε καὶ ἂν ἦν ἡ ἡλικία ἢ τοῦ προσώπου ἢ χροιά, ὅπως καὶ ἂν ὀνομάζετο, Ρηνάλλος ἢ Ταγκρέδος, ὁ ἰππότης ἐκείναι τὴν ἀμετάβλητον ἀρετὴν, ὅτι ἔτοιμος ἦν στρατὸν ὅλον νὰ καταβάλλῃ ἀντὶ μιᾶς ταινίας, τὰ ἐμβλήματα τῆς δεσποίνης αὐτοῦ φερούσης. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἀντικείμενον τοῦ μεγάλου τούτου ἔρωτος οὐδὲν ἄλλο ἦν ἢ ἡ Θηρεσία, ἢς ἡ χρυσοπλόκαμος ἑρατεινὴ κεφαλὴ μόλις ἐφθανε μέχρι τῶν ἐν τῇ λαβῇ τοῦ βαρέος ξίφους συνεπτυγμένων χειροκτίων τοῦ ἀλκίμου ἰππότου.

Ἐξ ὅτου ἠλικιώθη, ἀφότου ἰδίᾳ κατέλαβε δωμάτιον ἐν τῇ μονῇ τῆς λεωφόρου Κλέβερ, ἡ Θηρεσία εἶχε λησμονήσει τὸν ἑαυτῆς ἰππότην, ὡς πολλαὶ γυναῖκες τοὺς ἑαυτῶν λησμονοῦσι, κἂν ἔτι σπουδαιότατους ἔχωσι λόγους ὅπως τηρῶσι τὴν μνήμην αὐτῶν. Παράδοξον! τὴν ὥραν ἐκείνην καθ' ἣν ὁ ἀδελφὸς ἀφηγεῖτο αὐτῇ τὴν εὐσεβῆ τοῦ Ἀλδέρτου ὀδύσσειαν, ἐπανεβλέπε τὴν κατάστιλπνον πανοπλίαν καὶ ἐντὸς τοῦ κράνου αὐτῆς ἐπεφαινετο νέον πρόσωπον, ἠλιokaές, αὐστηρόν πως ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀλλὰ ταχέως ὑπὸ ἠδυτάτου καταυαζόμενον μειδιάματος, τοῦ μειδιάματος τῶν ἀκαταμαχίτων ἀνδρῶν, ὁσάκις βλέμμα τι ἐπρωτὰ αὐτόν, τὸ βλέμμα τῆς μικρᾶς κόρης, ἵτις νῦν ἀρκούντως ἦν μεγάλη ὥστε ἀνευ τῆς βοή-

θείας θρανίου νὰ δύνηται ν' ἀποθαιμάξῃ τὰς περιέργους τοῦ κράνου γλυφάς.

Ὁ μαρκήσιος πολὺ ἀπειχε τοῦ νὰ μαντεῖσῃ τί ἡ ἀδελφὴ του διελογίζετο· ἀλλὰ τοσοῦτον ὀμβάζουσα ἦν, προσηλοῦσα τὸ ὄμμα εἰς τὸν τοῖχον, ὥστε ὁ Χριστιανὸς ἀνεκάγχασεν, ἀποθεὶς κενὴν τὴν κύβην· ἡ νεάνις ἠρρυθρίασεν, ὥσει ὁ ἀδελφὸς κατενόησε τὴν ῥωμαντικὴν αὐτῆς ἐπάνοδον εἰς παιδικὰς φαντασιοκοπίας· αἴφνης δ' ἐγερθεῖσα ἠσπάσθη ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸν Κιλλιαν.

— Ἀνεῦρες τὸν πρῶτον σου γέλωτα, εἶπεν.

Ὁ Χριστιανὸς εἶδεν ὑπόδρα τὴν κόρην μετὰ παιδικῆς πονηρίας καὶ ἀπῆντησεν:

— Ἐὰν ἐγνώριζες τί τὸ προκαλέσας τὸν γέλωτά μου, θά μοῦ ἐξώρτυτες τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐποικοδομῶ τερπνοτάτην τινὰ ἱστορίαν. Ὁραῖα νεάνις, προσωρισμένη εἰς τὸ μοναστήριον ἀφ' ἑνός, εὐπατριδης, ἀπόφασιν ἔχων νὰ φεύγῃ καθ' ἅπαντα τὸν βίον τὰς γυναικας ἀφ' ἑτέρου, συναντῶνται τυχαίως. Ἐννοεῖς τὴν συνέχειαν;

— Ὅχι εἶπεν ἡ Θηρεσία δι' ὕψους ἐντόνου καὶ ξηροῦ ἀσυνήθους αὐτῇ.

Ἐν τῷ βλέμματι, ὅπερ ἐπέβαλε σιγὴν εἰς τὸν εἰρωνα, ἀνεγινώσκετο ἀνδραγαγία μᾶλλον ἢ δυσαρτέκεια. Ὁ δὲ Χριστιανὸς, ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τούτῳ, ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς ἀδελφῆς καὶ ἐξηκολούθησε σοβαρότερον τότε:

— Ἀκουσον, μικροῦλα, ἀνάγκη νὰ μὲ ἀφίης ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ λέγω ἀνοσσίας. Μὴ θελήσης, ἔνεκα τοῦ ἀστεϊσμοῦ τούτου, νὰ καταιδῶς τὸ πρόσωπόν σου εἰς τὸν ταλαίπωρον Ἀλδέρτον. Θέλεις νὰ σοὶ εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν; Ἐὰν ἠδυνάμην διὰ μιᾶς μου χειρονομίας νὰ σε καταστήσω ἔρωτομανῆ πρὸς αὐτόν, θ' ἀπειχον νὰ πράξω τοῦτο, διότι θά ἦσο καταδικασμένη εἰς τὴν δεινοτάτην διὰ γυναῖκα ὅποια σὺ βάσανον, τοῦ νὰ ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ ἀγαπᾶται. Ὁ Ἀλδέρτος τοῦ λοιποῦ εἶναι ἀπρόσβλητος εἰς τὸ πῦρ. . . .

— Εἰς τὸ πῦρ! ἐπανελάβεν ἡ νεάνις, μὴ ἐννοοῦσα ἢ τοῦλάχιστον φαινομένη ὅτι δὲν ἐνοεῖ.

— Ναι, τὴν καρδίαν αὐτοῦ κατέφαγε μεγάλη θλίψις, περὶ ἧς οὐδέποτε ποιεῖται λόγος εἰ μὴ κεκαλυμμένως. Ἄλλοι θά παρηγοροῦντο, ἀλλ' ὁ Σενάκ, εἶναι ἰδιότυπος, ὑπὸ σπουδαίαν ὄψιν τὰ πάντα λαμβάνων καὶ ἐπίμονος εἰς τὰς ἐντυπώσεις του. . . . Πρόσθετε εἰς ταῦτα δόσιν θρησκευτικότητος καὶ μυστικισμοῦ. . . ἵτις ἤγαγε αὐτόν εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Ὅχι, καλὴ μου φίλη, μὴ φοβῆσαι· δὲν εἶναι αὐτὸς ὅστις θά σε ἀπέτρεπεν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου· κίνδυνος μᾶλλον μὴ σε ὀδηγήσῃ.

Ὁ Χριστιανὸς δὲν ἐγέλα πλέον. Ἡ Θηρεσία ἀφείδα αὐτόν μετέθῃ ὅπως δῶ διαταγὰς τινὰς, ἀναθυρομένης ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτῆς μετὰ σκέψεων ὀλιγώτερον ὑλικῶν. Διηρωτᾶτο ταῦτοχρόνως ἐὰν διὰ τὴν ὄρεξιν ἦναι προτιμότερον τὸ τουρκικὸν πιλᾶφιον ἢ τὸ ἰνδικὸν καρρὶ καὶ ἐὰν πρὸς τὸν Ἀλδέρτον ἔπρεπε νὰ τηρηθῇ μᾶλλον ψυχρὰν τινὰ ἐπιφύλαξιν ἢ παρησιαστικὴν ἀφέλειαν. Καὶ τὰ μὲν τῶν ἐδεσμάτων εὐκόλως διεκανονίσθησαν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων οὐδὲν εἶχεν ἀποφασισθῆναι καὶ ἤφου ἔτι ἐπιτέρεσεν εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ὅπωςδήποτε ὅμως ἀπέκλειεν ὑπὲρ τοῦ ἀφοπλισμοῦ, λέγουσα καθ' ἑαυτήν:

— Πῶς νὰ μὴ ἔχω ἐμπιστοσύνην καὶ ὑπόληψιν πρὸς αὐτόν; Τόσα καλὰ μὰς εἶπε περὶ αὐτοῦ ὁ ἀδελφός μου, ὅστις συνήθως δὲν εἶναι ἐπιεικὴς πρὸς τοὺς ἄλλους, οὔτε πρὸς αὐτοὺς τοὺς φίλους του. . . . Ἔχομεν τὰς αὐτὰς ιδέας. Μετ' αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει κίνδυνος τῶν αἰωνίων περὶ μοναστηρίων συζητήσεων. «Κίνδυνος μᾶλλον μὴ με ὀδηγήσῃ». Δὲν τοῦ ζητῶ δὲ καὶ τόσον. Θὰ ὑπάγω, χάριτι θεῖα, μόνη μου.

Ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τοῦ ἐωθινοῦ ὀρθοσκευτικοῦ ἀναγνώσματος. Λαβοῦσα τὸ βιβλίον ἠνοιξε τυχαίως μίαν σελίδα, ἥτις τόσον θαυμασιῶς προσηρομόζετο πρὸς τὴν θέσιν αὐτῆς, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔγραψε ταύτην ἐπιτήδες χάριν αὐτῆς ὅπως προφυλάξῃ αὐτὴν ἀπὸ τῶν παγίδων τῶν συγχρόνων. Τὸ ὄμμα αὐτῆς διέτρεξε τὰς λέξεις ταύτας: «Οἱ ἄπιστοι θὰ εἰπώσιν ὅτι θλιψίς τις, ἦν ἐν τῷ κόσμῳ ὑπέστης, δὲ ἠναγκασε, τοῦτου ἀρνηθέντος σε, νὰ προσψύγῃς εἰς τὸν Θεόν· οἱ δὲ φίλοι σου θὰ σπεύσωσι νὰ σοὶ κάμωσι πολλὰς παραστάσεις».

Διακόψασα τὴν ἀνάγνωσιν ἐπήρῳτα τὸν συγγραφέα:

— Ἀ ὑ τ ὁ ς δέ σοι φαίνεται ὅτι ἔστω καὶ πρὸς στιγμήν σκοπεύει νὰ πράξῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο;

Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς οὔτε λέξιν ἀπῆντησεν. Εἶχε προδήλως τὴν αὐτὴν περὶ Ἀλδέρτου γνώμην, ἦν καὶ ἡ μίστρις Κράου. . . . ἴσως δὲ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς Θεοῦσας. Ὅτε ἐπῆλθεν ἡ ὥρα τοῦ γεύματος ἡ μέλλουσα μοναχὴ ἀνεγίνωσκε τὴν φράσιν ταύτην:

«Πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἡμετέρας πίστεως καλὸν τὸ περιφρονεῖσθαι καὶ ὀνειδίζεσθαι».

Ἡ δεσποινὶς Κιλλιάν ἐκλείσε τὸ βιβλίον καὶ μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν. Πρώτην δὲ φερὰν ἠσθάνθη ἐν ἑαυτῇ ἀφορμὴν ἐγκλίσεως κατὰ τοῦ Σενάκ ἐν τῇ σκέψει ταύτῃ.

— Ἄλλὰ διατί ὅρα γε φαίνεται εὐρίσκων τόσον φυσικὸν ὅ, τι μέλλω νὰ πράξω;

Μετὰ μικρὸν ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ διατυπώσῃ ἄλλην ἀμεσώτεραν κατ' αὐτοῦ μομφήν. Μεσημβρία ἐσήμνη, καὶ ὁμως ὁ ἐλαφρὸς νέος κατεδίκαζε τοὺς ἄλλους νὰ περιμένωσιν, οὐ ἔνεκα ἐξετοξεύθησαν κατ' αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ μαρκησίου πικραὶ τινες ἀλήθειαι.

— Πολὺ τῷ ὄντι φροντίζει περὶ ἡμῶν. Εἶναι ἀληθές ὅτι θὲν βλέπω καὶ ἐγὼ ποίαν τέρψιν δύναται νὰ εἶρῃ εἰς τὸ νοσοκομεῖον μας. Ἐπρεπε νὰ τὸν ἀφήσωμεν ἐλεύθερον. Ὁ ἀνθρώπος οὐδὲν ἄλλο ἀγάπῃ ἢ τὴν ἀνεξαρτησίαν του.

Εἰκοσι μετὰ μεσημβρίαν λεπτὰ ὁ Ἀλδέρτος ἐκρίνετο ὡς φίλος, εἰς οὗ τὸν λόγον δὲν δύναται τις νὰ βασισθῇ· κατὰ τὴν ἡμισίαν μετὰ μεσημβρίαν ἐθεωρεῖτο τύπος ἐγωϊσμοῦ. Ἡ Θεοῦσα ἠγανάκτει διὰ τὴν ἀψηφισίαν ταύτην, οὐχὶ δι' ἑαυτήν, ὡς διετείετο, ἀλλὰ χάριν τοῦ ἀδελφοῦ, οὐ πᾶσα ἢ παιδρότης ἐξέλιπε. Μόνη ἡ Κάθελιν συνηγορεῖ ὑπὲρ αὐτοῦ.

— Ἴσως εἶναι ἀσθενής, ἢ ἴσως ἀπνευκταῖόν τι. . .

— Δὲν βαρύνεσθε! ὑπέλαβε πικροχόλως ὁ μαρκησίου, μήπως οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀσθενοῦν; Ἀπνευκταῖον! Μὴ φοβεῖσθε· εἶναι ἀρκούντως ῥωμαλέος καὶ ἰσχυρὸς ὅπως σωθῇ παντὸς ἀπνευκταίου κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ὅπωςδήποτε, ἄς προγευματίσωμεν ἢ

μᾶλλον προγευματίσατε, διότι ἐγὼ δὲν πεινῶ πλέον.

Ἐνῷ ἡ Θεοῦσα διέτασσε νὰ προσαγάγῃ τὸ πρόγευμα, ὁ ἐνοχὸς ἐπεφάνη πνευστιῶν ἐλαφρῶς ἐκ τῆς σπουδῆς, ἀλλ' ἀκτινοβολῶν δύναμιν καὶ ὑγίαιαν, ἥτις οἰκτροτέραν ἔτι κατεδείκνυε τὴν κατὰπτωσιν τοῦ φίλου αὐτοῦ.

— Εὐγε, ἀγαπητέ! Αὐτὸ ἐνόησις λέγων ὅτι δὲν θὰ με ἐγκαταλίπῃς;

Ἐκ τῆς πικρῆς ταύτης ἀποστροφῆς ὁ Ἀλδέρτος κατενόησεν ὅτι ἡ βραδύτης αὐτοῦ ἐθεωρήθη ἐγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Ἀναζητήσας δὲν ἀνεῦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς δεσποινίδος Κιλλιάν, τοῦτο δὲ ἦν δι' αὐτὸν αὐστηροτάτη τιμωρία. Ἐγνώρισα γυναῖκα, ἥτις ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ τὴν ζωὴν ἀφόρητον εἰς τοὺς περὶ αὐτὴν, οἰκείους, φίλους, ὑπηρέτας, ἀπλῶς καὶ μόνον στεροῦσα αὐτοὺς τοῦ μειδιήματός της· ἡ Θεοῦσα εἶχε τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐπ' ἐκείνων, ὅσοι εἶδον αὐτὴν ἀπαξ μειδιῶσαν. Ἐκ τῆς ψυχρῆς αὐτῆς ὑποδοχῆς ὁ Σενάκ ἐπεισθη ὅτι διέπραξεν ἀκατονόμαστον ἀνοσιούργημα.

— Ἄκουσόν μου, εἶπεν εἰς τὸν Χριστιανόν.

Ἡ ἀπολογία ἀπετεινετο πρὸς τὸν φίλον, ἀλλ' ἐνητένιζε πρὸς τὴν νεάνιδα, ἥτις ἐφαίνετο ἀλλαχού ἀπεροσφημένῃ. Οὕτως οἱ ὑπόδοκοι, πρὸς τοὺς ἐνόρκους λαλοῦντες, ὑπόδρα βλέπουσι τοὺς χωροφύλακας, οἵτινες μέλλουσι νὰ προσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακάς.

— Ἴδοι ἡ ἱστορία μου, ἤρξατο λέγων ὁ παιδίστης. Τὸ πρῶτ' ἐξύπνησα τὰ χαράγματα. . . .

— Δὲν μοι φαίνεται πιστευτόν, ὑπετονθόρουσεν ὁ ἀσθενής.

Ἡ γυνὴ δύναται πολλὰ νὰ εἶπῃ διὰ μόνου τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἐμπήγει τὴν βελόνην εἰς τὸ ὕψωμα. Ἐκ τῆς βελόνης τῆς Θεοῦσας ἠκούσθη ξηρὸς τραγμὸς, σημαίων ἐμφανῶς.

— Καὶ δὲν ἐσκέψητε διόλου ὅτι περιεμένεσθε ἐδῶ;

— Μόλις ἐγερθεῖς, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ Σενάκ, ἐξῆλθον τοῦ ξενοδοχείου· ἦν ὀγδόη ὥρα, καὶ ἐννοεῖς ὅτι ἤτο πολὺ ἐνωρίς διὰ νὰ ἐλθῶ ἐδῶ. Ἐπὶ τοῦ ξενοδοχείου ἀνδῆρου ὑπῆρχεν ἡδὴ μυρμηκία ὀνυχιατῶν, ἀμαξηλατῶν καὶ διερμυνῶν· εἰς ἐκ τούτων μὲ πλῆσιάζει:

— Δὲν θέλει ὁ κύριος νὰ ἴδῃ τὰς πυραμίδας;

— Δὲν ἔχω καιρὸν.

— Ἀλλὰ μὲ μίαν καλὴν ἀμαξάν δυνάμεθα νὰ ὑπάγωμεν ἐντὸς εἰκοσι λεπτῶν.

Ἐπεχώρησα· οἱ ἵπποι ἦσαν ἐκ τῶν ἀρίστων, ὥστε μόλις ἐφθάσαμεν ἐντὸς μᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας. Ἄλλο τόσον διὰ τὴν ἐπιστροφὴν, μὴ ὑπολογιζομένης τῆς εἰς τὰς Πυραμίδας ἀναβάσεως.

— Ἄ! εὐγε! Προέβης λοιπὸν εἰς τὴν ἀνάβασιν;

— Πῶς ἄλλως νὰ πράξω; Μόλις ἐπέξευσα, σμῆνος Ἀράβων, ἀναρπάσαν, μὲ ἀνήγαγεν· ἔπειτα μὲ μετεδίβασαν εἰς ἄλλους, οἵτινες μὲ κατεδύθησαν εἰς τὰ ἐγκυκατα τῆς γῆς· τρίτος οὐλαμὸς μὲ ἔσθρευ εἰς τοὺς πόδας τῆς Σφιγγός. Τέλος, ἐνῷ ἤτοιμαζόμενον ν' ἀπέλθω, ἐξεψύτρωσεν εἰς φωτογράφος, ὅστις στήσας ἀντικρὺ μου τὸ μηχανήμα του μὲ ἠνάγκασε νὰ σταθῶ κατὰ κρόταφον, προσηλθὼν «ἐκφραστικῶς» τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν ὀυπαρὰν χεῖρα, ἦν ἀνέτεινεν εἰς τὸν ἀέρα ὡς πᾶσαλον, καὶ στηρίζων τὸν ἀριστερόν

ἀγκώνα ἐπὶ τοῦ Χέοπος, ὅστις, ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, οὔτε κἀν ἐσάλευσεν.

Ἡ λέξις αὕτη προῦκάλεισε τὸ μειδίαμα τῆς Θηρεσίας, ἣτις ὀλίγον ἐξήτει νὰ μειδιάσῃ· ἄλλη τις θ' ἀνέστελλεν ἴσως τοὺς ὄμους. Ἄλλ' ὁ Σενάκ. ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τοῦ μειδιήματος τούτου, δὲν θὰ εἶδιδε τὸν χαριεντιζομένον τοῦτον ἀντὶ τῆς εὐφυστάτης χαριτολογίας.

— Τέλος, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἀλδέρτος, ἰδοὺ ἐγὼ ὁ χρυσοστόλιστος ἀμαξηλάτης μου μὲ ἔφερε, καλπαζόντων τῶν ἵππων. Τὸ πρᾶγμα ἦτο φρικῶδες· ἀγνοῶ πόσας αἶγας κατεπατήσαμεν, πόσους ὄνους παρηγκωνίδαμεν, πρὸς πόσας καμήλους συνεκρούσθημεν. Τώρα πλέον εἶδον τὴν Αἴγυπτον καὶ δὲν σὲ ἀφίνω μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Ἄλλὰ, μὰ τὸν Σέσωστριν, πεινῶ.

Ἡ μεγάλη πείνα εἶναι μεταδοτικὴ ὁδὸν καὶ ἡ στεγρὰ πεποίθησις πάντες ἐτίμησαν τὸ γεῦμα, μὴ ἐξαιρουμένου μηδὲ τοῦ Κιλλιάν. Ἐνῶ δὲ οἱ δύο ἄνδρες συνεζήτουν περὶ τῆς μελλούσης διαρκείας τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς, ἡ Θηρεσία εἶπε πρὸς τὸ οὐς τῆς μίστρης Κράου :

— Παρατηρήσατε τὸν ἀδελφόν μου· εἶναι ἄλλος ἄνθρωπος. Ἐὰν δεκαπέντε μόνον ἡμέρας ἔμενεν ὁ κ. δὲ Σενάκ, Κύριος οἶδε ποίαν μεταβολὴν θὰ ἐβλέπομεν.

Τὴν μετὰ μεσημβρίαν ἐξῆλθον εἰς περίπατον ἐφ' ἀμάξης· ἡ θερμοκρασία ἦτο θαυμασία, ὅμοια δ' αὐτῇ καὶ ἡ ψαιδρότης τοῦ Χριστιανοῦ. Ποτέ, ἐὰν τὸν ἴκουες ὁμιλοῦντα, δὲν θὰ ἔλεγες ὅτι εὐρίσκετο ἐν Καίρῳ δι' ἄλλον λόγον ἢ πρὸς τέρψιν.

— Ἐνθυμεῖσαι ἔλεγεν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ, τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐνομιζομεν ὅτι ὁ ἐν Νικαίᾳ χειμὼν εἶναι τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ λεπτειπέλεπτου συβαριτισμοῦ; Θὰ ἠδυνάμεθα σήμερον νὰ βλέπωμεν τοὺς φοίνικας ἐκείνους τοὺς ὡς κραμβολάχανα ὑψηλοὺς καὶ τὸν ἥλιον, ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ὁποίου περιεπατοῦμεν, δισῶραν ἐπὶ τῆς χειρὸς φέροντες; Ἰδέ, σὲ παρακαλῶ. τοὺς ἡμιγύμνους αὐτοὺς παλνκαράδες· τὰ τρία τέταρτα αὐτῶν θὰ κοιμηθῶσι τὴν νύκτα ἐν ὑπαίθρῳ—πρὸς τέρψιν. Μόνον νὰ τοὺς βλέπῃς θερμαίνεσθαι. Πόσον δὲ γραφικὴ ἡ ἀποκρεατικὴ ποικιλία ὄλων αὐτῶν τῶν ἐνδυμασιῶν.

— Ναί, ἀπάντησεν ὁ Ἀλδέρτος. Μεγάλως θὰ ἐξέπληττες τοὺς ἀφελεῖς αὐτοὺς ἀνθρώπους ἂν τοὺς ἔλεγες ὅτι ὑπάρχει πόλις ὅπου οἱ ὡς αὐτοὶ ἐνδύμενοι καὶ χρίοντες δι' ἀσδέστου τὸ πρόσωπον λαμβάνουσιν ἀμοιβήν.

— Πολὺ περισσότερον θὰ τοὺς ἐξέπληττες ἂν τοῖς ἔλεγες ὅτι αἱ λαμβάνουσαι τὰς ἀμοιβὰς εἶναι μεγάλαί δέσποιναί.

— Ἀγαπῆτέ μοι, εἶπεν ὁ Σενάκ, σήμερον μόνον ἐν Ἀνατολῇ ὑπάρχουσι μεγάλαί δέσποιναί.

— Ὡ! κύριε, εἶπε διαμαρτυρομένη ἡ Θηρεσία. Ἐγὼ γνωρίζω, χάριτι θεῆς, πολλὰς ἐτι τοιαύτας ἐν Γαλλίᾳ.

— Γνωρίζετε, δεσποινίς, γυναῖκας καθὼς πρέπει, ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Μεγάλαι δέσποινα σημαίνει τι πλέον τῆς ἐκ γένους γυναίκος. Τὴν μεγάλην δέσποιναν περιβάλλει ἠθικὸς τις καὶ ὑλικὸς φραγμὸς, ὅστις καθιστᾷ αὐτὴν ἀπρόσιτον. Σήμερον ὁ φραγμὸς οὗτος κατέπεσε, δὲν θέλω νὰ ἐξετάσω τίς

τὸν κατέρριψε, καὶ αἱ δοῦκισσαι ἡμῶν πλοδοταοῦσιν ἐντὸς τοῦ συρφετοῦ! Εἰς τὰς ἱπποδρομίας παραγκωνίζεται πᾶς τις αὐτὰς, εἰς τοὺς σταθμοὺς κατατρίβονται αἱ ἐσθῆτες αὐτῶν, εἰς τὰς φιλανθρωπικὰς ἐορτὰς ὁ πρῶτος τυχὼν ἐνατενίζει πρὸς αὐτάς. Οἱ ἐφημεριδογράφοι φέρουσιν αὐταῖς ἐν τοῖς θυλάκοις τοῦ ἐπενδύτου αὐτῶν τὸν πόλεμον ἢ τὴν εἰρήνην, καὶ γνωρίζω δεσποίνας, χαριέντως προσμειδιώσας πρὸς ἐκείνους, οὐς αἱ μπτέρες αὐτῶν θ' ἀπεκάλουν ἀφανεῖς ὑπαρογράφους. Τέλος ἐν τοῖς φιλανθρωπικοῖς χοροῖς ὁ πρῶτος ὑπαλληλίσκος λαμβάνει τὸ θάρρος νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῶν βαλσιον, καὶ ἐὰν ἡ δέσποινα προφασισθῇ κόπωςιν, ἔχει τὴν αὐθάδειαν νὰ τῇ στρέψῃ μετ' ἀγανακτῆσεως τὰ νῶτα.

Ὁ Χριστιανὸς πυρρωνικῶς μειδιῶν, ὡς ἔπραττεν ὁσάκις ἐπὶ παρουσίᾳ αὐτοῦ συνεζητοῦντο τὰ τοιαῦτα ζητήματα, εἶπεν·

Ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἴδω ποία τις θὰ ἦναι ποτὲ ἡ κυρία κόμησά δε Σενάκ, ἥς ὁ μέλλων σύζυγος κρίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον μεγάλαί δέσποιναί εἰμὴ ἐν Ἀνατολῇ.

Ὁ Ἀλδέρτος εἶδειε διὰ τοῦ βλέμματός διψῶν, φέροντα ἰθαγενεῖς δεσποίνας.

— Ἰδοὺ, εἶπε, παρατήρησον τὰς δεσποίνας ταύτας. Πόσον ἀνεπίληπτος ἡ ἐνδυμασία αὐτῶν! Οὐδεμία κίνησις, προδίδουσα ὅτι δίδουσι προσοχὴν εἰς ἡμᾶς ἢ ζητοῦσι νὰ προσελκύσωσι τὴν ἡμετέραν. Οἱ διαβάται δύνανται νὰ μαντεύσωσιν ὅτι εἶναι ὠραταί, ἀλλ' οὐδὲν πλέον, οὐδεὶς τολμᾷ νὰ παρατηρήσῃ αὐτάς ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

— Ὑψίστε Θεέ! ἐπεφώνησεν ὁ Κιλλιάν, ἀνατείνων εἰς οὐρανὸν τὰς χεῖρας. Αὐτὸ μόνον ἔλειπεν! Ἡ κόμησά θὰ ἦναι λοιπὸν Αἴγυπτια!

— Θὰ ἔχῃ κἄτι τι χειρότερον, εἶπεν ὁ Ἀλδέρτος, τὸ ὅτι οὐδέποτε θὰ ὑπάρξῃ, τοῦτο δὲ τὸ ἀποτελοῦν τὴν δύναμίν μου. Ἄλλως δέ, μὲ τὰς ὀπισθοδρομικὰς μου αὐτὰς ἰδέας ἡ τάλαινα γυνὴ θὰ ἦτο λίαν ἀξιολύπητος. Θὰ τὴν ἐστέρουσιν πολλῶν διασκεδάσεων, οἷαι αἱ περὶ ὧν πρὸ μικροῦ ὁμιλοῦμεν· θὰ ἦτο ἡ τελευταία δέσποινα· λαμπρὸς μὲν τίτλος, ἀλλὰ δυσβάστακτος.

— Τότε ἔχεις δίκαιον! συνεπέραναν ὁ Χριστιανὸς· κάλλιστα ἔπραξας, ἀποφασίσας νὰ μείνῃς ἀγαμος. Πολλὰ θὰ ἐβλέπομεν ἐν τῷ οἴκῳ σου ἐὰν εὐρίσκετο μία δυστυχῆς γυνὴ διατεθειμένη νὰ συναινέσῃ εἰς τὸν μετὰ σοῦ γαμον.

Ἡ Θηρεσία, καίπερ μὴ ἐνδιαφερομένη εἰς τὸ ζήτημα, ἐτήρησε σιγὴν· ἀλλ' ἐσκέπτετο καθ' ἑαυτὴν·

— Εἶναι δυνατόν αἱ σημεριναὶ νεάνιδες νὰ φοβῶνται τόσον πολὺ συνετὸν ἄνδρα;

Τὸ ἐσπέρας παρεκάθησεν ἐν τῇ τραπέζῃ τὴν αὐτὴν καὶ τὴν προτεραίαν φέρουσα ἐσθῆτα, οὔτε μᾶλλον κομψευομένη, οὔτε ὀλιγώτερον σοβαρά, ἀλλὰ πλειότερον δεκνύουσα θάρρος πρὸς τὸν ξένον, ὅστις διὰ τῆς εὐλαβείας μόνον εἰδείκνυεν ὅτι εὐρίσκετο ἐν ὠπιον γυναικός. Μετ' αὐτοῦ δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ προσποιηθῇ, οὔτε νὰ στήσῃ οὐδετέραν σημαίαν ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἀφοῦ ὁ νέος δὲν ἐπεδουλεύετο τὸ φορτίον. Ἠρέσκειτο μάλιστα ἐπιδεικνύουσα ὅτι δὲν ἦτο ἐκ τῶν ἠδικημένων, αἰτινας φεύγουσι τὸν κόσμον, ὡς

ΤΟ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ.¹

Ἀπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Σλήμαν, οἱ ἀρχαιολόγοι, οἵτινες ἀνεσκέλευσαν τὸ ἔδαφος τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου, οὐδαμῶς ἔτυχον τοσοῦτου ἀφθόνου ἀμφοῦ, ὅσον ἐν τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν Μαύρων Ὀρέων. Αὐτόθι ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἴχνη τῆς ῥωμαϊκῆς πόλεως Διοκλείας ἢ Πρεβαλῆς (τῆς Δουκλίης τῶν Σέρβων), τῆς ἀρχαίας κατοικίας τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ. Ἡ τοποθεσία τῆς πόλεως ταύτης κεῖται ἐν τῇ μαυροβουνιωτικῇ ἐπαρχίᾳ Πιπέρι, πλησίον τῶν λιμένων Δανιλοβράδ καὶ Σπούζ, ἐν γωνίᾳ, σχηματιζομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Μοράτσα, Ζέτα καὶ Βελή-Ποτάκ, περιβαλλομένων ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων Τριμπάτς καὶ Κούλα-Ραδόβα.

Ὁ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἔδαφους τῆς τοποθεσίας ταύτης ἀρξάμενος τῷ 1890 εἶναι ὁ ῥώσος ἀρχαιολόγος Ροβίνσκις, αἱ δὲ ἐργασίαι αὐτοῦ διήγειραν τὴν ζωηροτέραν περιέργειαν παρὰ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ. Ὁ κ. Ροβίνσκις εὐρίσκειται ἐν Μαυροβουνίῳ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ποιούμενος μελέτας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συγγράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς μικρᾶς ταύτης χώρας. Ἐδημοσίευσεν δὲ ἔργον ῥωσιστὶ (Ρασκόπκα Δρέβνεϊ Διόκλει) περὶ τῶν πρώτων ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, δύο δὲ σοφοί, (ὁ κ. Σομπούιτς καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἰαρίων Ριβαράτς) ἔσπευσαν νὰ ἐπιστήσωσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου.

Κατὰ τὴν 400 ἐπετηρίδα τῆς ἰδρύσεως τοῦ πρώτου σερβικοῦ τυπογραφείου (τοῦ ἐν Ὀβόδ), ὁ τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ὁξωνίας ἐκπροσωπῶν κ. Χάρδν ἐπεσκέψατο τὸν τόπον, ἐν ᾧ τελοῦνται αἱ ἀνασκαφαί, τῇ προτάσει δ' αὐτοῦ ἡ ἀγγλικὴ ἀρχαιολογικὴ ἑταιρεία ἔπεμψεν ἐκεῖ δύο σοφοὺς μετὰ τῆς ἀποστολῆς νὰ μετᾶσχῳσι τῶν ἐργασιῶν τοῦ κ. Ροβίνσκι. Ὁ ῥώσος σοφὸς ἀπεκάλυψεν ἤδη τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἰχνῶν τῆς πόλεως Διοκλείας. Ἀνεῦρε δηλ. ἐν αὐτοῖς βασιλικὸν ναόν, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευε διὰ τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις, τὸ διοικητήριον, τὴν βιβλιοθήκην, τὰς σχολὰς καὶ τὰ μουσεῖα. Ἦτο δὲ τοῦτο τετράπλευρον οἰκοδόμημα, περικλειὸν ὠραῖον ἄλσος. Ἐγγὺς αὐτοῦ εὐρίσκειτο ἀνάκτορον, πολλοὶ στρατώνες καὶ κατᾶστημα λουτρῶν, οὕτινος τὰ εἰρήπια ἀνεκάλυψεν ὁ κ. Ροβίνσκις. Κάτωθεν τῆς κυρίας πύλης εὐρίσκονται αἱ κατακόμβαι, ἐν αἷς ὁ κ. Ροβίνσκις ἀνεῦρε μέγαν ἀριθμὸν τεφροφόρων κελπῶν. Ἐκ τῶν εἰρηπίων τούτων δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ κατοικία αὕτη τοῦ

Διοκλητιανοῦ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ παχείων τειχῶν μετ' ἐπάλξεων πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τειχῶς, ὕψους 5—6 μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων, δικσώζεται εἰσέτι· ἐστέφετο δὲ ὑπὸ ἀναριθμῶν πύργων· ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν ὄχθων τοῦ Ζέτα καθορῶνται εἰσέτι τὰ λείψανα λιθίνης γεφύρας. Ἡ περιοχὴ τοῦ φρουρίου ἠδύνατο νὰ περιλαμβάνῃ 180—200 ἰδρύματα κατ' ἀνώτατον ὄρον· τὸ ἐμπορικὸν διαμέρισμα (τούτέστιν ἡ ἀγορὰ) εὐρίσκειτο πλησίον τοῦ χωρίου Ζλάτινα. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ἡ Ζλάτινα ἀπέβη μία τῶν ἐστιῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἄλλοτε εἶχεν ἀποβῆ ἔδρα ἐπισκοπῆς, ἡ σπουδαιότερα τῶν 12 ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν, ἃς ἴδρυσεν ὁ ἅγιος Σάβας.

Οἱ δύο ἀγγλοὶ ἀρχαιολόγοι ἐποίησαντο ἐν τῷ μέρει τούτῳ σπουδαίας ἀνακαλύψεις, τούτέστιν ἀπεκάλυψαν μίαν μεγάλην καὶ μίαν μικρὰν ὀρθόδοξον σερβικὴν ἐκκλησίαν, ἐκτισμένης κατὰ τὸν βυζαντινὸν ρυθμὸν. Ὁ εἰς τῶν δύο τούτων ναῶν θὰ ἦτο ἐξάπαντος κολοσσαῖον μνημεῖον. Εἰσέτι καθορᾶται αὐτόθι ἡ στοὰ (corridor), ἣτις ἦτο ἐπιπεφυλαγμένη τοῖς νεορύτοις (πικραπλήσις στοὰ ἀπαντᾷ εἰσέτι ἐν ναῷ τῆς Νύσσης), διότι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἐπεφυλάσσετο τοῖς βαπτισθεῖσιν ἤδη Χριστιανοῖς. Τὸ οἰκοδόμημα ἐκείνητο λαμπρὸν περιστύλιον (colonnade) τὰ δὲ πολύχρωμα μωσαϊκὰ τοῦ θαπέδου διασώζονται εἰσέτι κἀλλιστα.

Τὸ ἐν λόγῳ μνημεῖον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος. Ὁ μικρὸς ναὸς ἰδρῦθη τὸν Ζ' αἰῶνα πρὸς δικαίωσιν τῆς νίκης, ἣν οἱ Σέρβοι κατήγαγον κατὰ τῶν Ἀβάρων καὶ ἣτις ἔθηκε τέρμα εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν τελευταίων τούτων ἐν τῷ Αἴμῳ. Ἡ πόλις τοῦ Διοκλητιανοῦ κατεστράφη ὑπὸ τοῦ βουλγάρου ἡγεμόνος Σαμουήλ, ἀσπίνδου ἐχθροῦ τῶν τε Σέρβων καὶ τῶν ναῶν αὐτῶν· δὲν ἐπετεύχθη ὁμως ἡ ἀνίδρυσις αὐτῆς· τότε ὁ ἐπίσκοπος Ζλατίνας μετέθετο τὴν ἔδραν αὐτοῦ εἰς Ἀντίβαρι. Αἱ πλίνθοι τῶν εἰρηπίων φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν Δόκλα (Docla). Ἡ σερβικὴ βασιλικὴ ἀκαδημία θὰ πέμψῃ ἐπίσης δύο σοφοὺς (ἔσονται δ' οὗτοι πιθανῶς οἱ κκ. Βάλτροβιτς καὶ Μιλουίνοβιτς), μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ μετᾶσχῳσι τῶν ἀνασκαφῶν τούτων, αἵτινες ὑπόσχονται ἀποτελεσμάτα μεγάλης ἱστορικῆς σπουδαιότητος.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ)

Γ. Κ. Λαζαρίδης.

1) Ὁ κ. Ἰβάν Ἰβάνιτς ἐδημοσίευσεν ἄρτι ἐν εὐρωπ. «Ἐβδομαδιαία Ἐπιθεωρήσει» τὰς κατωτέρω λεπτομερεῖας περὶ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἐν Μαυροβουνίῳ, ἐνδιαφέρουσαν ἀποτελοῦσας συμβολὴν εἰς τὴν διεκρίνισιν τῆς τοποθεσίας τῆς ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἰδρυθείσης πόλεως «Διοκλείας».

ΛΙΝΑ. *



ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Δάκρυα καὶ δρόσος.

III.

Μετ' αἰσθημάτων λοιπὸν ἤμιστα μελαγχολικῶν, ὡς πρὸς τὸ προκαλέσαν αὐτὰ ἀντικείμενον, ὁ Ἰωάννης κατέλαθεν ἐκ νέου τὴν ἔδραν αὐτοῦ πρὸ τῆς διὰ πρασίμου μεταξωτοῦ τάπητος κεκαλυμμένης τραπέζης.

Ἡ ἔξις αὐτοῦ ἦν ἤδη τοσοῦτῳ ἀσφαλῆς, ὥστε οὐδὲ κἂν διενόηθη νὰ περιαγάγῃ ἐπὶ τὴν περίξ χαρίεσσαν ὁμήγουρον τὸ κυκλοτερές βλέμμα τοῦ διδασκάλου ὅστις ἄρχεται τῆς παραδύσεως αὐτοῦ.

Ἐν τούτοις, ἐν ᾧ προοιμιάζεν ἔτι τὸ μάθημα διὰ μετρημένων τινῶν εὐγετηρίων φράσεων ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει, ἀγνοῶν ὑπὸ τίνα ἀκαταμάχητον μοιραίαν ἐπίδρασιν, ἀνήγειρεν αἴφνης τοὺς ὀφθαλμούς.

Οὐδὲν πλέον εἶδε· σκοτεινὴ νεφέλη τῷ ἐπεσκίασε τὴν ὄρασιν· ἡ καρδία του ἐπαύτατο πάλ्लουσα, καὶ τὰ ὄτα αὐτοῦ, ἐπλήσθησαν συγκεχυμένων βόμβων· ἦν ὁ ρόχθος τῆς πλημμυρίδος τοῦ αἵματος πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ἦν ἀμέσως παρηκολούθησε σφοδρὰ πρὸς τὴν καρδιάν ἀμπωτίς· ὁ Ἰωάννης ἠσθάνθη ὀρητικώτερον, αἰφνιδιώτερον ἢ τὸ πρῶτον, τὸν ἀλλόκοτον ἐκείνον τιναγμὸν, ὃν ὑπέστη ποτὲ ἐκεῖ, εἰς τὴν δίοδον Ραφαήλ, πρὸ τῆς διαβάσεως τῆς σεσημασμένης ἀμάξης.

... Αἱ αὐταὶ παμμελαίαι κόραι, τὸ αὐτὸ κατάφωτον βλέμμα προσηλοῦτο ἤδη ἐπ' αὐτοῦ· τὸ αὐτὸ πρόσωπον τῷ ἐνερανίζετο, οἰνοὶ ὑπὸ μαγικὴν τινα γοητείας ἐπίκλυσιν!

Ἐκείνη ἦν ἐκεῖ. Ἐξ ἐκείνης πᾶν ὁ τι μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἤκουσεν, ἦτο τὸ παρώνυμον Λίνα.

Λίνα! ἐνοεῖ ἤδη καθ' ἐκυτόν τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦτο τῆς Ἑλένης, ἢ μᾶλλον τῆς Εὐελίνης, μίαν τῶν χαρισμάτων καταλήξεων ἃς ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα θωπευτικῶς προστίθησιν εἰς τὸνομα τῆς Εὐας, καὶ τῆς ὁποίας χαριεστέρᾳ ἔτι μετατροπῇ, εἶναι ἡ Λιλιανή, λέξις ἐν ἣ ἡ ἀρμονία τῶν συλλαβῶν οἰνοὶ παρῶδει τοῦ κρίνου τὴν γλυκεῖαν ἀγνότητα! ...

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἰωάννης τετραραγμένος, κατασυντετριμμένος μᾶλλον, παρέδωκε μάθημα ἐκσεινόν, κατατετριμμένον, ἀσύνδετον... ἢ κατὰπληξίς ὑπῆρξε ζωηροτάτη, καὶ δὲν ἀφῆκεν αὐτῷ τὸν καιρὸν ἵνα ἐπαναγάγῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς συνήθους πεζότητος.

Ἐκείνην κατέσχευεν αὐτὸν ὅλον ἐν ἀκαρεῖ· ναί, ὁ ὄρος οὗτος οὐδέποτε ἴσως ἐλέγθη ἀκριβέστερον· κατεῖχεν αὐτὸν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς μιᾶς ὥρας ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἡδέως ἐκείνου βλέμματος τῆς ἀφελοῦς παιδὸς καὶ τῆς ἀναπτυσσομένης γυναικὸς συνάμα!

Ὡ! ὁποῖαν ποίησιν προσέδιδεν ἡ κόρη ἐκείνη εἰς τὸ ὄνομα αὐτῆς! Ὅποια πρόληψις ἐπέβαλλε τῷ Ἰωάννῃ τὴν ιδέαν· ὁ τι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶχε τὴν ιδιότητα νὰ

ἐκφράζῃ περιληπτικῶς ἀπάσας τὰς ἐντελεῖς χάριτας τῆς φερούσης αὐτὸ! Ἐπὶ στιγμὴν ἐθεώρησεν ὡς τι σύμβολον τὸ γλυκὺ τοῦτο ὄνομα, εἴτε προφερόμενον Λίνα ἐν τῷ θωπευτικῷ ἰδιώματι τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, εἴτε γραφόμενον Εὐα ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ πεπρωμένου, ὅπερ τὸ παρούσασεν ἤδη πρὸ αὐτοῦ. Εὐα! τοιαύτη θὰ ἦτον ἀναμφιβόλως ἐν τῇ λαμπροβόλῳ αὐγῇ τῆς παρθενικῆς αὐτῆς ἐνσαρκώσεως ἡ πρώτη ἐπὶ γῆς λατρευθεῖσα γυνή· θὰ εἶχε τὴν αὐτὴν χρυσὴν κόμην, ὑποσκιαζομένην πως ὑπὸ τὴν θωπεῖαν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, τὴν αὐτὴν χρυσοῦν ἐπίδερμίδα, ἧς τὴν λάμψιν οὐδῶλως ἠμαύρωσεν ὁ φλογώδης ἥλιος τῶν τροπικῶν, τὰς αὐτὰς σταθερὰς καὶ λεπτοφρεῖς ἅμα γραμμὰς, τὰς μακρὰς καὶ αἰδημόνως σκιερὰς βλεφαρίδας, τὸ πορφυροῦν τῶν χειλέων, τὸ μαργαρώδες τῶν ὀδόντων, τὸ κυματόεν καὶ ραδινὸν ἀνάστημα, ὅπερ, πληροῦν τὸ μέλαν περιθωράκιον, ὑπενέφανε τὴν στοργυλοῦτητα τῶν βραχιόνων καὶ ὤμων. Ἡ Εὐα! ὁ Ἰωάννης ἠδυνάτει ν' ἀποσπάτῃ τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν ἀβρῶν καὶ εὐσάρκων χειρῶν. ἅς ἐκοίλου λακκίσκος εἰς ἐκάστην φάλαγγα· οἱ δὲ ροδοβαρεῖς δάκτυλοι, οἱ κοχελῶς πως κρατοῦντες τὴν γαρφίδα, ἐφυλλοτόμουν τῇ στιγμῇ ἐκείνη τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὡς ὁ ἀπεφύλλιζον ταπεινὸν τι ἀνθύλλιον.

Οὐδέποτε ἀγωνία ὑπῆρξε σκληροτέρα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε θλίψις ὑπῆρξε τόσῳ παραδόξως γλυκεῖα καὶ ποθητῇ. Ὑψίστατο τὸ μαρτύριον τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ κατασπαραττόμενος εἰς τὰ καιρία τῶν αἰσθημάτων, ἅτινα ἐπὶ μᾶλλον ἐσέβετο, νυττόμενος εἰς τὰ βαθύτατα τῆς ὑπερφηφνίας αὐτοῦ. Ἐθασανίζετο ἀγαπῶν χωρὶς νὰ δύνηται ν' ἀποσπάσῃ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸν ἔρωτα τοῦτον, χωρὶς νὰ δύνηται ν' ἀποτρέψῃ ἐαυτὸν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κατατροχόμενος ὑπὸ τῆς θανασίμου ἀμφιβολίας, ἢ, κἀλλιον εἰπεῖν, ὑπὸ τῆς διαβόρου πεποικίσεως, ὁ τι παρίσταται πρὸ τῆς ἀγαπωμένης ψυχῆς ἐν τῇ εὐτελεῖ καταστάσει τοῦ πένητος ἀνδρός, τοῦ προκαλοῦντος, ἂν μὴ τὸν οἶκτον, ἀλλὰ τὴν ταπεινωτικὴν ἐπισείκειαν!

Ὅτε τὸ ἐκκορμῆς ἐσήμνηε τὸ τέλος τῆς δοκιμασίας, ὁ Ἰωάννης, ἀδυνατῶν νὰ ὑπομείνῃ ἐπὶ μίαν ἔτι στιγμὴν τὴν θλιβερὰν ἀναστροφήν ἐκείνην, ἐπανῆλθεν ἐπιμύχθως εἰς τὴν μητρικὴν ἐστίαν.

Ὅλην τὴν ἡμέραν διῆλθε κατάκλειστος· ἡ Ἑλένη ἐστερήθη θωπεῖων, ἡ δὲ ἀγρυπνος μήτηρ ἐσκέφατο ἤδη, ὁ τι ἐπέστη ἡ στιγμὴ καθ' ἣν τὸ παράπονον θὰ ἐκφρασθῇ, καθ' ἣν ἡ πληγὴ θὰ αἰμάξῃ.

V.

Τὸ παράπονον δὲν ἐξεφράσθη. Ἡ κ. Δαίηλ παρέργωριζε τὸν υἱὸν αὐτῆς.

Ὁ Ἰωάννης ἐξετραχύνθη κατὰ τῆς θλίψεως, κατέπνιξε τοὺς στεναγμούς αὐτοῦ καὶ ἀπέσεισε τὸν φρόνον ζυγὸν τῶν μονίμων σκέψεων. Μὴ θέλων νὰ ἐρυθριάσῃ, δὲν ἠθέλεν οὐδὲ πρὸς ἐαυτὸν νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον μάθημα μετὰ στερεοτάτης καὶ θαρραλέας ρωνῆς παρέδωκε τὰς ἀπαιτουμένας ἐπεξηγή-

σεις ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἄλλ' ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἡ ἀπαγγελία ἀπέβη θερμότερα καὶ ζωηρότερα ὑπὲρ ποτε. Ὁμίλησεν ἐκτεταμένως, μετὰ ρεούσης εὐγλωττίας καὶ μεταδοτικοῦ τινὸς ἐνθουσιασμοῦ, τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ὁποίου, αὐτὸς μόνον δὲν ἀντελήφθη.

Ὁ τε ἐξῆλθε τῆς παραδόσεως, αἱ 12 ἀρχαῖαι μαθητρίαι ἐξομολογήθησαν πρὸς τὴν ἐπιστάτιδα ὅτι ὁ κ. Δαήλ «εἶπε σήμερον λαμπρὰ πράγματα! . . .». Ἀγγλὶς τις μάλιστα εὐφυστάτη, εἰλικρινῆς καὶ διαχυτικῆ, διετύπωσεν ἄνευ προοιμίου ὅτι ὁ κ. Δαήλ ἦτο πολὺ ὠραῖος». Ἡ ἔκφρασις αὕτη τῆς μίς Ἰλιδας Βαίικλαιν ἀνευφημήθη διὰ γενικῶν χειροκροτημάτων, καθ' ὅτι περιελάμβανε συντόμως καὶ ζωγραφικῶς τὴν ἐπιδοκιμασίαν ὄλων ὁμοῦ τῶν λοιπῶν.

Τότε ἀπετελέσθη περὶ τὸν νεαρὸν διδάσκαλον ἁρμονία ὅλη εὐσεβάστων συμπαιθεῶν καὶ φιλοφρονῶν διαθέσεων, αἵτινες οὐδένα ἄλλον εἶχον τρόπον ἐκφράσεως, ἢ τὴν πλήρη θαυμασμῶ συγῆν ἐν καιρῷ τῆς παραδόσεως, καὶ τὸν διπλασιασμὸν τῆς ἐπιμελείας ἐν ταῖς σπουδαῖς. Ὁ Ἰωάννης ἀνεύρισκεν ἐν τοῖς γραπτοῖς θέμασιν, ἀτινα διώρθου, ἀναλλοίωτον τὴν ἐπήρειαν τῶν ἰδεῶν, τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἐκφράσεων αὐτοῦ ἔτι ἀνεγίνωσκεν ἑαυτὸν τρόπον τινα ἐν αὐτοῖς. Οἰδήποτε φράσις ἐκφυγούσα τὸ ἔρκος τῶν ὁδόντων αὐτοῦ ἐν τῇ στιγμῇ τοῦ ὄστρου, παρουσιάζετο αὐτῷ ἀναπαραγομένη μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἀτελειῶν τῆς, ὑπὸ τῆς στενογραφίας οὕτως εἰπεῖν τῆς μεμαγνητισμένης τῶν παρθένων μνήμης.

Ἡσθάνετο ὅτι κατανοεῖται, μαντεύεται, μελετᾶται ὑπὸ τοῦ ἀκρατηρίου αὐτοῦ, ὅτι σχολιάζεται, μεταφράζεται ἔτι, καὶ εἶχε τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ βλέπειν διατυπωμένας κατ' ἀκολουθίαν ὁρισμῶν ἢ παρατηρήσεων ὑπ' αὐτοῦ διδομένων, σκέψεις εὐφρεῖς ἢ βλαθείας, λεπτὰς ἢ τρυφερὰς, ἅς μόνη ἡ γυναικεία καρδία νὰ παραγάγῃ δύναται.

Μετ' οὐ πολὺ ἡ μάντευσις αὕτη ἀπέβη βαθυτέρα ἔτι.

Αἱ θελκτικαὶ παρθένοι ἠθέλησαν νὰ πειράσωσι τὴν εὐφραν ταύτην, ἣτις παρουσίαζεν αὐταῖς τὴν καλλίστην αὐτῆς ἄποψιν, τὴν καρδίαν ταύτην ἣτις διέχεε τὰ ἴδια αὐτῆς αἰσθήματα ἐπὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ σχολιαζομένου συγγραφέως. Ἐφαίνετο ἐνιαχοῦ ἐπὶ τῶν παραδιδόμενων αὐτῷ πρὸς διόρθωσιν θεμάτων ἐκεῖνο ὑπὲρ δύναται ν' ἀποκινηθῆ «ἀδικηρία τῆς εἰλικρινείας». Πολλὰ τῶν μαθητριῶν, τολμηραὶ ἀφελεῖς, διεκύβευσαν μέρος τῆς ψυχῆς αὐτῶν τοῦτο ἦτο οἰονεὶ πρόσκλησις πρὸς τὴν ἀμοιβαιότητα, πρὸς τὴν ἀνταλλαγὴν πίστεως.

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης ἐπέσχεν ἐγκαίρως πάντα τοιοῦτον ἀφελὴ ὑπαικισμὸν. Δὲν ἀπέδιδεν ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναγίνωσκαι ἐμμέσως τὰς ἐκμυστηρεύσεις τῶν ἀθῶων τούτων καρδιῶν. Ὅτε ἔκφρασις τις, τολμηρότερα ἐν τῇ αἰσθηματικότητι αὐτῆς, διεγράφετο ὑπὸ τὸ πρῶτον φιλολογικῶν πλατυσμῶν, πᾶσαντα ἢ μολυβδὶς ἐσημείου ἐν τῷ περιθωρίῳ τὸ ἀκατάλληλον ἢ τὸ ἀνωφελὲς τοῦ ὅρου· οὕτω δ' αἱ ἄριστα καὶ λεπτότατα παρατηρήσεις ἐξεμηδενίζοντο ὑπὸ τὴν ἀνηλεῆ γραφίτιδα. Ὁ Ἰωάννης ἀπέβη παιδαγωγὸς μέχρι τοῦ ἄκρου τῶν ὀνύχων.

Κατὰ βάθος ἡ ἀκαμψία αὐτοῦ αὕτη δὲν ἦτο τόσον

ἀπλῆ ὅσον ἐφαίνετο, ἀλλ' ὑπεθάλπετο ὑπὸ τινος ἄλλου αἰσθήματος εἰς ὃ ἐχρησίμευεν ὡς κοσμητικὸς πέπλος.

Μεταξὺ τῶν ἐξομολογήσεων τῶν μαθητριῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν θεμάτων τῶν κεχαραγμένων ἐπὶ στίλβοντος χάρτου καὶ δεδεμένων διὰ κυανῶν καὶ ροδοχρῶν ταινιῶν, ἐν διεκρίνετο πάντοτε ἐπὶ ἀτμηλεῖα καὶ ἀκηδία τοῦ σχήματος, ἣτις ἐλύπει πῶς τὸν νεαρὸν διδάσκαλον. Τοῦτο ἦν γεγραμμένον συνήθως ἐπὶ χάρτου κοιντοῦ, οὐχὶ σπανίως δὲ ἐπὶ φύλλων ἀπεσπασμένων ἐκ τετραδίου, ὑπὸ ταχεύας καὶ σπυδούσης χειρός. Ἡ ἔκτασις αὐτοῦ ἦν ἀμετάβλητος: τρεῖς σελίδες, καὶ ὅποια σελίδες! ἔχουσαι 15 ὅλους στίχους, μετὰ 4 λέξεων ἕκαστον! Ἐν αὐτῷ οὔτε σκέψεις ἐξεζητημένα καὶ δυσκόλως ἐξευρημένα ὑπῆρχον, οὔτε ζωρότης τοῦ ὕφους οἰαδήποτε, ἀλλὰ τελεία ἐβασίλευεν ἀδιαφορία περὶ τε τῆς ἀκριβείας καὶ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Μόνη διεκρίνετο ἡ καθαρὰ, ἐξιδιασμένη καὶ κανονικὴ γραφή, ἡ ἀναγγέλλουσα μόνιμον πνευματικὴν γαλήνην καὶ ἔμφυτον ἰσχὺν βουλήσεως. Αἱ ἐνδείξεις δ' αὐταὶ διῆκον ἀπὸ τοῦ τίτλου μέχρι τῆς ὑπογραφῆς, ἣτις ἠπλοῦτο κάτω πλατέως: Αἶνα δὲ Μαλφάρ».

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας ὁ Ἰωάννης περιοριζόμενος ἐν τῇ συστηματικῇ ἐπιφυλάξει αὐτοῦ, δὲν παρετήρησεν, ἢ δὲν ἠθέλησε νὰ παρατηρήσῃ τὰς ἐνδείξεις ταύτας. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιείκειαν, ἐδέησεν ἵν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ἡ δεσποινὶς δὲ Μαλφάρ ἐφαίνετο ἥμισυ ἐνθουσιώδης, ὅτι μετριώτατον εἶχε ζῆλον πρὸς τὰς καλλογάς τῆς μητρικῆς αὐτῆς γλώσσης, ἐν γένει δὲ φιλολογικὴν καλαισθησίαν ὅλως ἀνεπαρκῆ. Ἐθλίβη ἐπὶ τούτῳ, καθ' ὅσον ἐπόθει νὰ εὕρῃ αὐτὴν ἐπίσης ἐξαισίαν ὑπὸ πνευματικῆν, ὡς καὶ ὑπὸ σωματικῆν ἐποψίν· ἐφθόνησε δὲ δι' αὐτὴν τὰς ἄλλοθεντὲς ἐκείνας, τὰς πλήρεις γοργῆς εὐφρείας καὶ προήμου κρίσεως, αἵτινες ἦσαν ἀναντιρρήτως ἀνώτεροι τῆς κοχελούσας κρεολοῦ.

Κατεσπατάλα τὴν καλὴν αὐτοῦ θέλησιν ἐν προφανεῖ ἀπώλειᾳ χρόνου, ἐν ἀνάγκῃ ἀγῶσιν, προσπαθῶν ἵνα μεταγίγῃ ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ καὶ ἐπιπολαίῳ ψυχῇ τοὺς θησαυροὺς τῆς συνέσεως, οὓς ἡ νεαρὰ αὐτοῦ πείρα ν' ἀποταμιεύσῃ κατώρθωσε. Πραγματικῶς, εἰργάσθη χάριν αὐτῆς καὶ μόνης, προσπαθῶν ἵν' ἀποβῆ ὅσῳ τὸ δυνατόν ἀπλοῦστερος καὶ καταληπτότερος· ἢ προσπᾶθαι δ' αὕτη ἐγένετο αὐτῷ οἰονεὶ δραστηρικῆς τῆς παροχέτευσις· διότι ὅσῳ πλείονα ἐνθουσιασμῶν ἐγένενα ἐν τῷ πνεύματι τοῦ πρὸς τὰ διδασκαλικά του καθήκοντα, τόσῳ πλείονα ἐνθουσιασμῶν ἐξήντλει καὶ ἐσθένευεν ἐκ τῆς ἀγάπης τῆς καρδίας αὐτοῦ, ὡς ὁ ἴδιος ἐσκέπτετο.

Οὕτω παρῆλθον αἱ ζοφεραὶ ἡμέραι καὶ νύκτες τοῦ χειμῶνος. Πρωῖαν τινὰ ὁ Ἰωάννης παρετήρησε τὰς καστανεῖας φυλλαζούσας ἠδὴ μετὰξὺ δὲ τῆς σπυδούσης πρὸς τὰς πύλας τῶν Παρισίων πληθύος, διέκρινεν, ἀνοικτοχρῶμους περιβολάς.

Τέλος! . . . τὸ ἔαρ ἐπανῆλθεν.

Ναί! ἐπανῆλθε τὸ ἔαρ, τὸ συναγεῖρον τοὺς εὐθύμους ὁμίλους ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν κωδῶνων τοῦ Πάσχα. Μετ' αὐτοῦ ἔρχονται αἱ διακοπαί· αἱ διακοπαί, αἵτινες ἀπετέλουν διὰ τὸν Ἰωάννην μῆνα ὅλον σκληροῦ ἀποχωρισμοῦ.

Ἡ Λίνα ἀπῆλθε συγχρόνως μετὰ τῶν συντρόφων αὐτῆς.

Ὁ Ἰωάννης ἐλάμβανε τότε τὸν βραχίονα τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τὴν χεῖρα τῆς Ἑλένης, καὶ οἱ τρεῖς ἀπέλευον τὴν ἡδονὴν μακρῶν περιπάτων ἀνὰ τοὺς ἐρήμους καὶ σκιεροὺς διαδρόμους. Πρὸς τοῦτο ἐξέλεγον ἐκ προτιμῆσεως τὰς ὥρας τῆς μονώσεως, ὅτε ὁ ἔρημος καταρράκτης ἐκρότει πίπτων κατέναντι τοῦ Βαλεριανοῦ ὄρους, καὶ τὰ ἐκμισθούμενα ἐν καιρῷ τῆς κινήσεως ἀτμόπλοια ἐκοιμῶντο, ἀναθεβαμμένα, ὑπὸ τὸν δυνάτα ἥλιον ἐπὶ τῆς γαλιναίας λίμνης. Οὐδεὶς ἐτάραπτε τὴν ἡδεῖαν αὐτῶν σύννοιαν.

Τότε ὁ Ἰωάννης, σκεδάζων ἐκουσίως τὰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ συναφεύσας σκέψεις, παρετήρει τὴν Ἑλένην σκιρτῶσαν ἐντὸς τῶν λειμῶνων. Ἡ κορασίς παρεδίδοτο εἰς τὴν σφριγῶσαν ὀρμὴν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς, ἐδάφετο διὰ ροδοπορφύρων χρωμάτων, καὶ ἐν τῇ φαιδρότητι αὐτῆς ἐλησμονεῖ πρὸς στιγμὴν τὴν μονοτονίαν τῶν σχολικῶν βάθρων καὶ τὰς μηχανικὰς κάμψεις τῆς μουσικῆς κλίμακος. Ὁ δὲ ἀδελφὸς διανοεῖτο ὅτι ἡ θυσία αὐτοῦ συνήργει πρὸς ζωπύρησιν τῆς ἀνήθου ταύτης ὑπάρξεως. Ὁχι, δὲν ἔπρεπεν ἡ Ἑλένη νὰ ὑποστῇ τὰς ἀγωνίας ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὁποίων αὐτὸς ἤδη ἐκάμπετο! Ὁφείλει ἐκεῖνος νὰ προῖδη πολὺ πρότερον τὴν ἀνάληψιν τῆς καρδίας αὐτῆς, ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ μετώπου αὐτῆς τὴν προμώδη ἐπίφασιν τῶν ζοφερῶν πτερύγων τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν. Ἄλλως τε, ὡς πρὸς τὸ μέλλον, ὁ Ἰωάννης ἠδύνατο νὰ ἐπαναπαύηται καθ' ὅτι ἐβίου τόσῳ λιτῶς, ὥστε εἶχεν ἤδη ἀποτεταμιευμένον τὸ χρηματικὸν ποσὸν ὑπερ εὐηρεστεῖτο ὀνομάζων «προικα τῆς Ἑλένης».

Ἡμέραν τινὰ τὸ παιδίον προσελλήθη ὑπὸ συμμαθητριάς τινὸς εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς· ἡ κ. Δαήλ, γνωρίζουσα τὴν οἰκογένειαν καὶ δυναμένη νὰ ἐμπιστεύσῃται αὐτῇ, συνήνεσεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς θυγατρὸς τῆς, ἥτις τῇ ἐσπέρα ἐκεῖνη ἀπουσίαζε τοῦ περιπάτου.

— Ἄ, μήτηρ! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης· σήμερον θὰ ὑπάγωμεν πολὺ μακρὰν.

Ἡ χήρα ἐμεδίασε.

— Ποῦ μὲ πηγαίνει;

— Ἄ, τὸ δάσος εἶναι ἐπὶ τέλους μονότονον. Πηγαίνωμεν εἰς Βερσαλλίας, θέλεις;

Ὁ νεανίας ἐφαίνετο τόσον εὐθυμος, ὥστε ἡ μητρικὴ καρδιά ἔσχε τὴν χαρὰν νὰ πιστεῦσῃ ὅτι μεταμόρφωσας τις ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτοῦ.

Αἱ προπαρασκευαί ἐγένοντο στιγμηδόν· εἶτα, ἐλαφρὰ ὡς νεάνης ἡ κ. Δαήλ προσηρτήθη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ μετέβησαν εἰς Νουτῶ ἵνα ἐπιβῶσι τοῦ σιδηροδρόμου. Ἐν Βερσαλλίαις ἤρξαντο περιδιαβάζοντες ἐν τῷ περιβάλλῳ «διὰ τὰ κάμουν ὄρεζιν», ὡς εἶπεν ὁ Ἰωάννης, εἶτα δὲ προεγευμάτισαν ἐν ξενοδοχείῳ τινί.

Προεγευμάτιζον ὑπὸ ἀναδενδράδα, ἐντὸς μεγάλου ξενῶνος λελευκασμένου διὰ κονίας, δροσεροῦ, φαιδροῦ καὶ κομψοῦ. Ἡ χήρα ἐπανέυρισκεν ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀποπτάσαν αὐτῆς νεότητα πρὸ τοῦ εὐσώμου ἐκείνου νεανίου εἰς ὃν εἶχε δώσει τὸ ἴδιον αὐτῆς αἷμα καὶ ἄπασαν τὴν εὐγενῆ ὑπερηφανίαν τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Ἐπολυλόγει μετ'

αὐτοῦ μετὰ παιδικῆς οὕτως εἶπεν ἀδολεσχίας καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Ὑπὸ τὰς κεκλιμέναις κλεισιάδας, διὰ μέσου τῶν ἐλαφρῶν παραπετασμάτων, οὐδὲν ἄλλο διέκρινεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ἢ τὸ γλυκὺ του μειδίαμα καὶ τὸ στοργικὸν αὐτοῦ βλέμμα. Ἐχουσα δὲ τὴν στερεὰν ἀπόφασιν ἐν' ἀποσπάσῃ τῶν χειλέων αὐτοῦ τὸ μυστικὸν του ἐν στιγμῇ διαχύσεως, ἤρειδετο μετὰ τρυφερότητος ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ νεανίου, ὅστις τότε κλίνων πρὸς αὐτὴν ἔρριπτε μακρὸν φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐπὶ τῶν λευκῶν βοστρύχων τῆς κόμης τῆς.

Ἄλλ' ὅτε σφοδρότερα τις ἀνέμου πνοὴ ὤθησε τὴν κλεισιάδα, καὶ λαμπερὰ ἀκτὺς ἡλίου εἰσέδυσεν ἐν τῷ πρασίῳ δωματίῳ, ἡ κ. Δαήλ ἀνεσκήρτησεν αἰφνιδίως:

— ὦ! πόσον εἶσαι ὠχρὸς, Ἰωάννη μου!

Ἦτο ἀληθές· τῇ στιγμῇ ἐκεῖνη τὰ λεπτοφυῆ καὶ εὐγραμμά του νέου χαρακτηριστικὰ ἐνεῖχον μαρμαρώδη ἀγωνίαν, ἔκφρασιν ὀξείας θλίψεως· ἡ βαθεῖα αὐτῶν ὠχρότης ἡμαυροῦτο ἐπισθητῶς. Τί ἄρα γε ἐν αὐτῷ συνέβαινε;

Ἐκεῖνος οὐδὲν ἀπεκρίνατο· αὐτὴ δὲ λαβομένη τῶν χειρῶν του, ἠσθάνθη αὐτὰς πυρεσσοῦσας ὑπὸ τὰς ἑαυτῆς.

— Τί ἔχεις, τέκνον μου; ἠρώτησεν ἀνησυχῶς.

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης ἐσίγα· τότε ἐν τῇ γενομένῃ σιωπῇ ἤκουσε θροὴν φωνῶν εἰς ἣν δὲν προσέσχε προηγουμένως· ἦσαν φωναὶ ἀνδρικαί, γυναικειαί, νεανικαὶ ἀναμιζ· ἀλλ' ἡ βία τῶν τελευταίων τούτων ἐνεῖχε καθαρότητα θαυμασίαν καὶ μεταλλικὰς ἀπηγήσεις προδιδούσας αὐτῇ ἀνέκφραστον θελγήτρον. Ἡ μήτηρ, αὐτομάτως ἐμάντευσεν ὅτι ἀπ' αὐτῆς προήρχετο ὁ πόνος τοῦ τέκνου αὐτῆς.

Φαιδρὰ συνδιάλεξις ἀντήχει ἐν τῷ παρακειμένῳ διαμερίσματι. Νεαρὰ ἀνδρική φωνὴ ἠρώτα.

— Καὶ εἶσθε εὐχαριστημένη παρὰ τῇ κ. Κολλάρ, δεσποινίς Ἑλίνα;

— ὦ, ναί, πολὺ, παρὰ πολὺ.

Γυνὴ νέα καὶ ζωηρὰ προσφανεῶς, ὑπέλαθεν.

— Καὶ τί σὰς ἐπιβάλλουν νὰ κάμνητε; προσευχὰς ἀναμφιβόλως;

— ὦ, ὄχι! ὑπάρχουν πολλοὶ διαμαρτυρόμενοι· μὰς ἀφίουν ὅλως ἐλευθέρως ἐν τῷ οἰκήματι· ἀλλὰ μὰς ὀδηγοῦν τακτικώτατα εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ τὰς ἀκολουθίας.

Ὁ νεαρὸς ἀνὴρ ἐπανέλαθεν;

— Ἡ κ. Κολλάρ εἶνα. καλὴ;

— Πολὺ καλὴ, κ. Ἀλθερίκ.

— Καὶ οἱ ἄλλοι καθηγηταί;

— Ὅλοι εἶναι πολὺ καλοὶ καὶ ὄχι πληκτικοί. Ἄ, ἐν τούτοις, εἶναι καὶ ἓνας. . .

Ἦδη ἄλλη τις φωνὴ ὑψώθη.

— Ἄ! Ἄ! ὑπάρχει εἰς ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι νόστιμος· θὰ ἦναι καμμία γραῖα κυρία, ἴσως.

Ἡ Λίνα ἀπήνησεν.

— Ὁχι, εἶναι κύριος.

— Κύριος, γέρον; ἠρώτησεν ἡ καὶ πρότερον λαλήσασα νεαρὰ γυναικειὰ φωνή· οἱ γέροντες καθηγηταί εἶ-

ναί πολὺ ἄνοστοι· εἰς τὸ Δημαρχεῖον αὐτοὶ συνήθως ἀρνοῦνται τοὺς καλοὺς βαθμοὺς.

— Μὴ λέγετε κακὸν διὰ τοὺς γέροντας, δεσποινὶς Ἰωάννα! διέκοψεν εὐθύμως ἡ λαλιὰ γηραιοῦ ἀνδρὸς ἄλλως τε, στοιχηματίζω ὅτι ὁ ἄνοστος καθηγητὴς εἶναι νέος.

— Ναί, προσεῖπεν ἡ Λίνα.

— Βλέπετε, ὦραξί μου εἶρων! ἀνέκραξεν ὁ προλαλήσας θριαμβευτικῶς.

Ἐοῦ Ἰωάννης ἐκράτει τὸν βραχίονα τῆς μητρὸς αὐτοῦ· ἐκείνη δ' ἠσθάνθη ὅτι ἔτρεμεν ὄλος. Ἦδη ἡ ἠχώ τῆς συνδιαλέξεως ἔφτανε καθαρότερον.

Ἦδη ἐλάλει ὁ κ. Ἀλβερτίκ.

— Τί λοιπὸν ἔχει τὸ τόσῳ δυσάρεστον αὐτὸς ὁ νέος;

Ἡ κόρη ἐψιθύρισε γελῶσα:

— Εἰξέφυω κ' ἐγώ; μὰς δίδει μάθημα γραμματικὸν καὶ διορθώνει τὰ θέματά μας· τὰ ἰδικά μου εἶναι πάντοτε πλήρη διαγραφῶν: «ἀνακριβεῖσαι, ἀκυρολεξίαι, ὕφος μὴ γαλλικόν» . . . αἱ ἄλλαι δεσποινίδες εὐρίσκουν πολὺ ἐνδιαφέρον εἰς τὰ μαθήματα· ἐγὼ στενοχωροῦμαι μ' αὐτό· κ' ἐπειτα, νὰ σὰς εἰπῶ, δὲν ἐννοῶ διὰ τί νέος τόσον εὐσωμος καὶ εὐρωστος νὰ ἐκλέγη αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ διδασκάλου ἀντὶ νὰ γείνη στρατιώτης ἢ ναυτικός.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐνέτεινε περιφρονητικῶς τὴν λέξιν «ἐπάγγελμα».

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ κ. Δαήλ ἀνηγέρθη λαβοῦσα ἐντὸς τῶν χειρῶν τῆς τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, διὰ μακροῦ ἀσπασμοῦ, ἀσπασμοῦ πυρίνου, ἐρόφησε δύο δάκρυα τρέμοντα ἐπὶ τῶν βλεφάρων αὐτοῦ.

Ἡ Λίνα ἐξηκολούθησεν λέγουσα ἐν κατακλειδί:

— Ὁχι, ὅμως, δὲν εἶναι κακός· εἶναι καλὸς μάστιστα· ἀλλὰ λέγουσι ὅτι εἶναι πολὺ πτωχός· δὲν πρέπει, ἴσως, νὰ τὸ λέγω αὐτό· διότι ἀληθινά, εἶναι κρῖμα νὰ ἦναι κἀνεὶς πτωχός.

— Καὶ πῶς ὀνομάζεται; ἠρώτησεν ἡ δεσποινὶς Ἰωάννα.

— Κύριος Δαήλ.

Ἐοῦ Ἰωάννης δὲν ἠδύνατο ν' ἀμφιβάλλῃ πλέον περὶ τίνος προῦκειτο.

Καὶ ἡ γῆρα ἐφέλλισε συνωφρωμένη·

— ὦ τὴν κακὴν ψυχὴν! τὴν καταρῶμα!

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης διέκοψεν αὐτὴν ἀποτόμως:

— Μητέρα! μητέρα, μὴ λέγεις τοῦτο!

— Τότε ἐκείνη περιέβαλεν αὐτὸν διὰ βαθεὸς βλέμματος καὶ εἶπε μετ' ἐμπαθοῦς συγκινήσεως:

— Ἄχ, ταλαίπωρε Ἰωάννη μου! τὴν ἀγαπᾷς! . . .

Ἐοῦ Ἰωάννης ἐν τῷ ἐκμηδενισμῷ αὐτοῦ τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ δὲν προσεπάθησε ν' ἀρνηθῆ.

VI.

Ἀπέστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶτα δὲ λύων ἀποτόμως τὴν συμπεπλεγμένην στάσιν αὐτῶν,

— Ἀγαμεν, μητέρα! εἶπεν· ἐπιστρέψωμεν εἰς τὸν περίβολον.

Ἐν τῷ περιβόλῳ εἶχον πλείονα ἄνεσιν· ἡ στιγμὴ τῆς ἐξομολογήσεως ἐπέστη, ἡ δὲ κ. Δαήλ μηδὲνως χρονοτριβοῦσα εἰς προοίμια, εἶπε τῷ υἱῷ αὐτῆς.

— Ἀπὸ πότε ἡ νέα αὕτη εἶναι μαθήτριά σου;

— Ἀπὸ τριῶν μηνῶν.

— Δὲν τὴν ἐγνώριζες πρότερον;

— Τὴν εἶδον ἄπαξ, χωρὶς νὰ γνωρίζω αὐτήν.

— Καί . . . τὴν ἀγαπᾷς, δὲν ἔχει οὕτως;

— Ἐκεῖνος ἐξανγκνάζων ἑαυτὸν ἀπεκρίνατο:

— Οὐδέποτε σοὶ ἐψεύσθην: Ναί! . . .

Ἐοῦ Ἰωάννης ἐπὶ στιγμὴν ἐπεκράτησεν· ἀλλὰ κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς ὁ Ἰωάννης προησθάνετο χωρὶς νὰ δύνηται νὰ προῖδῃ τὴν ἐρώτησιν ἣτις ἐμελλε ν' ἀπευθυνθῆ αὐτῷ. Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἡ κ. Δαήλ διεμελέτα ἐν νῷ πρὶν ἢ ἐκφράσῃ αὐτήν, προσπαθοῦσα ἵνα διατυπώσῃ αὐτὴν ὅσον οἶόν τε ἦττον τραχεῖαν καὶ ἀδιόκριτον.

— Τέκνον μου ἐψιθύρισε διὰ φωνῆς ἐλαφρᾶς ὡς πνοή, οὐδέποτε μοι ἀπέκρυψές τι· τὸ αἴσθημά σου τοῦτο, τὸ ἐξέφρασές ποτε;

Ἐκεῖνος διέκοψεν αὐτὴν διὰ θρηνώδους φωνῆς.

— ὦ! μητέρα! . . .

Ἡ μήτηρ ἐρρίφθη τότε εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ.

— Σιωπή, σιωπή, υἱέ μου! ἀνεφώνησε· μὴ ὑπερασπίζεις σεαυτὸν· ἤμην βεβαία περὶ τοῦτου.

Τότε ὁ Ἰωάννης ἀπεσπάσθη βραδέως τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν στοργικῶν βραχιόνων, καὶ προσκολλῶν τὰ χεῖλη ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν ἐκείνων χειρῶν.

— Μὴ ὀμιλήσωμεν πλέον περὶ τοῦτου ἐφέλλισε.

Ἡ μήτηρ, τούναντίον ἐπεθύμει νὰ λαλήσῃ ἔτι περὶ αὐτοῦ· ἐπεθύμει νὰ ἐπιδέσῃ διὰ κούφης χειρὸς τὸ τραῦμα τοῦτο, ὅπερ διέβλεπε βαθὺ καὶ αἱματηρόν· ἀλλ' ἵνα μὴ ἀντιστῆ πρὸς τὸν τεθλιμμένον, εἶπε:

— Ἐχεις δίκιον· ἄς μὴ ὀμιλήσωμεν πλέον.

Λαβομένη δ' ἐκ νέου τοῦ βραχίονος αὐτοῦ προῦχώρησε καὶ ἀπεκρύβη μετ' οὐ πολὺ μετ' αὐτοῦ ὑπὸ τὰ βαθύσκια δένδρα.

Ἀμφοτέρων ἡ καρδιά ἦν βεβαρημένη οἰκτρῶς· ὁ φαιδρὸς ἥλιος δὲν ἐθέρμαινεν αὐτοὺς πλέον, τὰ δὲ χλωριῶντα μάρμαρα καὶ τὰ κατ' ἀπομίμησιν τῶν βανδαλικῶν λειψάνων ἠκρωτηριασμένα ἀγαλμάτια οὐδὲνως ἔθελγον, οὐδ' ἐλάλουν μυστικῶς πρὸς τὸ τεθλιμμένον αὐτῶν ὄμμα. Τὸ βραδὺ καὶ ἀτμημελὲς αὐτῶν βῆμα ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸ ἄλσος τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἡ κ. Δαήλ ἐκάθισεν ἐπὶ βῆθρου κατέναντι τοῦ σιγῶντος καταρράκτου, ὁ δὲ Ἰωάννης, σκυθρωπότερος, κατέλαβε θέσιν παρ' αὐτήν.

CHARLES VINCENT

(Ἀκολουθεῖ).

(Μετάφρασις Κ. Α. Π.).

ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

ΘΕΑΤΡΑ ΠΑΡΙΣΙΩΝ. — *Ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Σοφοκλέους* ἐπὶ Paul Meurice καὶ Auguste Vacquerie. — *Φαίδρα τοῦ Racine.* — ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη κατὰ διασκευὴν τῶν Paul Meurice καὶ Auguste Vacquerie, μέλος δὲ τοῦ διαπρεποῦς μελοποιοῦ Saint-Saëns, ἀνεβιδάσθη ἄρτι ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς Γαλλικῆς-Κωμωδίας, ὡς ἐπανελημμένον διὰ προτέρων ψύλλων προηγγείλαμεν. Τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν θέατρον καὶ νῦν ἐτι θαυμάζεται, καὶ μετὰ τὸν Οἰδίποδα Τύραννον, ὃν μετέφρασε μὲν ὁ Lacroix, ὑποκρίνεται δ' ἐξόχως ὁ ἐξοχος τραγωδὸς Mounet-Sully, ἰδοὺ καὶ ἕτερον δράμα τῆς γνωστῆς σοφοκλείου τριλογίας προκαλεῖ ἀγῶνα παρὰ τοῖς κριτικοῖς περὶ ἐγκωμιάσεως αὐτοῦ. Ἴδου δὲ τί ἔγραψε περὶ αὐτοῦ τῷ διαπρεπεῖ διευθυντῇ τῆς Γαλλικῆς-Κωμωδίας κ. Ιουλίῳ Claretie ἐπιφανὴς φιλόλογος :

« Ἀγαπητέ μοι φίλε, — Πόσον θαυμασία ἐσπερὶς ἐγένετο ἡ τῆς τρίτης διὰ τὸν Σοφοκλέα, δι' ὑμᾶς διὰ τοὺς Meurice καὶ Vacquerie, διὰ τὴν Γαλλικὴν-Κωμωδίαν καὶ τοὺς ἀπαραμίλλους αὐτῆς καλλιτέχνας !.. Ἄ ! τί ὠραῖον ἔργον καὶ ὠραῖον θέαμα !

Πρὸ εἰκοσίων ἐτῶν ἠρμάνευον τὴν Ἀντιγόνην τοῖς ἔμοις μαθηταῖς. Τότε οὐδαμῶς ἠδυνάμην νὰ εἶπω αὐτοῖς «Κλείσατε τὰ βιβλία ὑμῶν καὶ ἄγομεν εἰς Ἀθήνας. Ἐπράξατε πλεον καὶ κρεῖττον διὰ τῆς φιλοκαλίας, τῆς πείρας καὶ τῶν συγαντιληφθέντων ὑμῖν, πάντων τῶν ὑπομνηματιστῶν καὶ τῶν δεινῶν φιλόλογων.

Ἐγγράφατέ μου λοιπὸν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ θεάτρου, παρὰ τὸ ταμεῖον ἢ τὰς ἀγγελίας αὐτοῦ καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐτι τῆς προσόψεως αὐτοῦ : « Ἐνταῦθα διδάσκεται ἡ κλασικὴ φιλολογία ».

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ διαπρεπὴς οὗτος καθηγητής, ἀλλὰ καὶ ὁ Sarcey καὶ ὁ Lemaître καὶ ὁ Fouquier καὶ Tillet (Revue Bleue) καὶ ὁ Bauer (Echos de Paris) καὶ οἱ ἄλλοι κριτικοὶ πάντες ἐσπευσαν νὰ καύσωσι θυμίαμα τῇ μάρτυρι καὶ τὰ σέβη αὐτῶν νὰ ὑποβάλωσι τῷ ἐξόχῳ τῆς Ἑλλάδος τραγικῆ. Ἀυτούμεθα ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ παραθῶμεν τινὰς τῶν κρίσεων αὐτῶν περὶ τοῦ ἀριστουργήματος ὅπερ Ἀντιγόνην καλεῖται, ἠναγκασμένοι καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου τινὰ μόνον περὶ αὐτῆς νὰ εἰπωμεν, ὅπως φανερόν γένηται τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῆςδε πῶς ἀνεβιδάσθη τὸ ἔργον ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Αἰρομένης τῆς αὐλαίας, προβάλλει ἕτερα τοιαύτη κατερχομένη, ὡς ἐν τῷ ἀρχαίῳ θεάτρῳ ἐγίνετο, πρὸς τὰ κάτω τῆς σκηνῆς. Τῆς δευτέρας δὲ ταύτης αὐλαίας, ἥς ἕνεκα καὶ συγκινητικὸν ἐγένετο ἐπεισόδιον περὶ οὗ κατωτέρω γενήσεται λόγος, ἐξαφανισθεῖσιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ παρίσταται πρὸς τὰ ἔμπροσθεν αὐτῆς εὐρύς χώρος κενός, ἐν ᾧ φέρεται μικρὸς βωμός, ὁ τοῦ Βάκχου, ἡ θυμέλη, περὶ ἣν ἴσταται ὁ χορός, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Πρὸς τὰ ἔσω ὑψοῦται δευτέρα σκηνή, ἐξέχουσα κατὰ δύο μέτρα περίπου, ἐφ' ἧς ἀνέρχεται τις ἑκατέρωθεν διὰ πλαγιῶν πλατειῶν κλιμάκων. Ἡ ἐξέδρα δ' αὐτῆ

παρίστανει τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κρόντος μετὰ θύρας εἰς τὸ βάθος, ἐκείνης δι' ἧς, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διήρχοντο ὁ βασιλεὺς, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ ἡ ἀκόλουθία αὐτοῦ, ὅπως ἔλθωσιν εἰς τὴν σκηνὴν. Ὁ διάκοσμος (décor) ἦν ἀνοικτός ἐκατέρωθεν. Ἀριστερόθεν εἰσέρχοντο οἱ ἐκ τῶν ἐξοχῶν ἐρχόμενοι, δεξιόθεν δὲ οἱ ἐκ τῆς πόλεως. Ἐπὶ τῆς τοιαύτης δὲ διαρρυθμίσεως τῆς σκηνῆς ὁ μὲν Sarcey ἐποιήσατο παρατηρήσεις τινὰς οὐχὶ ἀρχαιολογικὰς ἀλλὰ θεατρικὰς, ὁ δὲ Fouquier τοῦ Figaro ἀρχαιολογικὰς. Εἰς αὐτὸν ἀπαντῶν ὁ γνωστὸς ἀρχαιολόγος καὶ μυθολόγος κ. Gaston Lechamps ἐπέστειλε τῷ κ. Jules Lemaître, κριτικῆ τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητησέων, λέγων, ὅτι τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κρόντος ἀντεγράφη ἐξ εἰκόνας παρατιθεμένης ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς τέχνης τοῦ Georges Perrot καὶ Ch. Chipiez, καὶ αἰτιολογεῖται ὅτι δεξιόθεν τῆς σκηνῆς ἐτέθη ἡ Πύλη τῶν Λεόντων, ἡ ἐτι καὶ νῦν ὁραμένη ἐν Μυκῆναις.

Ἀλλὰ περὶ τῆς διαθέσεως τῆς σκηνῆς προκειμένου ἀναγράψωμεν ἐνταῦθα καὶ τὸ συγκινητικὸν ἐπεισόδιον, οὗτινος ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω. Κατὰ τὰς γενικὰς δοκιμὰς, γενομένης τῇ προτεραῖα τῆς παραστάσεως, τῆς ὑποκρινομένης τὴν Ἀντιγόνην δεσποινίδος Bartel εὐρισκομένης εἰς τὸ προσκίνιον μετὰ τοῦ ὑποκρινομένου τὸν Κρόντα Mounet-Sully, ὁ ὑποβλεψὺς ἀπευθυνόμενος τῷ ἐξόχῳ τραγωδῶν εἶπεν αὐτῷ ν' ἀπέλθῃ, allez, ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη ἦν καὶ τὸ σύνθημα τῷ μηχανικῷ, ὅπως ὑψώσῃ τὴν δευτέραν αὐλαίαν, ἐφ' ᾧ καὶ οὗτος ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς ὑψώσεως, ὅτε αὕτη αἰρομένη συναπάγει καὶ τὴν χαρισέσαν καλλιτέχνην ἐπ' αὐτῆς. Ἡ δεσποινὶς Bartel ἐν ὄλῃ αὐτῆς τῇ ψυχραιμίᾳ ἐπικάθηται τῆς αὐλαίας καὶ ἀμέσως πειράται νὰ πιθῆσῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἀκροατηρίου. Ἀλλὰ τὸ ἱμάτιον τῆς Ἀντιγόνης περιπλέκεται καὶ ἡ λατρευτὴ κωμωδὸς αἰωρεῖται, τὸ δὲ ἱμάτιον ἤρξατο ἀποσπώμενον, αὕτη δὲ ὑπὸ τὸν χιτῶνα οὐδὲν ἔφερε πλὴν τῆς προσκεκολλημένης ἀναξυρίδος (maillot). Ἡ συγκίνησις τοῦ ἀκροατηρίου — εἰς τὰς γενικὰς δοκιμὰς ὑπάρχει τοιοῦτον ἴδιον ἐκ τῶν κριτικῶν, τῶν δημοσιογράφων καὶ τῶν ἄλλων περὶ τὰ θεατρικὰ ἀσχολουμένων — ἦν ἴση τῆς χαρισέσταις ὑποκριτρίδος, φθορομένης μὴ ἀπογυμνωθῆ ἐνώπιον πάντων, ὡς αὕτη αὕτη ἐδήλωσε πρὸς τινὰ συνεργάτην τῆς Echos de Paris, συντυχόντα αὐτῇ καὶ δημοσιεύσαντα ἐν ἐκτάσει μετὰ χαριτολογιῶν τὰ τοῦ ἐπεισοδίου. Ἡ δεσποινὶς Bartel κατάρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ προσκηνίου, ἐλάχιστα μόνον ἐκδάρματα τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς σχοῦσα, ἄπερ οὐδόλως ἠμπόδιζαν αὐτὴν νὰ ὑποδυσθῆ τὸ τῆς Ἀντιγόνης εὐχῆμα τὴν ἐπιούσαν καὶ νὰ καταγάγῃ ὄν κατῆγαγε μέγαν θρίαμβον.

Τὸ σοφοκλείον δράμα διηρέθη εἰς τέσσαρας πράξεις. Ἡ μετάφρασις δὲ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ κριτικοῦ τῆς Κυανῆς Ἐπιθεωρήσεως (Revue Bleue) κ. Tillet ὡς λίαν εὐσυνείδητος, ὁμολογοῦντος τὸ δυσχερὲς τοῦ ἔργου, ὅπερ ἀνέλαβον οἱ δύο γαλάται λόγοι καὶ ἀποφαινομένου ὅτι οὐχ ἥττον ἐν τῷ συνόλῳ λίαν ἐπέτυχον, καίπερ τῶν στίχων τῶν κ. κ. Meurice καὶ Vacquerie μὴ ὄντων πάντοτε ἐπιτυχῶν. Καὶ ἐν αὐτοῖς ὅμως ὑπολανθάνει ἡ ἰδέα τοῦ Σοφο-

κλέους. Συμβαίνει ἐνίοτε νὰ μὴ ἀποδίδωσιν αὐτὴν σαφέως, ἢ ν' ἀποδίδωσιν αὐτὴν διὰ γλώσσης, ἥτις μᾶλλον θὰ ἐκέρδαιεν ἀρμονικωτέρα οὔσα. Ἀλλὰ αἱ κηλίδες αὐταὶ εἰσι σπανιόταται εὐτυχῶς.

Ἐκ τῆς μεταφράσεως δὲ ταύτης παρατιθέμεθα, ἐκ τῆς τρίτης πράξεως ἀπὸ τοῦ διαλόγου τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τὸν Κρέοντα, στίχος 441 καὶ ἐξῆς, τοῦ ἀθανάτου τούτου διαλόγου, ὅστις ἀπὸ τοσοῦτων αἰῶνων προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τῶν λογίων καὶ τῶν περὶ τὸ θέατρον ἀσχολουμένων, καθὰ καὶ ὁ Sarcy λέγει, διαλόγου καθ' ὃν ἡ νεαρὰ παρθένος καταφέρεται ἐν ὀνόματι τῆς αἰωνίου δικαιοσύνης κατὰ τῶν ἀνθρωπίνων νόμων, παρατιθέμεθα τὰ ἐξῆς:

Ton édit est d'un homme ; a-t-il un tel mérite,
Qu'il soit supérieur à la loi non écrite ?
Loi des dieux ! qui s'impose au mortel le plus fier
Car ce n'est pas la loi d'aujourd'hui, ni d'hier,
Qu'un instant abolit, comme un instant la fonde,
Mais l'éternelle loi, plus vieille que le monde.

Ἀναπολοῦσι πάντες τὸ κείμενον τῶν στροφῶν τούτων τῆς εὐσεβοῦς παρθένου, ἥτις οὐδαμῶς ἀπαρνεῖται τὴν προᾶξιν αὐτῆς, ἀψηφούσα τὸν θάνατον χάριν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ὁμοσπλάγγους, ἔχον οὕτω :

AN. οὐ γὰρ τί μοι Ζεὺς ἦν ὁ κηρύξας τάδε,
οὐδ' ἡ ξύνικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη
τοιούσδ' ἐν ἀνθρώποισιν ὤρισεν νόμους·
οὐδὲ σθένειν τοσοῦτον ὀμίην τὰ σὰ
κηρύγμαθ', ὥστ' ἄγραπτα κάσφαλῆ θεῶν
νόμιμα δύνασθαι θνητῶν ὄνθ' ὑπερδραμεῖν.
οὐ γάρ τι νῦν γε κάλθές, ἀλλ' ἀεὶ ποτε
ζῆ ταῦτα, κοῦδεις οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

Τοὺς στίχους τούτους εἶπεν ἡ δεσποινὴς Bartet μετὰ γλυκύτητος ἀγερωχίαν καὶ ὑπερηφανίαν ἐκδιηλούσης καὶ προῦκάλεσε τὴν συγκίνησιν τοῦ ἀκροατηρίου, ἐπιτεινομένην ἐν τῷ μετ' ἔπειτα γοργῶ διαλόγῳ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τὸν Κρέοντα, ὅστις ἔχει ὡς ἐξῆς:

KP. οὐ τοῦτο μόνη τῶνδε Καδμείων ὄρχῃ.
AN. ὄρωσι χούται, σοὶ δ' ὑπίλλουσιν στόμα.
KP. οὐ δ' οὐκ ἐπαίδεῖ, τῶνδε χωρὶς εἰ φρονεῖς ;
AN. οὐδὲν γὰρ αἰσχρὸν τοὺς ὁμοσπλάγγους σέβειν
KP. οὐκ οὐκ ὀμαιμος ἴχ' ἡ κατατῆν θανῶν ;
AN. ὀμαιμος ἐκ μιᾶς τε καὶ ταυτοῦ πατρὸς
KP. πῶς δῆτ' ἐκείνῳ δυσσεβῆ τιμᾶς χάριν ;
AN. οὐ μαρτυρήσει ταῦθ' ὁ καταθνήσκων νέκυς.
KP. εἴ τοί σφε τιμᾶς ἐξ ἴσου τῷ δυσσεβεῖ.
AN. οὐ γὰρ τι δοῦλος, ἀλλ' ἀδελφεὶς ὄλετο
κτλ.

Μετὰ τὸν διάλογον τούτον προσέρχεται, ὡς γνωστόν, ἡ Ἰσμήνη, πρὸς ἣν ἀποτείνόμενος ὁ Κρέων λέγει:

KP. οὐ δ' ἡ κατ' οἴκου ὡς ἐχίδν' ὑφειμένη
λήθουσά μ' ἐξέπινες, οὐδ' ἐμάνθανον
τρέφων δὴ ἄτα κάπαναστάσεις θρόνων,

φέρ' εἰπέ δὴ μοι, καὶ σὺ τοῦδε τοῦ τάφου
φήσεις μετασχεῖν ἢ ἔξοματ' τὸ μὴ εἰδέναι ;

καὶ κατὰ τὸ γαλλικόν :

Parle, as-tu pris aussi part à la trahison?
Ta sœur convient du crime et s'en targue
et s'en loue,
Mais toi, plus timide, toi, tu vas nier?

Τὴν σκηνὴν ταύτην θαυμασίαν ἀποκαλεῖ ὁ Sarcy, καὶ εἶνε. Πόσον δὲ ἀναδεικνύεται αὐτὴ διὰ τῆς Bartet καὶ τοῦ Mounet-Jully! Κατὰ τὴν περιγραφὴν δὲ τοῦ Sarcy ἐξαισία ἦν ἡ Bartet ὅτε ἔλεγε τοὺς στίχους ἐκείνους:

ἄκλυτος, ἀφιλος, ἀνυμνηκὸς ἔργου
τῶν πυμάτων ὁδόν' οὐκέτι μοι τόδε
λαμπάδος ἰερὸν ὄμμα
θέμις ὄραν ταλαίην·
τὸν δ' ἐμὸν πότμον ἀδάκρυτον
οὐδείς φίλων στενάξει.

καὶ τοὺς ἀκολουθοῦς:

ὦ τύμβος, ὦ νυμφεῖον, ὦ κατασκαφῆς
οἴκησις ἀείφρορος κλπ.

Ὅλη ἡ αἰθουσα τῆς Γαλλικῆς - Κωμῳδίας ἐξεργάγη εἰς παρατεταμένα χειροκροτήματα, εἰς αὐτὰ δὲ προσέθηκε καὶ τὰ αὐτοῦ Sarcy, διότι, ὡς ὁμολογεῖ, ἐξέστη, διότι οὐδέποτε τις προῦκάλεσε, πλὴν τῆς Σάρρας Bernhardt τοσαύτην βαθεῖαν συγκίνησιν ὅσων ἡ δεσποινὴς Bartet.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Mounet-Sully ἐπίσης ὑπῆρξεν ἐξοχος ὡς εἶνε, θαυμασίος ὡς λογίζεται, ἰδίᾳ μάλιστα περὶ τὸ τέλος τῆς τραγωδίας, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς Εὐρυδίκης, τῆς αὐτοκτονίας τοῦ Αἴμονος καὶ ὅτε ὁ Κρέων θρηνεῖ τὸν τοῦ παιδὸς καὶ τῆς γαμετῆς θάνατον. Τότε ὁ μέγας τραγωδὸς ἐρίγδουπος ὁμοίαζε Ζεῦς, τεθλιμμένος, ἦν δὲ τι ἐκτακτὸν ὅτε ἐλθόντος τοῦ Ἐξαγγέλου καὶ ἀναγγεῖλαντος αὐτῷ τὸν θάνατον τῆς συζύγου καταστρέφει τὸν μετὰ τοῦ χοροῦ διάλογον διὰ τῶν δε τῶν στίχων :

Fuyons donc, mais par quelle porte ?
Je suis environné du sort ;
Ici, la mort : et là : la mort !
La mort ! la mort ! partout la mort !

ἢ κατὰ τὸ κείμενον

ἄγοιτ' ἂν μάταιον ἄνδρ' ἐκποδῶν,
ὅς, ὦ παῖ, σέ τ' οὐχ ἐκὼν κάκτανον
σέ τ' αὖ τάνδ', ὅμοι μελεος, οὐδ' ἔγω
ὄπα πρὸς πότερα κλιθῶ· πάντα γὰρ
λέγρια τῶν χερσῶν, τὰ δ' ἐπὶ κρατὶ μοι
πότμος δυσκόμιστος εἰσῆλατο.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους δὲ ἀναπετάννυται ἡ αὐλαία, τοῦ χοροῦ ἕδοντος τοὺς ἐξῆς βαρυσημάντους καὶ σοφοὺς λόγους:

πολλῶν τὸ φρονεῖν εὐδαμονίας
πρῶτον ὑπάρχει· χρὴ δ' ἐς τὰ θεῶν
μηδὲν ἀσπετεῖν· μεγάλοι δὲ λόγοι

μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
ἀποτίσαντες·
γῆρα τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν.

Ἡ διδασκαλία τῆς τραγωδίας ἐγένετο θαυμασία·
Σὺν τῇ δεσποινίδι Bartet καὶ τῷ Mounet Sully ὑπε-
δύθησαν τὰ ἕτερα πρόσωπα τῆς τραγωδίας, τὴν μὲν
Ἰσμήνην ἢ κυρία Baretta, τὴν Εὐρυδίκην ἢ κυρία
Lerou, τὸν Τειρεσίαν ὁ Paul Mounet, τὸν Αἴμονα ὁ
Leitner, τὸν Ἄγγελον ὁ Silvain, τὸν Ἐξάγγελον ὁ
Feraudy καὶ τὸν κορυφαῖον τοῦ χοροῦ ὁ κ. Dupont-
Vernon, ὁ γνωστός συγγραφεὺς τοῦ «περὶ τῆς τέχνης
τοῦ καλῶς λέγειν» συγγράμματός.

Τὰ χορικά, ὡς εἶπομεν καὶ ἐν προτέροις φύλλοις,
ἐψάλθησαν οὐχὶ κατὰ τὴν μουσικὴν τοῦ Mendelssohn
τοῦ μελοποιήσαντος σὺν αὐτοῖς ἐν Βερολίῳ καὶ τὰ
χορικά τοῦ Οἰδίποδος Τυράννου τοῦ Σοφο-
κλέους καὶ τῆς Ἀθαλίας τοῦ Ρακίνα, ἀλλὰ κατὰ
μέλος τοῦ γαλάτου μουσουργοῦ Καμίλλου Saint-
Saëns, παρακληθέντος πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν μετα-
φραστῶν τῆς Ἀντιγόνης κ.κ. Meurice καὶ Vac-
querie. Τὰ περὶ τῆς συνθέσεως ταύτης αὐτὸς οὗτος
ὁ Saint-Saëns δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἐξέθηκε τῇ Ἐφη-
μερίδι τῶν Συζητήσεων, ἐβασίσθη δὲ ἐπὶ
τῶν λεγομένων περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ὑπὸ τοῦ
ἐπιφανοῦς μελοποιῦ καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Βρυξέ-
λαις Ὡδείου κ. Αὐγουστου Gevaert ἐν τῷ οἰτόμῳ
αὐτοῦ συγγράμματι *Histoire et théorie de la musique
de l'antiquité*. Τὸν δὲ γνωστὸν ὕμνον τοῦ ἔρωτος

Ἔρωσ ἀνίκατε μάχαν
Ἔρωσ, ὅς ἐν πλεύμοσι πίπτεις,
ὅς ἐν μαλακαῖς παρειαῖς
νεάντιος ἐννυγεύεις
κτλ. κτλ. κτλ.

ἐβάσιθεν ἐπὶ ὀνημῶδους ἑλληνικοῦ ῥήματος, λη-
φθέντος ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἐκδότου ἑλ-
ληνικῶν ῥημάτων τοῦ καὶ εἰς τὴν ἡμετέραν πόλιν ἑλ-
θόντος Bourgault-Ducoudray. Ἐχρήσατο δὲ τῇ μονο-
φωνίᾳ. Τοῦ Sarcey παρατηρήσαντος ἐν τῇ περὶ τῆς
διδασκαλίας τῆς Ἀντιγόνης ἐπιφυλλίδι αὐτοῦ, ὅτι
ἡ μουσικὴ καλύπτει τὰς λέξεις, ἰδίᾳ ἐν τῷ χορικῷ·

Oeil du jour, flamboyante aurore,
O le plus éclatant soleil κτλ.

ἢ κατὰ τὸ κείμενον.

ἀχρὶς ἀελίου, τὸ κάλλιστον ἑπταπύλω φανέν
Θήβας τῶν προτέρων φάος κτλ.

ὁ Saint-Saëns διὰ νεωτέρας αὐτοῦ ἐπιστολῆς
τῇ συντάξει τοῦ Figaro ἐτι μᾶλλον ἀναπτύσσει τὰ
τοῦ μέλους τῶν χορικῶν τῆς Ἀντιγόνης λέγων,
ὅτι εἰρηάσατο ὅπως μὴ καλύψῃ τὰς λέξεις διὰ τοῦ
μέλους καὶ ὅτι τοῦτου ἐπέτυχε, διότι αὐτὸς, ἔχων
μᾶλλον ἐξοικειωμένον τὸ οὔρ, ἤκουεν εὐκρινῶς τὰς
λέξεις.

Ἐν γένει περὶ τῆς μουσικῆς τοῦ κ. Camille Saint-
Saëns ἐγένοντο μὲν τινες ἐπιφυλλάξεις ὡς ἐκ τῆς φύ-
σεως αὐτῆς, καθαρῶς φιλολογικῆς (Littéraire), ἀλλὰ
πάντες ἔχειροκρότησαν αὐτὴν, κρίναντες αὐτὴν ὡς
ἔργον ἐξόχου καλλιτέχνου, ἔργον ἀναδείξαν σὺν τοῖς
ἄλλοις τὴν ὄλην διδασκαλίαν τῆς τραγωδίας τοῦ
δαιμονίου τραγικοῦ, τῆς τραγωδίας ἐκείνης, ἥτις

κατέχει ἐν τῇ ἀρχαιότητι μὲν ἦν θέσιν ὁ Προμη-
θεὺς τοῦ Αἰσχύλου, ἐν τοῖς μετέπειτα δὲ χρόνοις ὁ
Ἄμλετος τοῦ Σαίξπηρ καὶ ὁ Φαῦστος τοῦ
Goethe, πιστὴν δὲ παρέχει εἰκόνα τῆς γυναικὸς τῶν
περιδόξων ἐκείνων χρόνων, οἵτινες οὕτω χρυσίζοντες,
οὕτω λαμπρὰς ἀκτῖνας ἡλίων ἀκνιδιώτων ἐκπέμπον-
τες, ἐξακολουθοῦσιν ἐτι καὶ νῦν φωτίζοντες τὸν αἰῶνα
τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ζωογονοῦντος ἡμᾶς καὶ τὴν ἀν-
θρωπότητα πάσαν. Ὅποῖον μεγαλεῖον!

Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Σάρρας Bernhardt Renaissance
ἐδιδάχθη ἡ Φαίδρα τοῦ Ρακίνα ὑπὸ τῆς ἐξόχου
τραγωδοῦ. Περὶ αὐτῆς ὁ μὲν Lemaitre, ὅστις ὅτε
πέρυσιν ἡ Σάρρα ἐδίδαξε τὴν αὐτὴν τραγωδίαν, φι-
λανθρωπικοῦ σκοποῦ χάριν, ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ
θεάτρου Vaudeville παρετήρησε μὲν ὅτι ἡ δαιμονία
καλλιτέχνης παρενόησε τὴν Φαίδραν, ἐξέφραδεν ὅμως
τὸν θαυμασμὸν αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν, ἔγραψεν· «οὐδέ-
ποτε, φρονῶ, ἡ κυρία Σάρρα Bernhardt ὑπῆρξε το-
σοῦτον τελεία, τοσοῦτον σθεναρά, τοσοῦτον θαυμα-
σία, ὅσον ἐν τῷ σχήματι τῆς Φαίδρας ἐν τῷ Renais-
sance. Οὐδέποτε γυνὴ ἐφάνη ὠραιότερα εἰς τὰ ὄμ-
ματα τοῦ κόσμου, οὔτε πλαστικῆς ὠραιότητος καὶ
μᾶλλον «spirituelle». Ὁ δὲ Sarcey, ὅστις κατὰ τὴν
περυσινὴν διδασκαλίαν ἀπῆν τῶν Παρισίων, ὑπὸ το-
σοῦτου κατελήφθη ἐνθουσιασμοῦ. Ὡστε δὲν ἠδυνήθη
νὰ περιμείνῃ τὴν δευτέραν αὐτοῦ, ὅπως ποιήσῃται
λόγον περὶ τῆς παραστάσεως ἐν τῇ τακτικῇ ἐπιφυλ-
λίδι. ἀλλ' ἐσπευσεν εὐθύς τῇ ἐπιούσῃ ἴδιον νὰ πέμ-
ψῃ ἄρθρον τῷ Χρόνῳ περὶ αὐτῆς, θερμότητα πλέ-
κων ἐγκώμιον τῇ ἐπιφανεστάτῃ τραγωδοῦ καὶ δι-
καλογῶν αὐτὴν ἔθθα αὐτὴ οὐχὶ ὡς ἡ μεγάλην Ρα-
χιλ, ἡ μεγάλην τραγωδοῦ τοῦ αἰῶνος, τὴν Φαίδραν
διέπλασεν. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι ἡ ἐποψὶς ὑφ' ἧν
ἐξετάζει τὸ θέμα αὐτοῦ ὁ πρῦτανος τῶν κριτικῶν
ἐστὶν ὀρθοτάτη.

ΧΡΟΝΙΚΑ.—Ἐξακολουθοῦσιν αἱ παραστάσεις τοῦ γαλλικοῦ
θιάτου μελοδραματίων (opérettes) καὶ εἰδωλιακῶν κωμωδιῶν
(vaudevilles) ἐν τῷ ἡμετέρῳ θεάτρῳ Μνηματακίων. Τῇ ἐ-
σπέρᾳ δὲ τῆς παρασκευῆς ἐδιδάχθη ἡ εἰδωλιακὴ κωμωδία Les
Boussigneul.

—Ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Φαύστης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὑπὸ τοῦ
θιάτου «Μενάνδρου», ὑποδουμένης τὴν Φαῦσταν τῆς διαπλα-
σάσης αὐτὴν ἐν Ἀθήναις δεσποινίδος Αἰκατερίνης Βερώνη, ἐστάλη
τῷ κ. Δ. Βερναρόδου εἰς Μυτιλήνην τὸ ἐξῆς τηλεγράφημα·
«Πολυπληθεῖς Ἕλληνες περιστάμενοι πρῶτην ἐνταῦθα διδα-
σκαλίαν Φαύστης ἐνθουσιωδῶς χειροκροτοῦσι τὸν ποιητὴν».

Τὸ τηλεγράφημα δ' ἔφερε τὰς δε τὰς υπογραφάς· τὴν τοῦ
πολιτικοῦ πράκτορος τῆς Ἑλλάδος κ. Γρυπάρη, τὴν τοῦ προέ-
δρου τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος καὶ ἐθνικοῦ εὐεργέτου κ. Ἀβέρωφ,
τὴν τοῦ ἑλλήνος ὑποπροξένου κ. Μηλιώτου, τὴν τῶν κκ. Γου-
σίου, Συνοδινῶ, Ράλλη, Μπενάκη, Σακελλαριάδου, Λαμπρινῶ,
καὶ ἄλλων πολλῶν τῶν διαπρεπόντων αὐτοῦ Ἑλλήνων. Κατὰ
τὰς ἀλεξανδρινὰς δ' ἐφημερίδας, ἡ δεσποινὶς Αἰκ. Βερώνη ἀληθῆ
καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατήγαγε θρίαμβον.

ΟΔ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.

Ὁ ὑπεύθυνος ΧΡΥΣΟΣΘΕΝΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ